

muusika

Nr 2
vebruar
2011
hind 2.20 €
(34,42.-)

Anna-Liisa
Bezrodny

Muusikakoolide
õppemaksust

Mis on improvisatsioon?

OTSA KOOLI KAMMERMUUSIKA 2011 I VAATUS

20.05.2011, KELL 19 – KAMMERMUUSIKA AASTA I VAATUSE LÖPPKONTSERT
KADRIORU LOSS

26.01. KELL 18 – KAMMERKONTSERDID RAKVERE KAURI KOOLIS –
TEILE ESINEB: KLAVERI OSAKOND
29.01. KELL 19 – KONTSERT KOOSTÖÖS PURCELL KOOLI KOORIGA (INGLISMAA) –
KADRIORU LOSS
10.02.2011 – KOUME KOOLI KAMMERMUUSIKA PÄEV –
TALLINA MUUSIKAKESKKOOL
16.02.2011, KELL 18 – KAMMERKONTSERDID RAKVERE KAURI KOOLIS –
TEILE ESINEVAD: KAMMERANSAMBLID
20.02.2011, KELL 16 – PÄIKESELOOJANGU KONTSERDID –
EINSTEIN ÜTLES ET KÕIK ON SUHTELINE – LAULUVALJAKU KLAASSAAL
4.03-6.03.2011 – RAHVUSVAHELINE KAMMERMUUSIKA KONKURSS-FESTIVAL
IN CORPORE - WWW.INCORPORE.TMKG.EDU.EE
8.03.2011, KELL 12 – SAATEKLASSI LÕPUEKSAAM-KONTSERT – OTSA KOOL
20.03.2011, KELL 18 – PÄIKESELOOJANGU KONTSERDID –
SIIN TE JUBA OLITE, PROFESSORI –
LAULUVALJAKU KLAASSAAL

28.03.2011, KELL 18 – OTSA KOOLI KEVADKONTSERT – EMILIA KAMMERSAAL
30.03.2011, KELL 18 – KAMMERKONTSERDID RAKVERE KAURI KOOLIS – TEILE ESINEVAD: RÜTMILAMUUSIKUD
2.04.2011, KELL 16 – U. NAISSOO NIMELINE NOORTE LOOMINGUVOISTLUS – OTSA KOOL
17.04.2011, KELL 19 – PÄIKESELOOJANGU KONTSERDID – ELVIS HAS LEFT THE BUILDING – LAULUVALJAKU KLAASSAAL
27.04.2011, KELL 18 – KAMMERKONTSERDID RAKVERE KAURI KOOLIS – HOONAVA LÖPPKONTSERT
5.05.2011, KELL 16 – RÜTMILAMUUSIKUTE KOUME KOOLI ÜHISKONTSERT – NO99
15.05.2011, KELL 19 – PÄIKESELOOJANGU KONTSERDID – KISTI RASTI 3 ERK ATÄHN MÜLLE KÕIGI KOOLT – LAULUVALJAKU KLAASSAAL
2.06.2011, KELL 11 – KAMMERANSAMBLI LÕPUEKSAAM-KONTSERT

otsakool
berekoolid | online

JÄLGI MÄNGU: WWW.OTSAKOOLEDU.EE

Intro 2/2011

Muusika veebruarinumbris saab alguse veel üks selle aasta uudne artiklisari. Seekord on vaatluse all nüüdismuusika ja sellega seonduv, autoriteks ansambli U: liikmed. Avalugu tuleb Taavi Kerikmäelt ja käsitlusel on selline omajagu salapärane ja vaidlusigi tekitav valdkond nagu improvisatsioon.

Eesti muusikahariduse aluspõhi on vabariigi muusikakoolid. Kuidas on seal aga lood õppimise rahastamisega? Sellest, millised probleemid kerkivad muusikakoolide ette ja kuidas neid lahendada, kõnelevad Eesti Muusikakoolide Liidu juhatuse esimees Urvi Haasma, Viljandi Muusikakooli direktor Tonio Tamra ning Haridus- ja Teadusministeeriumi noorteosakonna nõunik Ardo Rohtla.

Ia Rimmel

Peatoimetaja **Ia Rimmel** ia@ema.edu.ee
Toimetaja **Kristina Kõrver** kristina@ema.edu.ee
Toimetaja **Joosep Sang** joosep@ema.edu.ee
Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee
Kujundaja **Ande Kaalep** ande.kaalep@gmail.com
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Rahastaja EV Kultuuriministeerium
Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital
Väljaandja SA Kultuurileht
Voorimehe 9, 10146 Tallinn

Toimetuse kolleegjum: Eesti Muusikanõukogu juhatus
Toimetus: Roosikrantsi 11, II korrus, tuba 256, Tallinn 10119
Toimetuse telefon **6 416 016**
Kodulehekülj: **muusika.kul.ee**
Trükitud **Pajo trükikojas**
Pärnu mnt. 58, Sindi linn, 86703 Pärnumaa
ISSN 1406-9466
© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine: AS Express Post
Maakri 23A, 10145 Tallinn
Tel 617 7717, www.tellimine.ee
Tellimisindeks 00679

Otsekorraldus **1,47** eurot (**23** krooni) number
Aastatellimus **19,49** eurot (**305** krooni)
Muusikaõpetajatele ja -õpilastele aastatellimuse soodushind 15,98 eurot (250 krooni). Soodushind kehtib ka pensionil olevatele muusikaõpetajatele.
Tellimine: ia@ema.edu.ee, herje@ema.edu.ee,
6 416 016, 55 56 18 94

Anna-Liisa Bezrodny
FOTO DANIEL HERENDI

muusika

KAVA

SOOLO

2 Kristel Pappel. Viuli maagia. Intervjuu Anna-Liisa Bezrodnyga

BAGATELLID

8 Nele-Eva Steinfeld, Ivo Heinloo. Uudiseid maailmast

STU: DIUM

11 Taavi Kerikmäe. Improvisatsioon ja vabadus

EKSPRESSIOON

14 Ivo Heinloo. *You can't beat success!* Ted Cursoni imeline teekond läbi jazziajaloo

MODULATSIOON

18 Sirje Vihma-Normet. Elu triumf surma üle. Erich Wolfgang Korngoldi ooper "Surnud linn" Helsingis

KONTRAPUNKT

20 Karin Kopra. Andekas noor muusik – kelle mure? Muusikakoolide õppemaksust

AKTSENT

23 Alo Põldmäe. Pillidest Eestis ja maailmas. Festival "Eesti klaver ja Euroopa"

LIBER

24 Lembi Mets. Mäng ja muu. Olavi Silla raamatust "Mõtterännakud muusikamaastikel"

IMPRESSIOONID

26 Kadri Rood. Turvaliselt helisev muusika. Vanemuise lavastusest "Helisev muusika"
28 Riina Roolaid. Pühad salongis ja kirikus. Corelli Musicu festivali "Kirikupühad Maarjamaal" kontsertidest
30 Aare Tool. Mozart ja Haydn Estonia kontserdisaalis: tuttavate teoste tervitatav tagasitulek

BAGATELLID

31 Uudiseid Eestist

MELOMAAN

35 Heliplaate tutvustus

COLLAGE

38 Valik veebruarikuu muusikasündmusi

PILL

40 Brigitta Davidjants. Mitte ainult dudukist ehk lugu kanoonist

FOTO DANIEL HERENDI

SOOLO

Viiuli maagia

Intervjuu viiuldaja

Anna-Liisa Bezrodnyga

KRISTEL PAPP
muusikateadlane

Aнна-Liisa Bezrodny on õppinud viiulit dotsent Ivi Tiviku ning oma vanemate professor Igor Bezrodny ja professor Mari Tampere-Bezrodny juhendamisel. Magistrikraadi sai ta 2006. aastal Londonis Guildhall Schoolis ja 2008. aastal Helsingis Sibeliuse Akadeemias. Ta on pälvinud auhindu mitmetel rahvusvahelistel konkurssidel, sealhulgas ka Guildhalli konkursi kuldmedali. Ta on esinenud Londoni Royal Festival Hallis, Barbicani keskuses, Wigmore Hallis, Berliini Konzerthausis, Kölni filharmoonias, Finlandia-talos, Moskva konservatooriumi suures ja väikeses saalis, Rahmaninovi saalis ja mujal. Praegu elab Anna-Liisa peamiselt Londonis, tegutsedes vabakutselise viiulikunstnikuna.

Anna-Liisa plaat “Con Spirito”, mille andis välja Soome heliplaadifirma Alba, on leidnud väga positiivset vastukaja nii Euroopas (Soomes, Saksamaal) kui ka Ameerikas. Ta mängib seal koos Ivari Iljaga Elgari viiulisonaati, Prokofjevi teist viiulisonaati, Sibeliuse “Humoreske” ja Zimbalisti Fantaasiat Rimski-Korsakovi ooperi “Kuldkikas” teemadel. Mitmes arvustuses märgitakse, et “sellelt duolt tahaks rohkem kuulda”, eriti tõstetakse esile Sibeliuse “Humoreske” ja Zimbalisti fantaasiat, aga ka sonaatide interpretatsioon saab kõrge hinnangu. Ajakirjas American Records Guide iseloomustatakse Anna-Liisat järgmiselt: “Ta ei ole mitte ainult suurepärase viiuldaja, vaid ta on pigem suurepärase muusik, kes mängib viiulit. Ta teab, kuidas panna fraasid voolama... Ta näitab ka head maitset, valides Ivari Ilja oma ansamblipartneriks. Viimane on suurepärase kammermuusik, kes on võimeline ennast maksma panema ilma partnerit üle mängimata. Bezrodnyl on kindel tehnika, hea intonatsioon ja sametine toon. Tahaksin sellelt duolt rohkem kuulda.”

Kuidas sa ise kommenteeriksid esimese plaadi väljaandmist?

Mul on tõesti hea meel, et plaat on üllatavalt laialt levinud ja isegi Ameerikasse jõudnud. Pean väga tänulik olema helirežissööridele Enno Mäemetsale ja Viive Mäemetsale, samuti Ivari Iljale – nad kõik on oma ala tõelised staarid. Ilma nendeta ei oleks olnud see plaat võimalik. Ja muidugi ka tänu emale, kes istus salvestamisel ja kuulas kõik üle. Peale enese mängu ongi kõige tähtsam see, et saad neid inimesi sada protsenti usaldada. Viiuldajal on instrument nii keha lähedal (puudub kõlaline distant), et on väga tähtis, et su kõrval on inimesed, kes oskavad öelda, mis tegelikult välja tuleb.

Millal algas sinu koostöö Ivari Iljaga?

Ivariga mängisime esimest korda koos 2005. aastal. Tundsin tema ees esimeses proovis nii suurt aukartust, et püüdsin väga mängida tema järgi (harjutasime Elgari sonaati). Ivari katkestas ja ütles: “Mis sa kahistad, MÄNGI!” Ja niisuguse väikese, lihtsa märkusega sai ta mu mängima. Ivari puhul imetlen seda, milline kõla, sügavus, fraas, *legato* võib olla klaveril. Koostöö temaga on mulle väga palju andnud. Tore oleks temaga mängida Prokofjevi f-moll sonaati, Francki, Beethovenit. Šostakovitši viiulisonaati esitada oleks suur väljakutse.

Anna-Liisa koos vanemate Igor Bezrodny ja Mari Tampere-Bezrodnyga pärast kontserti Korsholmis 1991. aastal.

Kuidas suhtud märkustesse, mida teevad arvustajad?

Kindlasti on nendest midagi õppida, midagi kõrva taha panna, aga arvustus on ikkagi ühe inimese arvamus. Ei tohi arvustusse liiga emotsionaalselt suhtuda, olgu see hea või halb. Tuleb minna oma teed ja sellesse uskuda.

Kava plaadil oli väga hästi kokku pandud.

Kuna see oli mu esimene plaat, üritasime kava kokku panna minu isiksusest ja nendest paikadest lähtudes, millega ma seotud olen. Elgar Inglismaalt, Prokofjev Venemaalt, Sibelius Soomest... Ideaalis oleks pidanud kavas olema ka eesti helilooja. Õnneks sai nüüd Vanemuise teatri plaadile lindistatud ka Tambergi Viiulikontsert, nii et eesti autor tuli ikkagi juurde.

Kava mõjuvus oleneb minu meelest sellest, kui kiiresti tunneb interpreet ära, et teatud autori muusika on talle nagu emakeel. Kui olin 14-aastane, kuulsin esimest korda Elgari sonaati. Sellest hetkest tundsin, et nii, seda keelt ma räägin, seda keelt ma oskan. Sama oli Šostakovitši Esimese kontserdiga, Sibeliusse kontserdiga. Plaadil kavas olnud teosed tuleksid nagu minu enda seest. Sibeliusse "Humoreske" mängitakse kahjuks kogu maailmas vähe, aga nad on imeilusad omaette miniatuursed maailmad. Loodan, et kunagi saan neid esitada orkestriga.

Tambergi kontsert kõlab Vanemuise sümfooniaorkestri esimesel plaadil, dirigeerib Mihkel Kütson. Orkestril on seal veel kavas Tambergi Ballett-sümfoonia.

Mis sind köidab Tambergi muusika juures?

Tal on väga huvitav heli- ja tämbrimaailm. Mäletan, kui kuulsin esimest korda Irina Botškova salvestust mõtlesin, et ma ei jaksa ära oodata, millal teost ise mängida saan; otsida, eksperimenteerida. Kontserdi algus on nagu unenäomaailm... Eks igal esitajal tekib erinev "lugu", mida teos talle tähendab. Tambergi kontsert on täis atmosfääri, kontraste – nagu meie talv ja suvi, ekstreemsed looduse karakterid.

Tambergi salvestamine lükkus edasi ebameeldiva juhtumi tõttu – komistasid ja murdsid käeluu.

Tegelikult oli nii, et enne seda olin murdnud varbaluu ja sellepärast komistasingi ja kukkusin käe peale. Kokku võttes võin aga öelda: elul on imekombel oma plaan, oma moodus, kuidas panna inimene puhkama. Enne seda olin täiesti üle töötanud. Nüüd sain keskenduda lugemisele, muuseumidele, sellele, mida kultuurielu pakub. Tunnen, et niisugune pealesurutud puhkuseperiood muutis mu mängu, pani mõtlema nii muusika kui ka tehnika üle

ning – milleks ma seda kõike üldse teen. Ja kui kergesti võib elu olukord muutuda, midagi katkeda.

Oled vabakutseline viiulikunstnik. Mida see tegelikkuses tähendab?

Vabakutselisis meeldib mulle just sellepärast, et saan ise otsustada, mida teen, millele keskendun. Üritan kombineerida viiulimängu erinevaid alasid: mängin solistina orkestri ees, annan soolokontserte, tegelen kammermuusikaga, õpetan, viimasel ajal olen olnud külalisena ka Philharmonia orkestri kontsertmeister. Kõik need komponendid täiendavad üksteist. Kui solist seisab orkestri ees, on plussiks teada, kuidas on mängida orkestri koosseisus ja vastupidi. See kõik on omavahel seotud, annad ja saad vastu – ideaaljuhul. Muidugi on selline elu väga intensiivne. Selle tõttu ma ka üle töötasin, nagu paljud teised. Maailm läheb kiiresti edasi, muusikutele on ebakindlus tuleviku ees – milleni see kõik jõuab. Seetõttu võetakse vastu nii palju pakkumisi kui võimalik, vastavalt sellele, kui kiiresti inimene suudab midagi oma repertuaarist üles upitada ja sellega kohe lavale minna. Veebruaris 2010 oli mul Londonis Valentinpäeva kontsert. Kuus päeva enne seda kui olin just mänginud Mendelssohni kontserti Soomes, helistati Philharmonia orkestrist, ettenähtud solist oli murdnud käeluu, küsiti, kas saaksin tema asemel mängida Bruchi Esimest kontserti Royal Festival Hallis. Ma ei olnud pärast 12.–13. eluaastat seda kontserti enam mänginud, nüüd aga oli aega kuus päeva... Aga vastasin jaatavalt. See on ju London. Kui ütled “jah” ning tulemus ebaõnnestub, on see katastroof. Kui ütled “ei”, ei pakuta sulle enam järgmine kord esinemist. Tänapäeval pead kahjuks kinni haarama neist šanssidest, mida elu pakub. Ja seetõttu pole vabakutselisena tegutsemine üldse kerge. Aga teisest küljest ma naudin seda vabadust valida. Bruchi kontserti ette valmistades harjutasin kaheksa tundi päevas – ma pole eales nii palju harjutanud.

Milliste dirigentidega oled koostööd teinud?

Leif Segerstam, Eri Klas, Paul Mägi, Arvo Volmer, Juha Kangas, Mihkel Kütson, Jüri Alperen, Nikolai Aleksejev, Sian Edwards, Robin O'Neill, Tibor Boganyi, Mikk Murdvee, Tuomas Hannikainen, Patrick Gallois, Muhai Tang jne... Ootasin suures õhinas koostööd Neeme Järvi ja ERSOga, meie kontsert pidi olema 11. märtsil 2011. Kahjuks muudeti see ära. Tavaliselt kui vahetatakse välja dirigent, jääb solist ikka samaks. Sedapuhku tõmmati (?) mind ka maha. Loodan siiski, et kusagil mujal õnnestub edaspidi Neeme Järviaga koos esineda.

Aga veel dirigentidest, kellega mul on olnud rõõm solistina või orkestri kontsertmeistrina kokku puutuda. Näiteks Colin Davis, tõeline titaan, üks viimastest suurtest muusikutest. Olin Guildhall Schooli, Sibeliuse Akadeemia ja Viini Muusikakõrgkooli ühendorkestri kontsertmeister, kui ta dirigeeris. Või Robin O'Neill, Leif Segerstam ja Sian Edwards. Viimane dirigeeris Guildhall Schooli orkestrit, kui esitasin Šostakoviitši esimest viiulikontserti Londonis Barbicani saalis. Olen temaga hiljem mänginud ka Brahmsi ja Sibeliust, ja meil on veel mitmeid tulevikuplaane koos musitseerida.

Missugune on sinu tavaline päev Londonis?

Võiks öelda, et tavalist päeva mul tegelikult ei ole. Iga päev on erinev. Reisin kogu aeg Tallinna, Helsingi, Londoni ja paljude teiste kohtade vahet. Kõik päevad on segased, hullumeelsed. Mul

Ivi Tivik teeb tundi.

on eesmärgid, mille nimel töötan... Eile (8. jaanuaril) näiteks sain teada, et mul on nädala pärast kontsert, tuleb mängida Sibeliuse viiulikontserti. Iga asja jaoks peab olema valmis. Jaanuari lõpus tuleb kuus soolokontserti järjest, iga päev kontsert. Nendele lisaks on kaks esinemist trioga, kus mängin koos Henry-David Varema ja Ralf Taaliga. Sama trioga esineme 14. veebruaril Estonia kontserdisaalis. Märts on hullumeelne. 11. märtsil pidi olema kontsert Järviga, mis nüüd ei toimu, 14. on kontsert Petrozavodskis, esitan Bruchi “Šoti fantaasiat”, 16.–19. olen Turus, mängin sealset filharmoonia orkestriga Beethoveni kontserti kaks öhtut järjest, juhatab saksa dirigent Markus Huber. 19. märtsi hommikul lendan Londonisse, samal öhtul mängin Sibeliuse kontserti Londoni lähedal.

Inglise mentaliteet muusika osas on huvitav – see on ühest äärmusest teise, tippudest amatöörideni. Inglasi iseloomustab üldse suur kultuurihuvi – mida sooviksin leida natuke rohkem ka mujal maailmas. Suurbritannias on palju poolamatöörorkestreid, kus mängivad nii professionaalid kui ka amatöörid, pärast tööd käiakse koos proovi tegemas. Sellised orkestrid vajavad sageli soliste, kontserdid toimuvad väga heades saalides väga kompetentsele publikule. Nad armastavad muusikat üle kõige. Olen mänginud nii professionaalsete kui ka poolprofessionaalsete orkestritega ning see on muidugi erinev kogemus. Esimene kord poolprofessionaalse orkestri ees esinedes tuli peaaegu et pisar silma – kuidas nad armastavad muusikat! See ei ole nende jaoks töö, vaid värske tuulepuhang. Ja see tuleb ka meile, professionaalidele, meelde, mille jaoks me muusikat teeme ja kui õnnelikud peaksime olema. Sellest tuleb endale pidevalt aru anda, siis inspireerib meie mäng ka teisi.

Kas oled Londonis kokku puutunud inimestega, kes veel su isa Igor Bezrodny mängu mäletavad?

Oi, isa meenutavad väga paljud. Näiteks Londoni sümfooniaorkestri kontsertmeister serblane Roman Simovic ütles mulle, et terve Serbia peab Igor Bezrodnyt jumalaks... Mul läheb alati süda soojaks, kui keegi nii ütleb, sest asjad ununevad. Suure vaimustusega mainitakse isa esinemist Royal Festival Hallis 1958. aastal, kus ta ühel ja samal öhtul mängis Bachi E-duur kontserti ja Sibeliuse kontserti Londoni Filharmoonikutega Gennadi Roždestvenski dirigeerimisel. Aasta tagasi seisin ise samal laval, mängides Bruchi kontserti. See oli tohutult suur au.

Ida Händeliga Wigmore Hallis 2008. aastal.

Isa oli nii tagasihoidlik inimene, ta kunagi ei reklaaminud enast, tegi oma tööd, millesse uskus, siiralt ja südamest. Vahest ka sellepärast on tema nimi natuke unustusse jäänud. Kahjuks ka siin Eestis unustatakse, kes oli Igor Bezrodny ja kui palju on ta siin esinenud ja õpetanud. See on üldine tendents – unustada. Noort põlvkonda ei huvita, kuidas oli varem, et sellest õppida. Ma ei mõista, kuidas on võimalik üles kasvada ilma ajaloota. Ma ei räägi mitte ainult muusikast, vaid laiemalt. Lugesin praegu näiteks raamatut Nurejevist, alustasin raamatut Frida Kahlost. Kõige vastu tuleb huvi tunda, ka kujutava kunsti vastu. Käisin Londonis Gauguini näitusel, Djagilevi näitusel. Kõikidest nendest elamustest saame energiat, mida laval omakorda publikule edasi anda. Tähtis on ka ballett ja ooper. Näiteks viiuldajal on väga kasulik kuulata lauljaid. Mu vanavanaema, laulja ja professor Jenny Siimon ütles alati, et laulmine ja viiulimäng on palju lähedasemad, kui me arvame.

Sooviksin väga, et noorel põlvkonnal oleks nälg teadasaamise, uue informatsiooni järele.

Milline oli sinu lapsepõlv?

Lapsele on see loomulik, mis tal lapsepõlves on. Laps ei oska muuga võrrelda. Võin ausalt öelda, et olin vahest maailma kõige õnnelikum laps. Mul oli nii õnnelik lapsepõlv, nii lilleline, kui üldse olla võis. Vanemad armastasid teineteist üle kõige maailmas ja olid pealegi nii andekad... Kõike seda kodus sisse hingata on suur privileeg.

Mäletan, et kaheaastaselt tahtsin kangesti viiulit mängida, ema hoidis viiulit ja mina saagisin. Kui isa läks Jaapanisse, tõi ta mulle sealt kaasa kuueteistkümnendikviiuli. Alguses ma niisama lollitasin sellele, aga siis ema ja isa leidsid, et rikun niimoodi ennast ära, ja panid mind viiulit õppima Ivi Tiviku juurde, kes on lihtsalt kollasaelsete teadmistega viiuliõpetaja. Mida ta teab, mida ta oskab, on kuldaväärt. Kuidas ta käed paika pani, kui kannatlik ta oli... Tema juures õppimine oli ka suur privileeg. Peaksime vahest endale rohkem teadvustama, milline suur isiksus meil siin Eestis Ivi Tiviku näol on.

Koduelust veel nii palju, et meil käisid külas Roždestvenski, Bella Davidovitš, Sitkovetski, Ljubimovid, Baškirovid, Virsaladze, Bermanid – kõik olid armsad onud ja tädid, alles pärast sain aru, et need on suured gurud!

Sir Colin Davisega.

Sõitsime isa ja emaga palju ringi, nägin juba väikesest peale palju maailma. Ja muidugi keelteoskus, mis sellega kaasnes. Kohe alguses rääkis vene ja eesti keelt, hiljem lisandusid soome, inglise, rootsi, saksa.

Kes sind peale vanemate on veel mõjutanud?

Omal ajal mõjutas väga Philipp Hirschhorn. Vaatasime isa ja emaga filmi Brüsseli kuninganna Elisabethi viiulikonkursi võitjatest 1970ndatel. Hirschhorn mängis seal Paganini kontserti ja Chaussoni "Poeemi". Eriti hämmastas tema Paganini – kuidas ta teeb virtuoosest loost niisuguse muusika, et hakkad lihtsalt nutma. Tema mäng oli midagi uskumatut. Kui palju energiat ta iga kord laval edasi andis... Suur isiksus on Ida Händel, ta on nüüd 84 või 85 aastat vana ja ta ikka esineb. See on maagia, mis ta mängust tuleb. Ei ole oluline, kui vana keegi on. Eesmärk ei ole see, kui briljantselt, kui kiiresti, kui puhtalt keegi mängib, vaid just nimelt niisugune maagiline mõju kuulajale. Ida Händel, nagu ka Colin Davis, Ivry Gitlis, on üks nendest "viimastest mohikaanlastest", kes tulevad lavale ja publik on lihtsalt sõnatu, ei julge hingata. See tuleb seest, see ei ole pinnapealne efekt, see ei ole mäng – see on muusika.

Kuidas sa Ida Händeliga oled kokku puutunud?

Esitasime 2008. aastal Wigmore Hallis Vivaldi kontserti neljale viiulile, mina olin teine ja tema kolmas viiul. Mängisin talle ette Sibeliuse kontserti, pärast seda saime väga lähedaseks, tema suhtumine oli väga soe. Rääkisime palju, ta tundis loomulikult mu isa ja need olid väga huvitavad vestlused.

Varem oli viiulimängus kuldaeg – Fritz Kreisler, Jascha Heifetz ja paljud teised kõik nii erineva, täiesti oma näoga. Neil oli oma "hää", oma tämber – see on üks tähtsamaid komponente viiulimängus. Loomulikult on tehnika oluline, kuid ainult vahendina. Aga tämber – miks pööratakse praegu sellele nii vähe tähelepanu? Oleks väga kasulik, kui noored muusikud kuulaksid rohkem vanu salvestusi, erinevaid interpreteerimisvõimalusi, ja looksid selle põhjal oma tõlgenduse.

Mis on sinu meelisrepertuaar?

See muutub eaga. Eile just mõtlesin sellele. Näiteks Beethoveni

kontsert. Mängisin seda üksteist aastat tagasi ERSOga Arvo Volmeri dirigeerimisel (see oli viimane kord, kui ma ERSO ees seisin!). Olin siis nii noor ja rumal, et midagi kohutavat! Õppisin teose ära ja tänu emale sai see üles upitatud, aga on täiesti tösi, mis selle kontserdi kohta öeldakse – see on täiesti teine sfäär, milleni tuleb kasvada. Harjutasin seda üleile – alles nüüd avaneb väike praokene arusaamises. Loomulikult on väga südamelähedane romantiline repertuaar, aga ka Beethoven, Mozart, Bach. Schubert nõuab aega, ka Schubertini tuleb kasvada. Schuberti oktetti mängisime Barbicanis ja Wigmore Hallis paari aasta eest: see on muusikaliselt ja tehniliselt ning ka ansamblimängus nii raske! Schubert on täius, ei ole sõnu selle kirjeldamiseks. Samas on väga tore tunne, kui midagi avaneb või mingi lambike süttib. See protsess on väga huvitav, sest hakkad teost nagu teisest küljest vaatama ning see peab iseenesest tulema. Mõistagi pole alati luksust mängida seda, mida tahaks. Ennast peab arendama.

On sul mingi oma harjutamise retsept?

Alustame sellest, et on tähtis harjutada mitte üheksa tundi ilma peata, vaid kolm tundi peaga. Ütlen ausalt: mulle on lapsepõlvest peale tehtud kõik nii lihtsaks, ema ja isa olid kogu aeg ümber, on õpetatud harjutama teadlikult ning ma arvan, et aja jooksul on see mul ka muutunud palju mõistlikumaks ja teadlikumaks. Varem oli nii, et kui harjutasin Soomes meil kodus, tormasid ema ja isa tupp ja neil oli ikka ja jälle midagi öelda. Enam ema seda ei tee, vaid mina ise lähen küsima.

Olen hakanud palju rohkem mõtlema ja analüüsima. Aeglaselt harjutamine on uskumatult kasulik, enne tegin seda palju vähem, sest kogu aeg oli sees õhin, et vaat nüüd, nüüd mängime! See aga on halb. Enne kui lavale minna, tuleb endale need saladused verbaliseerida, laval olles aga unustada, et oleks vabadus teha, mida

tegelikult soovid. Sellepärast on ka väga tähtis harjutada regulaarselt, ka ajalises mõttes. Sest aega kokku pressida ei saa. Seda ma olen pidanud tegema – Brahmsi kontserdi kuu ajaga ära õppima või Bruchi kontserdi kuue päevaga uuesti meelde tuletama, aga see ei ole hea, ettevalmistus võib jääda ühekülgseks. Mingid asjad arenevad iseenesest ja alateadlikult, selleks aga tuleb aega anda. Üldse, balanss teadlikkuse ja alateadvuse vahel on väga oluline.

Et ennast laadida ja puhata, loed, käid kunstinäitustel. Milline koht on loodusel sinu elus?

Oo, väga tähtis. Kasvasin üles maal, Moskva lähedal Zagorjankas, käisime emaga naabrite juures kitsi lüpsmas. Naabritel olid haned, kanad, kitsed, aiamaal tomatid, kurgid, kartulid. Üldse on loomad mulle väga tähtsad, samuti ka loodus, millest saame hapnikku ja mida võiksime paremini hoida.

Loomadest oli meil koer, kolm kassi, kaks jäne, üks rott. Armastan väga hobuseid. Minu väga armastatud tädi Katrin Tamme (täpsemalt ema täditütar) tegeleb ratsaspordiga, ta oli kunagi üleliiduline meister koolisõidus. Kahjuks on ratsaspordikunst meil Eestis ka ära kadumas. Minu meelest on palju sarnast muusikal ja hobustega tegelemisel, sest viimane on nagu kammermuusika. Viieaastasest peale käisin koos temaga tallis ja õppisin ratsutama. Ma arvan, et kui minust poleks viiuldajat saanud, tegeleksin hobustega. Viibimine loomade läheduses annab mulle energiat. Või metsas jalutamine, mida tänapäeval tuleb vähe ette. See on nagu mõtlemise puhastamine, et ennast tasakaalus hoida. Interpreet peab olema esinedes emotsionaalselt, psühholoogiliselt igast olukorrast üle, peab suutma kohe energiat koondada, kui vaja. Olla interpreet tähendab muusikasse kaevumist, lõpmatut enesearendamist. Olukorda, et nüüd olen valmis – sellist asja ei ole iialgi olemas.

Proov Royal Festival Hallis.

FOTOD ERAKOGUST

NELE-EVA STEINFELD

pianist

Jiří Bělohlávek, Tšehhi esindusorkestri tulevane peadirigent.

Jiří Bělohlávek naaseb Tšehhi filharmooniaorkestri peadirigendiks

Tunnustatud tšehhi dirigent Jiří Bělohlávek (64) asub 2012. aasta septembrist Tšehhi filharmooniaorkestri peadirigendi ametikohale. Hetkel tegutseb Bělohlávek Londonis BBC sümfooniaorkestri peadirigendina, kus tema leping lõpeb kahe aasta pärast. Bělohlávek oli Tšehhi filharmooniaorkestri peadirigent juba aastatel 1990–1992, kuid lahkus ametist, sest tema asemele valiti sakslane Gerd Albrecht. Tagantjärele nendib orkester, et Bělohláveki lahkumine oli suur viga, mis viis orkestri kahekümneks aastaks loominguks kriisi, millest pole tänaseni toibunud.

Bělohláveki peadirigendiks kutsumist kaaluti kaua ja loodetakse, et just sellise haardega dirigent suudab Tšehhi esindusorkestri viia maailmalavale. Oodatakse ka, et tal õnnestub orkestrile kindlustada sotsiaalne ja poliitiline toetus. Mõned orkestrandid on pisut ärevil, teades, et Bělohlávek on oma tööstiilis ja nõudmistes väga range, ent enamik arvab, et just selline dirigent suudab orkestri taset ja mainet märkimisväärselt tõsta.

Jiří Bělohlávek on teinud maailmakarjääri nii kontserdi- kui ka ooperilavadel. Ta juhatab aastas ligemale sadat kontserti ning oma päritolu tõttu on ta repertuaaris palju tšehhi autorite loomingut. 1993. aastal rajas ta Praha filharmoonia kammerorkestri ja ta on olnud ka Brno filharmooniaorkestri peadirigent. Bělohlávek on koostööd teinud ka Berliini ja Viini Filharmoonikutega, Leipzigi Gewandhausi orkestri, Amsterdami Concertgebouw' orkestri ja Orchestre de Paris'ga.

Alfred Brendel 80!

Selle aasta 5. jaanuaril tähistas oma 80. aasta juubelit väljapaistev austria pianist ja literaat Alfred Brendel. Tegemist on muusikaelu vaieldamatu autoriteediga, kelle nimi on esituskunsti kvaliteedi garantii. Eelkõige Haydni, Mozarti, Beethoveni, Schuberti ja Liszti teoste ettekannete ja salvestuste tähelepanuväärne tase on teinud ta tuntuks kogu maailmas. Avalikus kontserdielus Brendel enam ei osale. Tema hüvastijätt publikuga toimus 2008. aasta detsembris Viini Musikvereini saalis, kus ta mängis Mozarti Klaverikontserti Es-

duur "Jeunehomme". Küll aga jätkab Brendel avalikke esinemisi loengute ja meistriklasseidega Viinis, Londonis, Roomas, Münchenis ja Berliinis.

Alfred Brendel on ka viljakas esseist ja luuletaja. Tema sulest on ilmunud raamatud "Mõtisklusi muusikast" ja "Muusikast läbi sõna" ning 75. sünnipäeva puhul koondväljaanne "Muusikast", mis sisaldab artikleid ja esseid Beethoveni sonaatidest ja kontsertidest, Schuberti hilisest loominguks, Lisztist, Bachist ja veel paljust muust. 1990. aastate keskel ilmunud luulekogumikes "Üks sõrm on ülearu" ja "Väikesed kuradid" sisenes Brendel aga hoopis absurdi luule maailma.

Pianist on rõõmus, et nüüd, mil aktiivne soolopianisti elu on seljataha jäänud, on tal rohkem aega tegelda kirjutamisega. Tema eriliseks huviks on luule. Meistriklasseid ja loengute kõrval korraldab ta avalikke luuleõhtuid, mida sisustab oma luuleloominguga. Brendeli juubelit ei unustanud ka kirjastus Phaidon Press, ilmutades tema värskeima luulekogu "Playing the Human Game". Kakskeelne kogu, mis koosneb peamiselt seni avaldamata 200 luuletusest, sisaldab nii saksakeelseid originaale kui ka ingliskeelseid tõlkeid.

Plaadifirma Decca andis Brendeli juubelisünnipäevaks välja neli mahukat CD-kogumikku. Esimene neist, "A Birthday Tribute" sisaldab mitmeid seni avaldamata *live*-salvestusi. Kogumikul kõlavad Brahmsi Klaverikontsert nr 1 d-moll, Mozarti Klaverikontsert nr 25 C-duur ja Beethoveni Klaverisonaat As-duur op 110. Kuigi Brendel on jäädvustanud neid teoseid korduvalt, peab ta parimaks just neid salvestusi. Teine kogumik, "Artist's Choice – Anniversary Edition" sisaldab teoseid, mis on Brendeli muusikuteel olnud erilise tähtsusega, nagu Bachi "Itaalia kontsert" ja Mussorgski "Pildid näituselt", Schuberti "Rändurifantaasia", Beethoveni *Hammerklavier*-sonaat jt. Kolmas kogumik sisaldab seitset plaati Schuberti klaverimuusikat. Neljandasse kogumikku on koondatud Beethoveni 32 klaverisonaati ja viis klaverikontserti, mis on salvestatud aastatel 1970–1977.

Sir Simon Rattle'i debüüt Metropolitan Operas

Möödunud aasta detsembris tegi Metropolitan Operas debüüdi *sir* Simon Rattle (55), kes on olnud rahvusvaheliselt tunnustatud dirigent juba viimased kolmkümmend aastat. Ta dirigeeris Metis Debussy ooperit "Pelléas ja Mélisande". Teose lavastus pärineb 1995. aastast, lavastajaks on Jonathan Miller. Tegelased keskajast tuuakse 19. sajandi mõisamütsidesse, kuhu lavastaja on lisanud ka osatähtjaid, keda originaalpartituuris ette nähtud pole. Mélisande'i rolli laulis etenduses Rattle'i abikaasa, tšehhi metsosopran Magdalena Kožena, kes on Metis juba tuntud staar. Tema rollide hulka kuulub Cherubino Mozarti "Figaro pulmast", Dorabella "Cosi fan tutte", Idamante "Idomeneost" ja Varvara Janáčeki ooperist "Katja Kabanova". Pelléase osa esitas prantsuse bariton Stéphane Degout ning Golaud oli bassbariton Gerald Finley. Rattle on selle ooperi ka hiljuti salvestanud Berliini Filharmoonikutega, kus töötab 2002. aastast peadirigendina. Metropolitan Opera mänedžeri Peter Gelbi sõnul on eesmärk kutsuda ooperimajja dirigeerima maailmas tunnustatud dirigente. 2008. aastal debüteeris seal Wagneri "Tristani ja Isoldega" Daniel Barenboim ning eelmisel hooajal Verdi ooperiga "Attila" Riccardo Muti.

Soome raadio sümfooniaorkestri peadirigendiks saab Hannu Lintu

Soome raadio sümfooniaorkestri (FRSO) järgmiseks peadirigendiks saab hooajast 2013/14 Hannu Lintu, kes vahetab välja 2003. aastast peadirigendina töötanud Sakari Oramo. Aasta varem hakkab Hannu Lintu tegutsema ka orkestri esimese külalisdirigendina. Dirigent ütleb, et tal on aastate jooksul kujunenud selle orkestriga väga hea kontakt ja tal on au jätkata nende dirigentide tööd, kes on sellise suurepärase orkestri kujundanud. Praegu on Hannu Lintu Tampere Filharmooniaorkestri kunstiline juht ja peadirigent ning RTÉ National Symphony Orchestra esimene külalisdirigent. Lähiajal ootab teda ees koostöö Cincinnati, Birminghami ja Toronto sümfooniaorkestriga ning Dresdeni Linnakapelliga.

Soome raadio sümfooniaorkester

loodi 1927. aastal ning kollektiiv kasvas täismöödulise koosseisuni 1960. aastatel. Orkestri peadirigentideks on olnud Toivo Haapanen, Nils-Eric Fougstedt, Paavo Berglund, Okko Kamu, Leif Segerstam ja Jukka-Pekka Saraste. Orkestri repertuaarist moodustab suure osa nüüdismuusika; Soome Rahvusringhäälingu (YLE) tellitud teoseid on orkester esitanud juba üle viiesaja. Sel aastal peaks Töölonlahtis valmima ka Helsingi muusikakeskus (Helsingin Musiikkitalo), millest saab ühtlasi Soome raadio sümfooniaorkestri kodu.

2012. aasta Viini uusaastakontserti juhatab Maris Jansons

Läti dirigent Maris Jansons (67) juhatab järgmisel aastal Viini uusaastakontserti, mis on aegade jooksul kujunenud üheks maailma kuulsaimaks muusikasündmuseks. Jansonsi jaoks on see juba teine kord, viimati oli ta aasta esimesel päeval selle orkestri ees 2006. aastal. Uusaastakontserdi dirigendi valivad alati orkestri liikmed ja Jansons on nende kuueteistkümmet ametivenna seas, kellele see au on osaks saanud. Kontserti jälgib meedia vahendusel igal aastal umbes 50 miljonit inimest 72 riigis. Tänavu juhatab uusaastakontserti esmakordselt austria dirigent Franz Welser-Möst.

Läti kuulsaim dirigent Maris Jansons tegutseb hetkel maailma ühe esiorkestri, Amsterdami Concertgebouw' peadirigendina ning on ka Baieri raadio sümfooniaorkestri juht. Jansons on sündinud 1943. aastal Riias tunnustatud dirigendi Arvid Jansonsi peres. Ta õppis viiulit, klaverit ja dirigeerimist Peterburi konservatooriumis ning sai eraviisilist juhendust legendaarselt Herbert von Karajanilt. Rahvusvahelisele areenile tõusis Jansons ajal, mil juhatas Oslo ja Pittsburghi filharmoonikuid.

IVO HEINLOO jazzikriitik

Christian Scott – kas uus täht jazzitaevas?

Maailma ühe mainekaima muusikaauhinnana, Hollandis väljaantava Edison Awardi laureaadiks kuulutati rahvusvahelise jazz-artisti kategoorias Christian Scott. Kahekümne seitsme aastast New Orleansis sündinud Scotti peetakse üheks jazzitulevikulootuseks, žüriid võlus ta eelkõige oma viimase albumiga "Yesterday you said Tomorrow". Scott on püsinud jazziavalikkuse fookuses alates 2006. aastast, mil tema album "Rewind That" tunnustati Grammy vääriliseks. Auhind anti Scottile üle 11. novembril Eindhovenis.

Edison Music Awardi antakse välja alates 1960. aastast, mis teeb sellest vanima järjepideva muusikaauhinna Euroopas. 2010. aastal premeeriti parimaid juba viiekümnendat korda, nii popi, klassika kui ka jazzmuusika kategoorias. Edison Music Awardi on kõrvutatud Grammy (USA), Brit Awardi (Suurbritannia), Grand Prix du Disque'i (Prantsusmaa) ja Deutscher Schallplattenpreisiga (Saksamaa). Auhind kujutab endast fonograafi leiutaja Thomas Alva Edisoni pronksist kuju, mille on disaininud hollandi skulptor Pieter D'Hont.

Elutöö eest pälvis auhinna Ameerika laulja Chaka Khan. Kahekümneaastaselt funkbandis Rufus karjääri alustanud Khan on tänu eelkõige 1970. ja 1980. aastatel saavutatud peadpööritlevale edule saanud paljude jaoks disko, funk- ja soulmuusika sünonüümiks. Märkimist väärivad veel, et jazzvokaali kategoorias auhinnati Jose Jamesi, peamiselt tema hiljutise koostöö eest Belgia pianisti Jef Nevega. Maailmamuusika kategoorias kuulutati võitjaks Beninist pärit kitarrist Lionel Loueke, kelle viimasel albumil "Mwaliko" teevad kaasa teiste seas Angeliqwe Kidjo ja Richard Bona.

Valik uusi jazziraamatuid

9. novembril ilmus Jamaikalt pärit teemaka USA jazzpianisti Randy Westoni autobiograafia "African Rhythms". Pealkiri viitab Westoni Aafrika muusikaga seotud projektidele ning legendi eluloo kaante vahele jõudmine tähistab muu hulgas

Jazzilegend Roy Haynes.
FOTOD INTERNETIST

viiekümne aasta möödumist Westoni suurteose "Uhuru Afrika" ilmumisest. Westoni hiilgeaeg langes suuresti kokku Aafrika riikide iseseisvumislaanega 1950. ja 1960. aastatel. Ajakiri Down Beat on 84-aastasele pianistile korduvalt andnud aasta jazzhelilooja tiitli; peale selle on teda tunnustatud arvukate auhindadega USAs, Aafrikas ja Euroopas. Pikk ja edukas karjäär on Westoni viinud esinema nii buda templitesse kui ka šinto pühakodadesse. Ta elas aastaid Marokos, kus pani 1972. aastal aluse esimesele Aafrika jazzifestivalile.

2010. aastal nägi ilmavalgust ka saksofonist Jimmy Heath'i elust jutustav raamat "I Walked with Giants". Heath sündis 1926. aastal Philadelphias muusikute perekonnas (ta vennad on bassist Percy Heath ja trummar Albert Heath), olles ühevanune Miles Davise ja John Coltrane'iga. Mõlemaga on Heath ka koostööd teinud. Saksofonisti arvel on ligi sada viiskümmend komposit-

siooni, millest suur hulk on saanud jazzistandarditeks. Oma nime võib jätkuvalt heas vormis Heath alla kirjutada rohkem kui saja plaadile.

Itaalia muusikaajakiri valis aasta parimaid jazzmuusikuid

Üks Itaalia prestiižsemaid, alates 1945. aastast tegutsev muusikaajakiri Musica Jazz valis 2010. aasta silmapaistvamaid jazzartiste. Aasta jazzmuusikuks kuulutas žürii Stefano Bollani, kes lindistas aastavahetusel peetud Umbria talvefestivalil koos Chick Coreaga uue kontsertplaadi. 1972. aastal Milanos sündinud Bollani on olnud aastaid Apenniini poolsaare populaarsemaid pianiste, kes teinud koostööd nii Prantsuse plaadifirmaga Label Bleu kui ka ECMiga. Tema hetkel aktuaalsete tegemiste hulka kuuluvad ka projektid Toscana Kammerorkestriga ning duo trompetist Enrico Ravaga.

Teised auhinnad instrumentide kate-

gooriat jagunesid järgmiselt: Danilo Rea (klahvpillid), Rosario Giuliani (saksofon), Roberto Cecchetto (kitarr), Danilo Gallo (bass) ja Roberto Gatto (trummid).

Mõned tänavused Grammy võitjad juba selgunud

Kuigi 2011. aasta Grammysid jagatakse Los Angeleses alles 13. veebruaril, on mõned tänavused laureaadid, nimelt elutööpreemia saajad, juba teatavaks tehtud. Teiste seas saab väärrika tunnustuse osaliseks kaheksakümne viie aastane jazztrummar Roy Haynes. Autasustatakse ka briti näitlejannat Julie Andrewsi, kantrimuusika ikooni Dolly Partonit ning postuumselt pungi pioneeriks peetavat ansamblit Ramones.

Roy Haynes kuulub tänini maailma jazztrummarite koorekihti. Oma pika karjääri jooksul on ta mänginud peaaegu kõigi jazziajaloo tähtedega alustades Charlie Parkerist ja John Coltrane'ist ning lõpetades Pat Metheny ja Herbie Hancockiga. Haynes ja teised laureaadid saavad Grammyd kätte tseremoonial, mis toimub päev enne ametlikku auhinnagalat.

Michael Jackson jätkab postuumselt müügirekordite purustamist

Michael Jacksoni esimese postuumselt välja antud stuudioalbumi müüginumbrid on esimeste kuude jooksul olnud märkimisväärsed. Ainuüksi detsembri lõpuks oli kogumikku "Michael" müüdnud Saksamaal 85 000 ja Suurbritannias 113 000 eksemplari. Hästi läks plaadil ka Belgias ja Kanadas, kus see hõivas teise koha, pisut tagasihoidlikumad olid müüginumbrid Jaapanis, Prantsusmaal ja Taanis. USAs müüdi aga plaati esimese nädala jooksul oodatust vähem – ajakirja Billboard pakutud 400 000 asemel kõigest 228 000 eksemplari. "Michaelist" olid detsembris USAs edukamad popkantrit viljeleva Taylor Swifiti ning Briti talendisaaatete tuule tiibadesse saanud Susan Boyle'i albumid.

Tulevikus lubatakse veel mitmeid plaate Jacksoni seni väljaandmata materjaliga. Kuigi asjatundjate hinnangul on Jacksoni populaarsus viimastel aastatel seoses mitmete skandaalidega kahanenud, oli Michael Jackson 8,3 miljoni albumiga siiski USAs eelmise aasta enim müüdnud artist.

Uuest aastast on ajakirja Muusika rubriigil STUDIUM uus nägu ja sisu. Olgu selleks näoks siis STU:DIUM ja sisuks ansambli U: liikmete mõtisklused ja kirjutised tänapäeva muusika olulisematest nähtustest, probleemidest ja isiklikest kogemustest.

Improviseerimine ja vabadus

TAAVI KERIKMÄE

Ansambli U: liige, kontserdisarja "IMPROTEST" kuraator

“Vaba improviseerimine” (ka “vabaimproviseerimine”, ingl k *free improvisation*) on termin, mis tuli Lääne muusikas laiemalt käibele möödunud sajandi kuuekümnendatel aastatel ja tähistab enamasti nn klassikali-

se uue muusika ja *free jazz*'i põhjal kujunenud muusitseerimisviisi, mis püüab süsteemidest hoiduda ja neile vastanduda. Samas võib seda terminit mõista mitmeti. Kõigepealt tekib muidugi küsimus sõna “vabadus” kohta. Niisiis, vaba millest?

Vabadusel on ju tähendus ainult suhtes millegi piiratumaga. Kui nüüd otsustada, et sõna “vaba” tähistab improviseerija vabadust valida ilma ettekirjutusteta või varasemate kokkulepeteta vahendeid improviseerimiseks, tekivad siin kohe probleemid.

Isabelle Duthoit ja Phil Minton festivalil "IMPROTEST 2010".

Stiil

Kas küsimus vabadusest tähistab ka vabadust valida teatud stiilitunnustega vahendite seast? See tähendab, kui suures matus me kasutame nn valmis vahendeid? Pean siinkohal silmas helilaade või muid heliridu, äratuntavat rütmikat. Suuremate ühikutena oleks kõne all muusika vormide ja muusikastiilide kasutamine. Seega, kas valikuvabadus sisaldab ka võimalust valida improvisatsiooniks näiteks rondovorm või tangorütmika?

Teisalt võib terminit "vaba improvisatsioon" mõista kui improvisatsiooni, mis on vaba ettekirjutustest või teda identifitseerivast stiilist. Sel juhul vastandaks see improvisatsioon end pidevalt olemasolevatele või äratuntavatele muusikavormidele, laadidele või mis tahes standardsetele vahenditele, ignoreeriks neid. Nii on vaba improvisatsioon oma olemuselt süsteemi vastand või õigupoolest end süsteemile vastandada püüdev, sest paradoksaalselt kujuneb sellise vastanduse kaudu välja reeglite hulk, mis hakkab omakorda teatud stiilielemente moodustama. Näiteks, kui otsustada, et korduvalt pulseeriv meetrum on midagi, mis ei sobi vaba improvisatsiooniga, sest määrab juba ette teatava rütmiloojika, siis mängides põhimõtteliselt meetrumivabalt,

hakkab see peagi mõjuma kirjutamata stiililemendina, mis kõlaliselt justkui määratleb improvisatsiooni. Selline paradoks näitab kitsaskohta, mille järgi üks tõeliselt vaba improvisatsioon ei tohiks ju teisega sarnaneda.

Teisalt loeb selline mõttekäik muidugi vaid juhul, kui me käsitleme muusikalist rütmi läbi vastanduse "meetriline – ameeeriline", sest laiemalt vaadates on ju meetrilisus kõigest üks statistiline võimalus. Selline dualistlik lähenemine on niisiis kehtiv ainult meetrilise muusika aspektist vaadatuks, osundades järgmisele olulisele küsimusele: milline on meie lähtepunkt improvisatsiooniga tegelemisel?

Muusikaline vorm, mälu ja planeerimine

Raske oleks ette kujutada midagi vormitut, näiteks vormita muusikapala, sest tähelepanu all võtavad helilised järgnevused paratamatult mingi vormi. Rääkides muusikalise vormi teadlikust loomisest n-ö käigupealt (improviseerides), sõltub see suhestumisest eelmängituga ja plaanist järgnevaks. Üldjoontes võib planeerimine tähendada kas või umbmääraseid ajalisi kokkuleppeid, näiteks et improvisatsioon või teos kestab umbes x minutit. Täpsemaks minnes võib näiteks rääkida juba

teatud harmooniajärgnevuse ringist, mis oma perioodilisusega määrab improvisatsiooni taktide arvu. Samuti võiks kõne alla tulla mingi juba eksisteeriv traditsiooniline muusikavorm, näiteks variatsioonid vms. Teisalt tekitab see küsimuse, kas varieerimine on improvisatsioon selle otsest tähenduses – *imprévu* (pr k ootamatu, ettenägematu – *toim.*). Kas kombineerimine on ikka improviseerimine? Võib-olla oleks siin kohasem rääkida samuti levinud terminist *live composing*, mis tähistab reaaliajakompositsiooni?

Leian, et mõeldes vabadusest improvisatsioonis, oleks kohane kõnelda improvisatsiooni **määrast** ehk spontaanse otsuse osatähtsusest ja otsuste vastuvõtmise tihedusest improviseerimisprotsessis.

Tegelikult on suhe eelnevasse, äsja kõlunud muusikalisse materjali muidugi ka vormi teadlikust kujundamisest hoiduval esitajal, sest vaevalt õnnestub tal äsja mängitud muusikast täielikult puhastuda või vabaneda, seda mitte mäletada. Radikaalsel moel improvisatsioonilisest vabadusest kinni hoidjate mängus võibki ilmselt just seetõttu täheldada katset mängida n-ö lühikese mälu, täpsemalt väljendudes lühikeste mäluosetega. Sellise taktika põhjus on soov vältida improvisatsiooni vabadust piiravaid ettekirjutusi, sealhulgas juba välja kujunenud vormeleid ja seega inertset kordust. Mõned improviseerijad on isegi täiesti improvisatsiooni harjutamise vastu. Samas varitseb äärmustes paradoksaalselt just seesama oht, millest mälu vältimisega hoiduda soovitakse – **inertsus** ja **automaatika**. Nimelt kui lülitada välja mälu, analüüs ja sellest lähtuvad otsused, tulevad mängides esmajoones esile just sisseharjutatud automaatsed helijärgnevused, käigud ja motiivid. Lihasmälu ja sellega otseselt seotud mõtlemisinerts on tugev.

Siin tuleb tähele panna järgmist improvisatsiooni puudutavat olulist tegurit – **otsust**. Just otsuste vastuvõtmine reaajas näib mulle olevat üks improvisatsiooni põhialuseid ja tundub, et otsuste vastuvõtmise tiheus ongi improvisatsiooni vabaduse määra tähistaja. See lähenemine ei pea tingimata välistama kordust kui sellist, sest teoreetiliselt, kui mõtleme repetitiivsele tegevusele, on võimalik seda ette kujutada ka üksteisele järgnevate otsuste jadana (mitte inertsina), kus iga uue ühiku kordus lähtub uuesti reaajas tehtud otsusest. Üldisemate

(harvemate) otsusevormide puhul on määravaks ilmselt valik sisseharjutatud võtete vahel. Nii saamegi improvisatsiooniprotsessi vabadust kirjeldades telje inerts-otsus.

Võib-olla seletab eeltoodu seda, miks võib vahel Lääne-Euroopas festivalide peal kirjas või ajakirjade sisututvustuses näha määratlust *Jazz and improvised music* ehk džäss ja improviseeritud muusika. Selle esmapilgul veidra määratluse tagamaana võib ühest küljest näha džässmuusikat kui muusika tegemise vormi, mille improvisatsiooni võiks pigem tähistada näiteks terminiga *live composing*, mitte pidada seda improvisatsiooniks selle sõna algses, esmases ja puhtas tähenduses (kui see peaks eksisteerima). Džässi mõiste on muidugi lai ja tänapäevaks iseäranis mitmekesise tähendusega, ent näib, et sellise liigitamise taga on eelkõige asjaolu, et džässmuusikas on improvisatsioon raamitud paljudest erinevatest ettekirjutustest harmoonia, rütmifaktuuride jms vallas, sarnanedes ju nii tegelikult mis tahes improvisatsioonilisi elemente sisaldava muusikaga (näiteks varajane muusika, pärimusmuusika jne).

Loomulikult saame siingi rääkida erinevast improvisatsioonilisuse määrast erinevates stiilides. Kuid kui ka kõne alla tuleb näiteks *free jazz*, siis hoolimata sellest, et

see hõlmab väga mitmesugust muusikat, on selle stilistilised vahendid, nagu ka rütmika, laadid jms, pärit džässmuusikast ja sellega tihedas seoses.

Teisest küljest võib selline džässi ja improviseeritud muusika eraldamine viidata paradoksaalsele katsele defineerida vabaimprovisatsiooni kui muusikalist stiili. See tähendab, et süsteemidele vastandumise kaudu on sellest nn vabaimprovisatsioonist omakorda paratamatult kujunenud stiil koos äratuntavate muusikaliste stiililementidega.

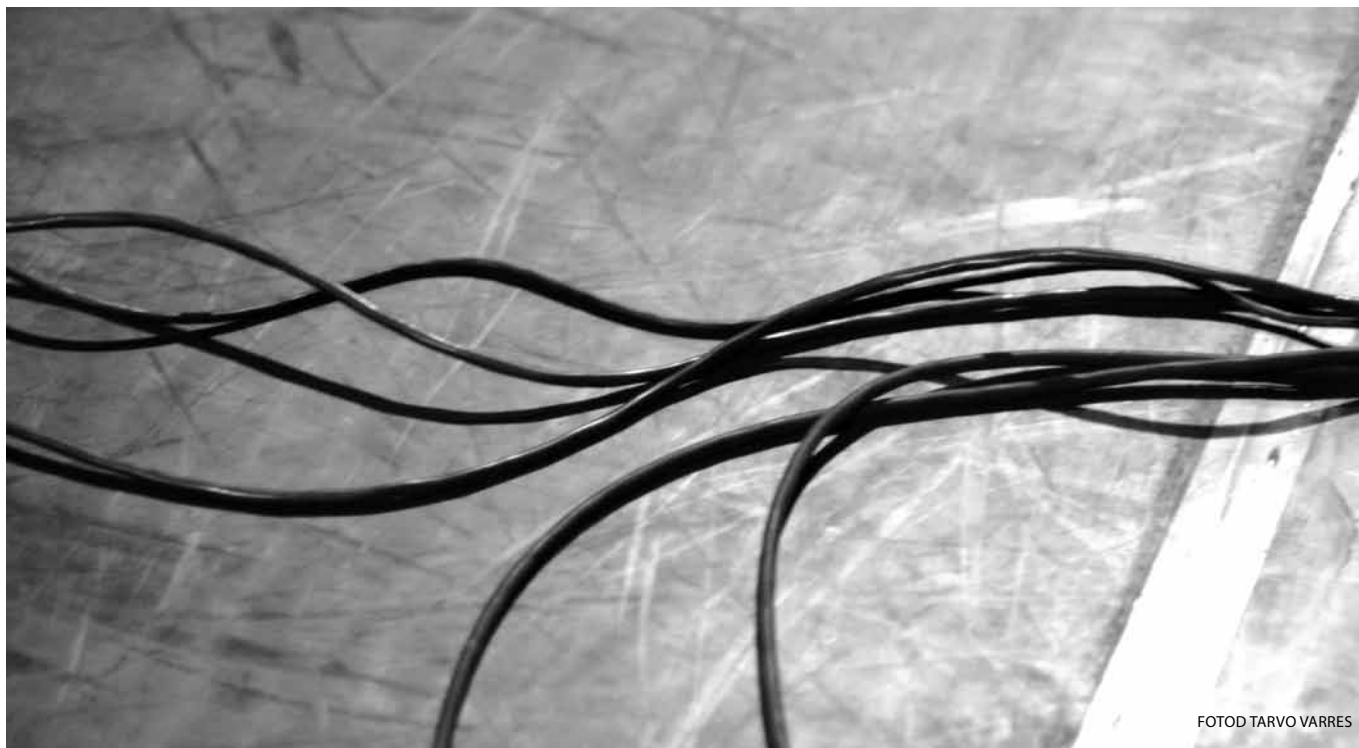
Kokkuvõtteks

Näib, et vabaduse määra mõõt improvisatsioonis on ajaühik, millega antud hetk äsja olnu ja etteplaneeritavaga suhtestatakse. See tähendab, mida pikem on aeg järgmise otsuseni, seda vähem vaba on improvisatsioon ning seda rohkem inertset tegevust toimub. Me võime ette kujutada n-ö tähelepanuakent, mis ulatub kõlanud helide mälestusest järgmise ettekavatsetava sammuni.

tähelepanuaken
minevik-----I-----I-----tulevik
I
käesolev hetk

Tekib küsimus, kas vabadus või vabaduse määr improvisatsioonis võiks olla niisii väärtus iseenesest. Pean silmas vabadust, mis aktsepteerib ka võimalikku ebaõnnestumist (mõeldes siin õnnestumist/ebaõnnestumist komponeeritud muusika tähenduses). Mulle tundub improvisatsiooni kõrvutamise valmis kompositsiooniga ja selle väärtuse hindamine komponeeritud muusika mõõdupuuga ebakohane.

Samuti on kaheldud vabalt improviseeritud muusika salvestamise mõttekuses. Selles kahtluses väljendub arusaam improviseeritud muusikast kui protsessist konkreetses keskkonnas. Vastandlikku seisukohata toidab tänapäevane salvestuskultuur ja -maania, mille sageli n-ö retušeeritud tulemust kõrvutatakse elava musitseerimisega. Milline on siis üldse üks õnnestunud improvisatsioon? Kas see on võimalikult riski-keeriv, harjumuspärasest või süsteemist vabaks püüdev, uusi võimalusi avastav? Või on see pigem kätteõpitud võtetega leidlik kombineerimine, komponeeritud muusikaga "võrdse" muusika konstrueerimine reaajas? Kas vabaduse määr on seotud ka muusika huvitavuse ja kvaliteediga? See on juba hoopis teine diskussioon.

FOTOD TARVO VARRES

You can't beat success! Ted Cursoni imeline teekond läbi jazziajaloo

IVO HEINLOO

jazzikriitik

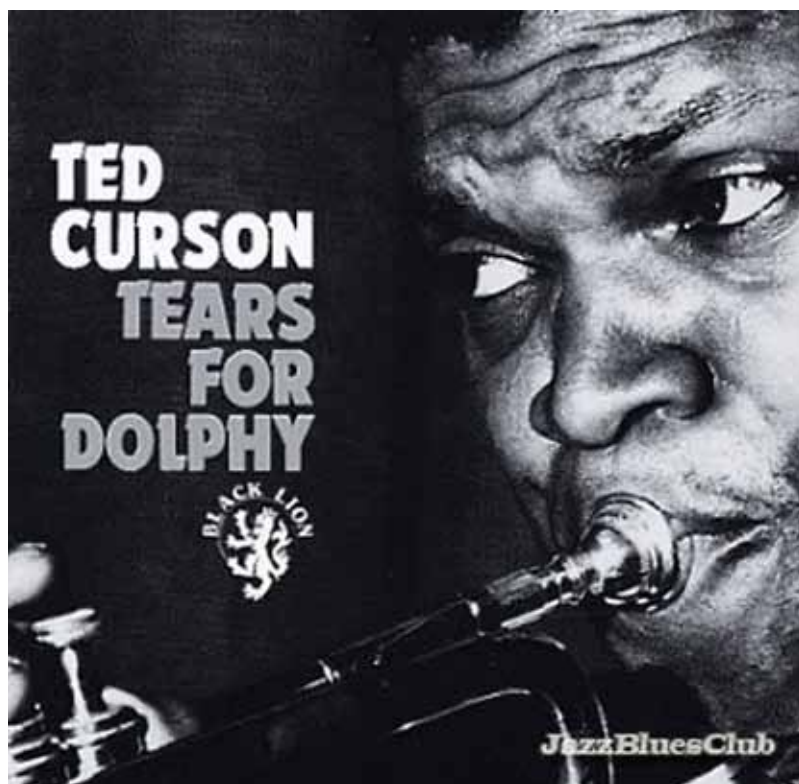
Trompetist Ted Curson, üks väheseid elavaid jazzmuusikuid, keda võiks tõeliseks legendiks nimetada, on mitmel korral Eestit külastanud. Jazzi ajalukku on Curson säravate tähtedega kirjutatud mitmel põhjusel. Tema mahukast diskograafiast paistab enim silma kauaaegne koostöö maailma ühe tuntuima ning küllap ka vastuolulisima kontrabassimängija Charles Mingusega. Curson on suure au sees põhjanaabrite juures, sest ta on alates 1966. aastast esinenud kõigil "Pori Jazzi" festivalidel ning kujunenud selle väärrika muusikasündmuse maskotiks.

Eelmisel aastal 75-aastaseks saanud jazzi raskekaallase jutustatud tõestisündinud lugude kaudu saab elusaks ja lähedaseks see, mis entsüklopeedia kaante vahel tundub pisut müstiline. Cursoni vaated tänapäeva jazzile on kohati valusalt siirad ja mitte kõige optimistlikumad, vestlus temaga mõjub aga nagu maagiline rännak minevikku, mille käigus haihtuvad aja ja ruumi dimensioonid. Intervjuu on tehtud oktoobris, kui Curson mängis koos Toivo Undi, Tõnu Naissoo ja Brian Melviniga Eesti kontserdisaalides.

Viibisin teie paari aasta tagusel kontserdil Glehni lossis, kus mängisite sama koosseisuga kui nüüd. Esmakordselt kuulsin teid aga ühel "Pori Jazzi" jam session'il. Kuidas teile tundub, kas jämmide traditsioon on jätkuvalt elujõuline?

Ega vist. Jämm on nagu röntgeniaparatuur, mis muusiku läbi valgustab, paneb tema n-ö sisikonna vaatamiseks välja. Kõigile on siis näha, kas ja mida muusik oskab. Ja vähe on neid, kes tahavad publikule näidata seda, mida nad ei oska.

Ma korraldasin viieteistkümne aasta vältel jämme New Yorgis klubis Blue Note,

selle järel klubis Sweet Basil. Olen seda teinud ka "Pori Jazzil". Jämmid on olnud väga oluline osa minu karjäärist.

Kuidas te Blue Note'i sattusite?

Töötasin tollal Sweet Basilis. Üks mees Iisraelist (Blue Note'i tollane omanik, Iisraelis sündinud Danny Bensusan – I.H.) pakkus mulle tööd. Oli näha, et ta oli selles äris uustulnuk ega osanud asju päris õigesti ajada. Kui ma oma esimesel tööpäeval Blue Note'i saabusin, oli lava tühi.

Polnud ei instrumente ega muusikuid. Uskumatu küll, aga pidin andma solo-kontserdi, mis pole mulle kunagi meeldinud. Öhtu lõppedes olin täiesti läbi. Kokku võttes oli see hea õppetund.

Vedasin Blue Note'i jämme viisteist aastat. Sain selle ajaga selgeks, et igale muusikule ei meeldi mängida igas helistikus ning et on teatud lugusid, mis suurele hulgatele muusikutele raskusi valmistavad. Üheks selliseks on näiteks Coltrane'i "Giant Steps". Ma arvan, et paremini saavad jämmidel

hakkama need, kellele meeldib võistelda. Kui aga tänapäeval mõnele jämmile satun, kuulen harva midagi sellist, mis mind üllatab. Ma ei kohta isikupära, küll aga suurepäraseid tehnilisi oskusi ning instrumendi valdamist. Isikupära näib olevat muusikute "välja õpetatud".

Päris karm seisukoht.

Ma leian, et koolides õpetatakse muusikuid ühtmoodi mõtlema. Vanasti ei olnud koole sellises mõttes nagu praegu. Õppisime plaate kuulates. Või käisime ja kuulasime teisi, nii palju kui võimalik. Ja harjutasime, harjutasime, harjutasime... Kõik jazzisuurused on endaga tohtut tööd teinud.

Praegu mängib iga teine trompetimängija nagu Freddie Hubbard või Miles Davis. Puudub tõeline originaalsus. Originaalsus, loominguilisus on aga jazzis alustala. Olen viimased kakskümmend aastat ringi reisinud ja ootan jätkuvalt, et kusagilt kerkiks mõni uus hiilgav talent, uus Superman, uus Jeesus Kristus. Keegi, kes oleks võimeline pärima näiteks Coltrane'i mantli.

Ja te ei näe praegu ühtegi sellist uuest põlvkonnast peale tulemas?

Mitte kedagi. Ma kardan lausa, et see asi võib otsa saada niipea, kui viimased hiiglaselased on siitilmast lahkunud. See kõlab kohutavalt, aga kogu bisnes põhineb tänapäeval keskpärasusel. Kõik võivad treida plaate ja neid müüa. Keegi ei ütle, kas nad kõlbavad kuhugi või mitte. Muusikud mängivad, aga pole kohtunikke, kes nende tegemistele hinnanguid annaksid.

Seda peaksid tegema kriitikud.

Jah, aga kus nad on? Kriitikuid sõna otse-

ses mõttes enam pole. Igaüks on iseenda kriitik. Omal ajal olid inimesed nagu Leonard Feather ja Nat Hentoff muusikute teejuhid. Nad aitasid sul end paremaks muuta. Vähe sellest, et ei ole kriitikuid – ei ole ka kriteeriume, millele kriitika peaks vastama. Kriitika peab alati silmas pidama mingeid nõudmisi, ent asuma samal ajal neist nõudmistest sammukese eespool. Minul on kriitikutega alati vedanud. Keegi ei ole mind mustanud. Isegi siis, kui ma laulma hakkasin, ei öeldud ühtegi halba sõna.

Tulles jazzi üldise seisu juurde tagasi – võib-olla ei ole asi siiski nii lootusetu. Räägitakse, et Euroopas on midagi põnevamat juhtumas...

Eurooplased teevad midagi, mida nad nimetavad o m a muusikaks. Alati, kui keegi sellise väljendiga lagedale tuleb, muutun ma väga skeptiliseks. O m a muusika? Mis see veel on? Ma kaldun arvama, et vanasti, kui Euroopas mängiti rohkem ameerika stiilis, olid Euroopa muusikud paremal tasemel. Mäletan üht kutti Soomest, kes kõlas täpselt nagu Oscar Peterson. Ennustasin talle suurt tulevikku ja üsna pea jõudiski ta New Yorki.

On pakutud välja, et eurooplased on lisanud jazzile oma rahvuslikku koloriiti ja seega rikastanud jazzit mõistet.

Jah, aga milleks seda siis jazziks kutsuda? Võib ju ka teistmoodi nimetada. Kui keegi ütleb "jazz", siis esimene asi, millele ma mõtlen, on swing. Asjas peab olema mingi *feeling*.

Mainisite, et iga muusiku jaoks on oluline leida oma sound. Tänapäeval on see meid ümbritseva muusika rohkuse tõttu ilmselt veel keerulisem kui varem. Kuidas teil see õnnestus?

Mulle meeldis *bebop*, aga ma ei osanud ega tahtnud mängida nagu Dizzy Gillespie. Pidin lootma, et on inimesi, kellele ka Ted Cursoni stiil meeldib. Seega kujutasin end ette pigem Monki või Cecil Tayloriga jälgedes käijana.

Suure hulga muusikat kirjutasin ma iseenda proovile panemiseks. See muusika osutus nii keeruliseks, et paljud kutid ei tahtnud sellega eriti heal meelel jõudu kutsuda. Minu muusika võib esmakordsel kuulamisel lihtne tunduda, ent tegelikult

see nii pole.

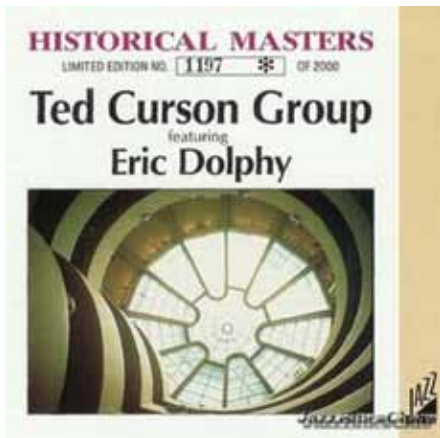
Oma *sound* on loomulikult kõige tähtsam. Iga tõeline täht särab just seepärast, et tal on isikupärane kõla. Ma tean vähemalt kümmet-viitteist pianisti, kes kõlavad täpselt nagu Hank Jones, mis ei ole iseenesest halb. Aga mängida tuleks seda, mis on sinu sees. Leida oma *sound* on sama keeruline kui leida nõela heinakuhjast.

Tahaksin peatuda korra ka jazzmuusiku elu pahupoolel. Kuidas teil õnnestus pääseda narkootikumide needusest, mis kuulus kahjuks lahutamatu osana nelja- ja viiekümnendate aastate New Yorgi jazzielu juurde ja viis mitmed jazzihiiqlased hauda?

Mind päästis see, et ma olin Miles Davise ja Charlie Parkeri sõber. Nad hoolitsesid mu eest. Miles tarvitas küll ka ise, aga ta oli võrdlemisi jõukas ja suutis seetõttu suuremaid terviseprobleeme vältida. Narkootikumid olid tõepoolest suur probleem. Oli peaaegu nii, et kui sa pilves ei olnud, siis sa mängida ei saanud. Charlie Parker tarvitas narkootikume, kuid nagu ta mulle ise ütles, ei soovitanud ta kunagi kellelgi oma eeskujuga järgida. Mul on olnud võimalusi Parkerit *live*'is kuulata ja see oli hämmastav kogemus. Keegi publikust ei julgenud isegi hingata. Ta tekitas tunde, nagu oleksid ise pilves. Kuid ta ütles ka seda, et ilma narkootikumideta mängiks ta paremini.

Paljud mu sõpradest langesid narkootikumide ohvriks. Kirjutasin kunagi ajakirjale *JazzTimes* artikli, kus lugesin üles kõik tuttavad, kes viimastel aegadel manala teele läinud. Praegu on neid muidugi juba rohkem. (Artikkel, millele Curson viitab, on kättesaadav veebiajakirja *AllAboutJazz* ar-

hiivis pealkirja all "We Shall Not Soon Forget" – I.H.).

Kuidas te Miles Davisega kohtusite?

Philadelphias, minu kodulinnas, korraldasti kontserte, kus mängisid lapsed. Sinna kutsuti ka jazzitippe New Yorgist. Mäletan, et ükskord käis kohal näiteks Billy Taylor. Ja mingil ajal tuli Miles Davis. Ma jäin talle silma ja ta palus, et ma temaga ühendust võtaksin. Olin siis 13-aastane. New Yorki jõudsin alles 21-aastaselt. Läksin klubisse Birdland, kus sain kokku hilisema president Kennedy abikaasaga, kes seal pildistas (John F. Kennedy abikaasa Jacqueline Bouvier tegutses 1950. aastatel fotograafina – autor). Ka Miles oli seal ning tundis mu üllataval kombel kohe ära. Mulle pakuti plaadilepingut Roulette Recordsiga, kuid klubis oli pime ja ma ei usaldanud paberile alla kirjutada. Läksin oma naise käest nõu küsima, kes viibis üle tänava, kuid kui tagasi tulin, seisis klubi ukse ees trobikond inimesi. Tuli välja, et mees, kellega ma äsja olin rääkinud, oli tapetud (Curson peab silmas Birdlandi klubi omanikku Irving Levyt, kelle surnukpussitamist hakati ajakirjanduses hiljem nimetama *the bebop killing* – I.H.). Nii et lepingule allakirjutamisest ei olnud enam juttugi.

Oleksite te alla kirjutanud...

...siis oleksin ma omadega mäel olnud. Lõpuks läks kõik siiski hästi, aga selleks kulus palju-palju aastaid.

Tulles tagasi Miles Davise juurde – Miles oli mõistatuslik persoon. Vahel jäi mulje, et ta üritas inimesi vältida. Ta võis heast peast äkitselt ära kaduda, põgeneda, kui keegi temaga rääkida tahtis. Samas

püüdis ta võimalikult palju noori muusikuid aidata, neile võimalusi anda.

Teid on tihti ka free jazz'iga seostatud. Kuidas te free jazz'i suhtute? Eks ole ka see aegade jooksul muutunud.

Paljud tänapäeva free jazz'i mehed mängivad umbes nii, nagu meie vanasti, ning mõtlevad, et leiutavad jalgratast. Nad on hakanud laenama elemente moodsast süvamuusikast. See muusika küll ei swingi, kuid võib-olla ei peagi seda tegema.

Free jazz'i võib olla huvitav laval mängida, ent publiku seas istuda ja kuulata on teine tera. Muusiku asi on kuulajad endaga kaasa haarata. On olnud juhtumeid, kus ma olen kuulanud tunde free jazz'i kontserti ning see on mind täiesti külmaks jättnud.

Esimene kord, kui hakkasin mängima Cecil Tayloriga, see võis olla 1957. aastal, olin tõsise probleemi ees – Taylor mängis vahetpidamata, ta ei andnud kaasmuusikutele üldse ruumi. Temast pidi lihtsalt üle mängima. Mõningatel muusikutel, näiteks Archie Sheppil, õnnestus see suurepäraselt. Kuid mina tabasin end rohkem kui korra mõttelt: sellest olen ma ometi kogu aeg unistanud, kuid nüüd tunnen, kuidas omad vitsad peksavad... (Naerab.). Tegime Ceciliga 1959. aastal plaadi "Love for Sale", mille ümbrisel oli sulnis pilt tänavalaterna all miilutsevatest armunutest. Paljud ostsidki selle plaadi mahedatest armastuslauludest koosneva kogumiku pähe. Oi, kuidas nad petta said! Ausalt öeldes kahetsen praegu, et ma Tayloriga rohkem plaate ei teinud. Nüüd, kus ma tean palju rohkem kui tollal, tahaksin, et mulle antaks teine võimalus. Aga ajad on teised, jazzimaailm pole enam selline nagu varem.

Tundsite ka John Coltrane'i tükk aega enne seda, kui ta kuulsaks sai?

Jah, tundsin teda siis, kui keegi teda veel kampa ei võtnud. Kujutage ette, ka Coltrane'i elus oli aeg, mil ta tööd ei leidnud! Oleksin äärepealt osalenud Coltrane'i plaadi "Ascension" salvestamisel. Siamaani kahetsen, et see mitmesugustel põhjustel katki jäi. Paljud olid Coltrane'i peale kadedad ja levitasid kuuldusi, justkui ta ei oleks osanud nooti lugeda ja muud säärest.

Ahvatlev on arutleda teemal, millist

muusikat Coltrane teeks, kui ta veel elus oleks.

On täiesti võimalik, et ta oleks töötanud. Jazzmuusikutel ei ole lihtsalt enam piisavalt tööd. Piltlikult öeldes on Ameerikas viis kohta, kus jazz'i mängida, ning 50 000 muusikut, kes ootavad järjekorras, et saaks kas või ühe seti mängida.

Charles Mingus on üks säravamaid tähti, kellega olete koos mänginud ja plaadistanud. Kas Mingus oli tõesti selline äkiline ja ettearvatu persoon, nagu räägitakse?

Pea igal Minguse kontserdil juhtus midagi. Ekstsessid olid nii tavalised, et publik hakkas neid lausa eeldama ja nõudma. Kord oli kuulajate seas trobikond jaapanlasi, Tokyost saabunud Charles Minguse fännklubi. Nad kinkisid talle peene välgu-mihkli ja puha. Mingus alustas kontserti sõnadega: "Ma olen väga meelitatud ja tahaksin teile midagi erilist mängida – "I remember Pearl Harbor". Keegi ei teadnud, mis tal arus oli. Kahe minutiga oli klubi tühi. Aga selline see mees juba kord oli.

Oh, ma võiksin Mingusest sadu lugusid rääkida. Ega ta neile, kes temaga lava jagasid, ei halastanud. Muusikud pidid arvestama sellega, et Mingus võib neid publiku ees alandada. Ükskord tuli New Yorki üks pianist Detroitist, et Minguse bändiga mõned "mängud" teha. Mingus katkestas kontserdi ja käskis klaverimängijal jalga lasta. Mees oli peaaegu pisarates – tuli välja, et terve tema perekond oli Detroitist kohale tulnud.

Ükskord mängis bändis Toshiko Akiyoshi, üks esimesi Ameerikas edu saavutanud jaapani jazzmuusikuid. Mingusele oli vastukarva juba see, et kimonos naine lavale ilmus. Akiyoshi oli tuntud selle poo-

lest, et mängis nagu legendaarne Bud Powell ja tegi seda hästi. Mingus aga ei kannatanud seda välja, nii et kui me Newporti jazzifestivalil sama koosseisuga kontserdi andsime, lõi ta Akiyoshile klaverikaanega sõrmede pihta. Kümme tuhat inimest ahhetasid, nad polnud kunagi varem midagi sellist näinud.

Fakt on aga see, et kõik need arvukad muusikud, kes Minguse bändides kaasa tegid, mängisid just seetõttu paremini, et olid koos Mingusega. Neis oli rohkem tuld kui tavaliselt, nad mängisid, nagu oleks viimne päev kätte jõudnud. Minu meelest oli Minguse tipp hetkeks kontsert, mille ta andis koos Max Roachi ja Charlie Parkeriga 1953. aastal ja mis anti hiljem välja nime all "The Greatest Jazz Concert Ever". Olete seda kuulnud?

Ei, aga küllap on seda võimalik leida internetist – muusika ammendamatu varasalvest.

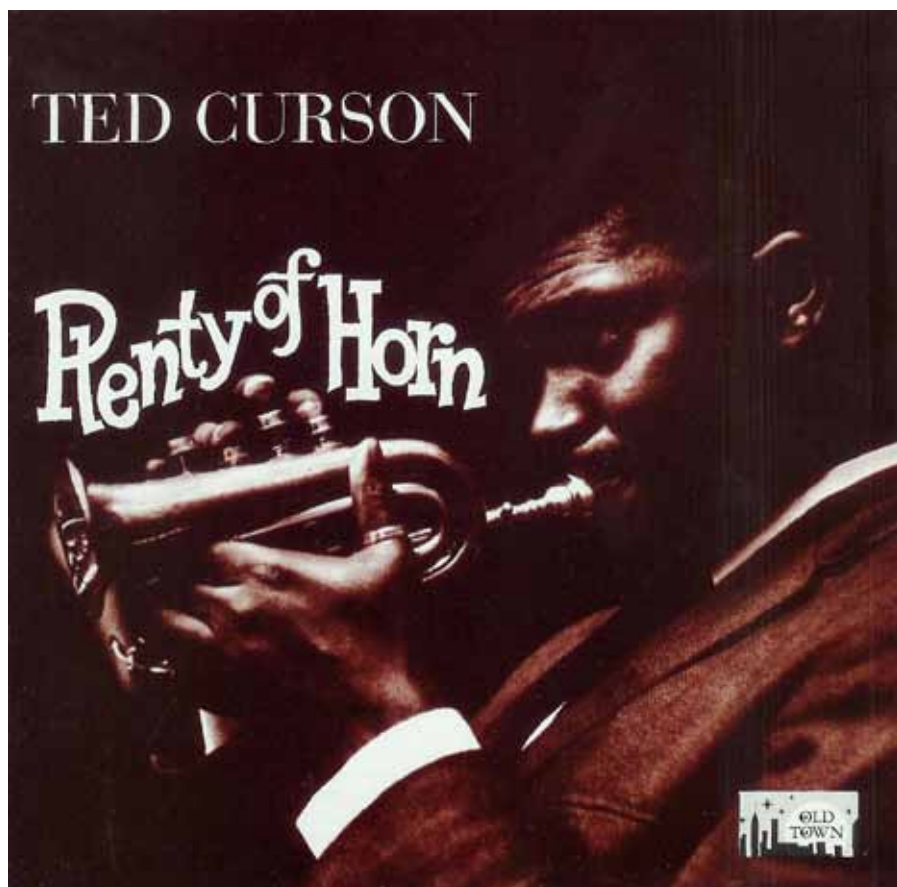
Internetis on tõepoolest igasugust muusikat, kuid eks sel ole nii oma head kui ka halvad küljed. Õnneks olen ma üks neid, kes suutis enne interneti tulekut kõvasti raha teenida.

Kuidas see teil õnnestus?

Kogu minu elus on juhused küllaltki suurt rolli mänginud. On olnud valusaid lüüasaamisi, aga ka olukordi, kus võimatu on osutunud võimalikuks.

Aastaid tagasi otsustasin muretseda oma abikaasale korraldada elamist. Tundsin end ta ees võlglasena, sest valgel naisterahval pole kerge musta mehega getos elada. Maja, mille me välja valisime, oli hinna poolest niivõrd üle meie võimete, et ajas naerma. Pealekauba kujunes lõplik hind enampakkumise teel. Ostsingi maja lõpuks viie miljoni dollari eest, kuigi mul oli tol hetkel vaid saja tuhande ringis. Ja nii uskumatu, kui see ei tundu, suutsin selle raha kokku kraapida. Minu muusikast olid huvitatud kaks filmirežissööri – Pier Paolo Pasolini filmi "Teorema" ning Vincent Gallo filmi "Brown Bunny" tarbeks. Tegin ka plaadi "Travelling On", mille eest sain kena kopika. Nüüdseks on maja eest makstud.

Tegelikult pole keegi omaaegsetest jazzikuulsustest teab mis rikkaks saanud. Kõige paremas seisus oli Miles, kelle vanemad olid heal järjel hambaarstid. Duke

Ellington oleks saanud rikkaks juhul, kui tal poleks olnud suurt bändi. Ta maksis ju kõigile honorari. Freddie Hubbardi matus-tekst panid tema kaasmuusikud raha kokku.

Aga selle minu majaloo moraal on küllap see, et mida väljapääsmatum tundub olukord, seda kirglikumalt tuleb eesmärki de saavutamise nimel võidelda.

Nagu ma olen kuulnud, on teie maja ka selle poolest kuulus, et seal on käinud Soome president.

Sellist au pole tõesti osaks langenud ei Miles Davisele, ei Frank Sinatrale... Ma olen ainuke. Tarja Haloneniga tutvusin tänu Jyrki Kangasele, "Pori Jazz" kauaaegsele peakorraldajale. Tuli välja, et Halonen on suur jazzisõber ja soovis mind ÜRO tippkohtumise ajal New Jerseys külastada. Sellega oli tükk tegemist. Algul ei tahetud teda mu koju lubada, kuid kui julgeolek oli kohal käinud ja veendunud, et nad suudavad presidenti turvata, sai see siiski teoks. Korraldasin Haloneni auks väikese peo, kuhu kutsusin veel teisigi muusikuid.

Minu kodulinna Montclairis jõudis võimudele alles palju hiljem kohale, et ühe riigi president oli nende linna külasthanud.

Soomega on teil teatavasti eriline suhe, sest olete "Pori Jazzil" üles astunud alates 1966. aastast. Aga mulle tundub, et Pori festivalil on aasta-aastalt järjest vähem jazzit.

See on nii kõikide festivalidega. Kui omal ajal oli jazzit osatähtsus neil üritustel üheksakümmend protsenti, siis nüüd umbes viis. Kui 1992. aastal kuulutati Pori peaesinejaks välja Ringo Starr, siis heietasin loobumismõtteid. Arvasin, et alates sellest hetkest neil enam Ted Cursoni suguste kohta ei ole. Mind veendi ümber. Ringo Starr olevat vaja just selleks, et Ted Cursonid kinni maksta. Vaat see pani mul suu lukku.

Arvud näitavad, et "Pori Jazz" piletimüük on viimastel aastatel muudkui kasvanud. *You can't beat success, man!*

Elu triumf surma üle

Erich Wolfgang Korngoldi ooper “Surnud linn” Helsingis

SIRJE VIHMA-NORMET

ajakirjanik

26. novembril esietendus Helsingis Soome Rahvusoperis Erich Wolfgang Korngoldi ooper “Surnud linn” (“Die tote Stadt”). Ooperit dirigeeris Mikko Franck, lavastas Kasper Holten, peaosas laulsid Camilla Nylund (Marietta) ja Klaus Florian Vogt (Paul).

Veendusin järjekordselt: selleks et näha tõeliselt head ooperit, pole vaja minna Viini või Pariisi. Tuleb lihtsalt sõita üle Soome lahe Helsingisse. Seekord oli mu uudishimu mitmekordselt üles kruvitud, sest nägin Korngoldi ooperit “Die tote Stadt” kaks aastat tagasi Viini Riigiooperis Willy Deckeri lavastuses. Viinis laulis peategelase Pauli osa Klaus Florian Vogt nagu Helsingiski. Kasper Holteni lavastuse magnetiks Helsingis tundus olevat aga soomerootsi sopran Camilla Nylund, kes on Karita Mattila suurusjärgus superstaar ja esineb kodulaval harva.

Helilooja Erich Wolfgang Korngoldi (1897–1957) loominguline käekäik on üpris erandlik. Tema isa oli Viini hinnatud muusikakriitik Julius Korngold, kes suhtles peaaegu kõigi kaasaegete heliloojatega. Tema lähedasse sõpruskonda kuulus ka Gustav Mahler. 1906. aastal mängis üheksa-aastane Erich Wolfgang Mahlerile ette oma kantaadi “Gold”, mille peale Mahler olevat hüüatanud, et see poiss on ju geenius. Korngold oli nagu Mozartki nii helilooja kui ka pianist. Geniaalseid loojaid ühendab kummalisel kombel ka üks eesnimedest – Wolfgang. Vaimustunud Mahler soovitas Julius Korngoldil oma imelapsest poega konservatooriumi mitte panna, vaid võtta eratunde Alexander von Zemlinsky juures. Nii tehtigi. Kui lavale jõudis kolmeteistkümnenda-aastase Korngoldi pantomiim “Lumemees”, siis avaldas Mahleri, Dukas’ ja Puccini kõrval imetlust ka keiser Franz Josef isiklikult, kes nõudis enda jaoks veel ühte etendust.

Tõeliseks triumfiks kujunes aga ooperi “Surnud linn” esietendus 1920. aastal. Ooper tuli üheaegselt ettekandele kahes linnas – Kölnis dirigeeris ooperit Otto Klemperer, Hamburgis Egon Pollak. Viinis jõudis ooper lavale järgmisel, 1921. aastal. Suure muutuse Korngoldi muusikukarjääri tõi legendaarne saksa lavastaja Max Reinhardt, kes palus heliloojal kirjutada näidendimuusikat. See loominguline partnerlus kulmineerus Hollywoodi filmiga “Suveöö unenägu”. Korngoldi pandi filmimaailmas tähele ja ta sai tööpakkumisi teistelki Hollywoodi režissööridelt. Tema tööd on pärjatud lausa kahe filmimuusika-Oscariga (1936. ja 1938. aastal). Sukeldumine filmimaailma jättis vähe aega n-ö päris muusika kirjutamiseks ja nii peetaksegi tema elutööks eelkõige filmimuusikat. Ka Korngoldi peateos, hilisromantiline ooper “Surnud linn” vajus uue helikeele pealetungi all unustusse. Tundub, et nüüd on Korngoldi ooperi taasavastamise aeg, sest teos on lavale toodud juba mitmes Euroopa ooperimajas – Viini Riigiooperis, Covent Gardenis ja nüüd Soome Rahvusoperis. Pole ime, et just niisugune temaatika meie loodusõnnetuste ja terroriaktide ajastul huvi pakub. Janu vaimsete väärtuste ja lausa müstika järele on tohutult suurenenud. Elu haprusest ja hinge põhjatutest saladustest räägib ka Korngoldi ooper.

Korngold võttis oma ooperi aluseks eelmise sajandi algul laineid löönud belgia kirjaniku Georges Rodenbachi romaani “Bruges-la-morte”. Rodenbach tegi sellel teemal ka näidendi, mida Euroopas menuga mängiti. Huvipakkuv fakt on seegi, et ooperile kirjutas libreto Korngoldi isa, muusikakriitik Julius Korngold, kes peitis end Paul Schotti pseudonüümi taha. Ooperi peategelane Paul on pärast oma naise Marie surma ennast elavalt maha matnud. Ta elab oma mälestuste templis –

Helsingi lavastuse üheks tõmbenumbriks oli Camilla Nylund naispeategelase Marietta osas.

ei käi kusagil ja loodab, et naine ta ellu tagasi tuleb. Sõbrad püüavad teda sellest unenäolisest seisundist välja kiskuda, aga ei midagi. Paul elab koos tema jaoks mitte-surnud Marie ja teenijanna Birgittaga, kes on Pauli ainus side välismaailmaga. Lõpuks toob Pauli sõber Frank mehele külla tantsi-

Meespeategelase Pauli rollis astus teises koosseisus üles ka eesti tenor Mati Turi.

FOTOD STEFAN BREMER

janna Marietta, kes meenutab väliselt väga Pauli surnud naist. Marietta on oma olemuselt aga täielik vastand Mariele – kergete võitudega harjunud kaunitar, kes mängib algul Pauliga niisama, lõbu pärast. Paul ei võta vedu, tema näeb vaid oma surnud naist. Nüüd läheb lahti psühholoogiline sõda Pauli ja kahe naise vahel.

Kui Viinis oli Korngoldi ooperist tehtud kammerlik *black box*'i vaimus lavastus, kus tegelased laulsid oma aariaid punktvalguses, siis Helsingis avanes vaatajate silmade ees suurejooneline lavakujundus. Kunstnik Es Devlin oli Pauli kodust kujundanud astmikpüramiidist hauakambri täis mälestusesemeid ja lilli. Algul see isegi ehmatas mind. Mõtlesin, et kujundus ei toeta ju üldse ooperi peategelast, kes lihtsalt upub oma hingevaevaga sellesse virvarri. Aga ma eksisin. Ooperi edenedes mõistsin, et just

kunstnikutöö on see, millele lavastaja Kasper Holten on üles ehitanud võimsa psühholoogilise draama. Valgusega mängides leiti lavalt üles detailid, mis kogu lugu toetasid ja jälgisid. Mõjuv oli ka surnud Marie "füüsiline kohalolek" – Paul ei laulnud tühjusesse, oma vaimusilmas nähtud naise poole, vaid tema armastatud naine oli meile kõigile näha. Ta oli kui üks uhke hauakambri paljudest ilusatest mälestusesemetest. Eriti rabav oli kunstnik Es Devlini ja valgustaja Wolfgang Goebbeli koostöös saavutatud metamorfoos, kus Pauli kodust sai hetkega surnuaed. Paul jalutas hallide hauakivide vahel ja pani nende kõrvale tulipunaseid roose. Vapustav!

Kui Viini lavastuses oli Mariettast tehtud meelas ja veidi labanegi naine, siis Helsingi Marietta oli Camilla Nylundi kehas tuses hoopis rafineeritum vamp-naine.

See oli tõeline näitlemise meistiklass, kuidas Marietta Pauli õrritas, et mehe tähelepanu võita. Helsingis oli väga vaimukalt lavastatud ka teise vaatuse unenäostseen, kus Mariettaga seotud komöödiante seltskond tuli välja Pauli ja Marie hiigelsuurest abieluvoodist. Vaatuse lõpus olid Marie ja Marietta hämaras valguses (teadlikult?!) niivõrd sarnased, et kui Paul ühe naistest tappis, siis ei saanudki ma kohe aru, kumma. Arvasin, et tapetu oli Marie. See oleks olnud psühholoogiliselt põhjendatud, kui Paul oleks alustanud uut elu Mariettaga. Unenäost ärgates lükkab Paul aga Marietta endast ära. Just unenäos tehtud otsus aitab Paulil temast vabaneda. Vabanedes Mariettast, vabaneb ta samas ka oma surnud naise lummusest. Paul lahkub naisi hauakambrisse maha jättes läbi avatud ukse päikesevalgusesse. Elu triumfeerib surma üle.

Andekas noor muusik – kelle mure?

Muusikakoolide õppemaksust

KARIN KOPRA

Klassikaraadio

Estis tegutseb üle kaheksakümne muusikakooli, kus õpib ligi 12 000 õpilast. Kogu taasiseseisvunud Eesti Vabariigi ajal on lõviosa muusikakoolide kuludest kandnud kohalikud omavalitsused, sest muusikakoolid on Eesti seaduste järgi huvikoolid sarnaselt muude huviringide või avatud noortekeskustega. Siin peitub vastuolu, sest muusikalist algharidust ei saa alati pidada kõigest harrastuseks. Paljudest noortest õppuritest saavad tulevikus professionaalsed muusikud ja pilliõppe varajane algus on mõõdapääsmatu. Näiteks Soomes osaleb riik laste muusikahariduse rahastamises, aga Eestis on muusikakoolide ülalpidamine ainult omavalitsuste ülesanne. Paljudes valdades ja linnades on majanduskriisi tõttu lapsevanematelt kogutavat õppemaksu oluliselt tõstetud. Ühes väikeses maakoolis taheti kehtestada koguni tuhandekroonine kuutasu, mistõttu lapsevanemad kaalusid oma laste koolitamisest loobumist. Kuidas on tagatud, et noorte muusikaanded kaotsi ei läheks?

Olukorda selgitab Eesti Muusikakoolide Liidu juhatuse esimees **URVI HAASMA**.

Mis mõjutab õppemaksu suurust?

Mitu asjaolu. Kõigepealt õpilase kohamaks, mis omakorda sõltub näiteks sellest, kui suured on kooli ruumid ning kas neid jagatakse üldhariduskooli või kultuurikeskusega, mis teeb kooli kommunaalkulud mõneti väiksemaks. Kõige rohkem mõjutab kohamaksu palgafond kui suurim eelarve artikkel. Palgafondi suurus sõltub omavalitsuse kehtestatud täiskohaga õpetaja palgamäärast, need on aga erinevates omavalitsustes väga erinevad. Mõned omavalitsused maksavad muusikakooli õpetajatele üldhariduskooli miinimummäär, enamik aga veelgi vähem.

Kohamaks sõltub ka sellest, kas koolis käivad naabervaldade õpilased. Kuna igas vallas ja linnas muusikakooli pole, siis on mõningates koolides kehtestatud erinevad õppemaksud oma valla ja naabervalla õpilastele. Viimaste õppemaksu suurus määrab see, kui palju naabervallad kooli pidavale omavalitsusele lapse kohamaksust ka-

tavad. Seda reguleerivad omavalitsustevahelised lepingud, nii et koolid siin kaasa ei räägi. Lapsevanematele jääb maksta see osa, mille vald jätab kohamaksust katmata. Õppemaksud on tõepoolest tõusnud, olles samas väga erinevad.

Kuna muusikakoolid on kohalike omavalitsuste hallata, ei kehti neis praegu ka ühtset üleriigilist õppekava. Kõik koolid on sisestanud EHISesse (Eesti Hariduse Infosüsteemi) oma õppekavad, mis on väga erineva mahuga. Veel kolm aastat tagasi kehtisid meil riiklikud õppekavad, mis olid kõikidele ühesugused.

Kui suur on ühe õpilase kohamaks? Millise protsendi tasub sellest omavalitsus ja kui palju jääb lapsevanemate kanda?

Täpseid protsente ei saa öelda, sest kohamaks on väga erinev, ulatudes 13 000 kuni 23 000 kroonini aastas. Milline osa sellest jääb lapsevanemate kanda, see on omavalitsuste enda otsustada. Mõnel pool on selleks teatud protsent kehtivast alampalgamäärast. Näiteks on koole, kus see on seit-

Õppemaksude näiteid muusikakoolides

2010. aastal (novembri seisuga):

Jõhvi: **180 EEK**

Kilingi-Nõmme: **190–250 EEK**

Kuusalu: **200 EEK** (2011. aastast tõuseb)

Viljandi: **225–280 EEK**

Antsla: **300 EEK** (Urvaste valla lastele võib 2011. aastal tõusta õppemaks 1000 kroonini)

Kiili: **300 EEK**

Haapsalu: **300 EEK**

Pärnu: **304,50 EEK**

Tartu II: **337,50 EEK**

Jõgeva: **300–350 EEK**

Viiksi: **550 EEK**

Tabasalu: **435 EEK** (2011. aastal 650 krooni)

Tallinn: **563,30 EEK**

se või üheksa protsenti. Koos alampalgamääraga tõuseb ka õppemaksu suurus. Kuid üldiselt tegutsevad omavalitsused vastavalt oma võimalustele. Nad tunnevad oma elanikkonda ja näevad, kui palju lapsevanemad suudavad maksta.

Mitmetes omavalitsustes on võimalik lapsi õppemaksust vabastada või kui näiteks ühest perest õpib koolis mitu last, siis teise ja kolmanda lapse õppemaks on väiksem. On kohti, kus vanematel tuleb õppemaksust vabastamiseks pöörduda kohaliku omavalitsuse sotsiaalosalakonda.

Kas on teada juhtumeid, et mõni õpilane ei saa käia seetõttu muusikakoolis, et

Seltskond Elleri kooli noori muusikuid.

perel pole võimalik õppemaksu tasuda?
On küll, aga nendel juhtudel on tegemist asjaoluga, et laps elab naabervallas ja selle kohalik omavalitsus ei taha või ei saa oma osa kohamaksust tasuda. Eks omavalitsustest tule samuti aru saada, sest masu on sundinud ka neid juhte, kes seni on muusikakoolides käivatesse oma valla lastesse soodsalt suhtunud, praeguses keerulises olukorras oma otsuseid muutma ja toetust vähendama.

Millist osa on siin mänginud Eesti Muusikakoolide Liit?

Eesti Muusikakoolide Liit on mittetulundusühing, mis tähendab seda, et me ei saa kedagi käskida ega keelata. Juba 1993. aastast oleme püüdnud muusikakoolide eest seista. Kui 1995. aastal tuli välja huvikooli seadus, siis püüdsime sellele vastu seista, et muusikakoolid ei satuks teiste huvikoolidega ühte ritta. Püüdsime välja pakkuda oma seaduseprojekti, kuid need ettepanekud ei läinud läbi. Nüüdseks oleme jõudnud ministriumiga kokkuleppele, et lä-

hijal on võimalik koostada uued riiklikud raamõppekavad.

Kas on midagi, mida saaks riiklikul tasandil ära teha, et õppemaks oleks ühtlane ja kõigile taskukohane?

Kui riigil on rahalisi võimalusi, saaks muusikakoole toetada teatud protsendi ulatuses kogukuludest või õpetajate palkadest. Nii nagu see toimub Soomes, kus umbes 45 protsenti muusikakoolide rahast tuleb riigi eelarvest, umbes sama palju kohalikust eelarvest ja ülejäänud vanemate taskust. Siin on kaks eeldust: raha olemasolu ja prioriteet.

Siiani kehtib riigi haridusseaduses seisukoht, et meil on olemas üldharidus ja kõik, mis toimub väljaspool seda, on huviharidus – selle sees erisusi tekitada ei tahe. Kui valmivad riiklikud õppekavad, saame võib-olla selle teema uuesti algatada, et vähemalt need koolid, kus õpitakse riiklike õppekavade alusel, saaksid majandusliku olukorra paranemisel riigi toetust.

*

Vastab Viljandi Muusikakooli direktor **TONIO TAMRA:**

Kas Viljandi Muusikakooli õppemaks 280 krooni kuus kehtib ka nendele, kes ei ela Viljandi linnas, vaid mõnes kõrvalvallas?

Viljandi omavalitsuste liit on väga laste- ja huviharidussõbralik. Kui ühe lapse kohamaks on aastas keskmiselt 20 000 – 24 000 krooni ja lapsevanem maksab sellest keskmiselt kümme protsenti, siis ülejäänud alati tasunud omavalitsused.

Nii et siiani pole ükski laps jäänud kooli tulemata seetõttu, et ta ei jõua maksta õppemaksu?

Ka selleks on eraldi süsteem välja töötatud, et ükski laps ei jääks ukse taha. Meil on taotlused, vaadatakse läbi vanemate sissetulekud ja õpilane vabastatakse õppemaksust. See süsteem peaks toimima igas omavalitsuses.

Nii et Viljandis on siis kõik korras...

Tegelikult on Viljandi kultuuri- ja haridusamet väga mures selle olukorra pärast, mis praegu Eestis valitseb. Liiga palju erialase hariduse eest tasumisest on jäetud omavalitsuste kanda. Tänu muusikakoolide liidu pingsale tööle oleme täna veel ühes taktis koos, aga tegelikult pole see muusikakoolide liidu ülesanne koordineerida kogu haridussüsteemi alumist astet. Seda peaks tehtama kusagil mujal – ministereeriumis, Eesti Muusikanõukogus, muusikaakadeemias. Ma näen, kui raske on praegu omavalitsustel ots otsaga kokku tulla. Me oleme riigipoolset huvi ja toetust oodanud aastaid ja see teema on käinud läbi nii muusikanõukogust kui ministereeriumi päevakorrast, kuid kahjuks pole mitte midagi muutunud. Kõik nendivad, et olukord on probleemne, ja saavad sellest aru, et pärast gümnaasiumi ei ole enam võimalik viiuli- või klaveriõpinguid alustada.

Praegu on olukord selline, et iga institutsioon ja inimene vaatab seda, kuidas oma asutuses asju korras hoida, pikemat perspektiivi ei tajuta üldse. Ei nähta, et muusikakoolid on väga kehvast seisust nii majanduslikult kui ka õpetajate pealekasvu osas. Hiljuti toimunud ümarlaual sain teada, et EMTAs õpib pilliõpetajaks 42 üliõpilast – see tegi väga nukraks. Mida peaks tegema, sellest on palju räägitud ja pole mõtet seda kordama hakata. Sellest tuleks ainult paksu pahandust.

*

Vastab Eesti Haridus- ja Teadusministeeriumi noorteosakonna nõunik **ARDO ROHTLA**:

Miks pole riigi toetust laste muusikaõppele?

Päris nii ei saa öelda. Pole küll ühtset pearahasüsteemi ja rahalisi võimalusi katta kõiki õpingutega seotud kulusid, küll on aga riik Euroopa Liidu struktuurifondide kaudu investeerinud muusikakoolide renoveerimisse ja ehitamisse. Näiteks aastatel 2008–2009 eraldati raha instrumentide ostmiseks. Hariduse laustoetamist kõikides omavalitsustes – sellist võimalust riigil paraku pole.

Kas majanduslik toetus on viimasel ajal olnud regulaarne ja süsteemne?

Kuna Eestis on huvikoole päris palju, siis

kõikidele pole meil olnud võimalik toetust eraldada. Seetõttu on finantside jagamine toimunud enamasti konkursside kaudu. Näiteks struktuurifondide osas on meil kavandamisel järgmine voor, mille maht pole veel selgunud, aga loodame, et nende vahendite abil saab nii mõnigi muusikakool endale uued ruumid või katuse.

Soomes on välja töötatud süsteem, kus riik maksab osa õppemaksust. Kas meil on kunagi selles suunas mõeldud?

Varasematel aastatel on, kuid need mõtted pole väga kaugele jõudnud, sest on selgunud, et vahendid, mida selleks on tarvis, on siiski väga suured, ja selliseid võimalusi riigi eelarvest pole siiani leitud.

Nii et riigi seisukoht on alati olnud, et muusikaline algharidus on huviharidus ja ei midagi enam?

Jah, me käsitleme muusikaharidust huvi-

hariduse osana, see on kirjas ka mitmetes dokumentides. Võime spekuloida sel teemal, et millised on piirid kohustusliku alghariduse ja huvihariduse vahel, kuid praegune seisukoht on see, et huviharidus ei ole kohustuslik ja seda ei saa käsitleda üldhariduse terminitega.

Samas on spordivaldkonnas riigipoolne toetussüsteem olemas, kuigi enamikust õpilastest ei saa kutselisi sportlasi.

See on natuke teistsugune süsteem. Toetusi ei määrata spordiühingutele iga noore pealt, kes läheb spordikooli või -ringi, vaid rohkem alaliitude kaudu saavutusspordi jaoks.

Kas midagi sarnast ei saaks välja mõelda ka muusikaõppe alal?

Kindlasti saaks ja oleme ettepanekuteks alati avatud.

Pillidest Eestis ja maailmas Festival “Eesti klaver ja Euroopa”

ALO PÕLDMÄE

helilooja, Eesti Rahvusliku Klaverimuseumi juhatuse esimees

Eesti Rahvuslikul Klaverimuseumil seisab kultuuripealinn “Tallinn 2011” koostööpartnerina 11. – 13. novembrini ees klaverifestivali “Eesti klaver ja Euroopa” korraldamine. Tallinnas Viru keskuses toimuval üritusel on kavas eksponeerida suurt osa Eesti klaveritoodangust, ligi 40 erinevat klaverit. Eesti klaverite kõrval on välja pandud ka teiste maade haruldased klaverid, mis on kuulunud Eesti väljapaistvatele inimestele või millel on mänginud mõni väljapaistev pianist. Klaveritele lisandub eesti klaveriehituse, pianismi ja klaveriõpetuse ajaloo teemaline väljapanek ning kontserdid ajaloolistel klaveritel. Festivali raamesse mahub Euroopa klaveriehitajaid ühendava organisatsiooni “EUROPIANO” delegaatide aastakoosolek ja sellega seonduvalt sümposium “Klaver Eestis ja eesti klaveriehitus Euroopa taustal”. Sümposiumi põhiteema on klaveri ajalugu, sest tänava möödub kolmsada aastat esimesest teatest klaveri leiutaja Bartolomeo Cristofori uut tüüpi klaveri kohta. Festivalil tähistatakse ka Liszti 200. sünniaastapäeva ning esimese Estonia tiibklaveri valmimise 60. aastapäeva.

Küllastasin kultuuripealinn “Tallinn 2011” lähetusel festivali “Eesti klaver ja Euroopa” ekspositsioonilahenduste osas tugipunktide leidmiseks Saksamaa muusikainstrumentide muuseumi ja kohtusin sealsete spetsialistide dr Sabine Hoffmanni, dr Frank P. Bäeri, Eszter Fontana, dr Jacob Hauschildti ja Berdt Wittenbrinkiga. Saksa spetsialistid toetasid väga klaverifestivali sellist formaati, kus eesti meistrite sajakonna klaveri kõrval näidatakse ka teiste maade klavereid, seostatuna Eesti väljapaistvate isikutega. Sellega toetati ühtlasi ka mõtet

Prantsuse meistri Albert Delini püstine klavessiin aastast 1752 Berliini muusikainstrumentide muuseumis.

FOTO ALO PÕLDMÄE

laiapõhjalisest klaverimuuseumist, kus ülalavate aspektidega vaadetest kultuurilukku kujundatakse sellele laiem taust ja isikupära.

Muusikainstrumentide muuseumides sai näha palju põnevat, millest ammutada ideid tulevase Klaverimuuseumi loomisel.

Berliini muusikainstrumentide muuseum on spetsiaalselt ehitatud pillide eksponeerimiseks ja siin on ruumi isegi klaverilaadsetele suurtele museaalidele. Klaver vajab avarust, siis pääseb mõjule tema kõla, disain, aura või muu eriline omadus. Vaatamisväärsed oli palju: hollandi klavessiinimeistrite, vendade Ruckersite maalilised klavessiinid, püstine klavessiin prantsuse meistrit Delinilt, haamerklaverite ehitajate Steini, Stöckeri, Grafi ja Broadwoodi pillid. Näha sai hulgaliselt tavatuid klavereid: vastamisi asetseva klaviatuuriga prantsuse topeltklaver firmalt Moor-Pleyel, klaveri ja kitarril hübriid *orphika*, nuppudega mängitav klaver C. Heineck, kohvikujuline nn reisiklaver, arvukad isemängivad klaverid – pianoolad.

Pidepunkte tulevase näituse jaoks sain detailideks lahti võetud tiibklaveri näol. Avaneb efektne vaade silmale tavaliselt varjatud klaveriosadele, ainuüksi klavi ja haamer mehhanismide nägemine lahtiharutatud kujul on omaette elamus.

Leipzig ülikooli muusikainstrumentide muuseumi rikkaliku klavereid hõlmava kogu teevad eriliseks klaveri leiutaja Cristofori mitmete pillide originaalid: ovaalne spinnett ja nn teatrispinnett, kaks klavessiini ja ekspositsiooni kroonina üks Cristofori vähestest säilinud haamerklaveritest aastast 1726. Põnevust pakkusid mitmed klaveriehituse arengu ja klaveri akustiliste omadustega seotud näitlikud eksponaadid: klaveri ja tema eelkäijate klaviatuuri ulatuse muutumine, klaverikeele kõrguse sõltuvus muuseumikülastaja raskusest jne.

Halle Händeli muuseum ühendab endas Händeli Instituuti, helilooja elu- ja loometele pühendatud püsinäitust ning suurejoonelist muusikainstrumentide kogu. Seitsmesaja kolmekümnest instrumendist on ekspositsiooni pandud kaksada viiskümmend, neist enamik klavereid.

Rõhuasetus on saksa klaveriehitusel, muu hulgas Halle oma meistritel (F. Grüneberg, G. Honigmann). Värvikalt on serveeritud vastava ajastu salongides Mozarti ja Beethoveni haamerklaverid või Händelile kuulunud vendade Kirckmanite klavessiin Händeli Inglismaa perioodist nn Londoni toas.

Nürnbergi Saksa Rahvuslik Muuseum on Saksamaa üks suuremaid ajaloomuuseumide. Sellele vastav on ka väljapandud klavereid hulk. Pille on nii palju, et üksteise kõrvale kiilutud klaverid sulavad lõpmatuteks ridadeks ja neid on raske vaadelda. Muidugi, väärtpillide selline arvukus on omaette visuaal-emotsionaalne elamus. Muuseumi üheks oluliseks saavutuseks on hiljuti valminud seitsmest CDst koosnev sari “Mozart muuseumi haamerklaveritel”.

Hamburgi kunsti ja tööstuse muuseumi klavereid hõlmava kogu tuumaks on auväärtes eas klaverite uurija dr Andreas E. Beurmanni muuseumile annetatud pillid. Süsteemne väljapanek annab hea ülevaate klaveri arengust Euroopas ja Ameerikas. Väärtpillide rohkesti – maailma vanim, 1540. aastal Itaalias valmistatud klavessiin; hulk itaalia, hollandi, inglise ja prantsuse tippmeistrite klavessiine, Euroopa parimate haamerklaverimeistrite (Broadwood, Bösendorfer, Stein, Erard, Schiedmayer, Stodart, Könnicke, Müller, Trentino) ja tahvelklaverimeistrite pillid (Hancock, Kirckman, Möller, Beck, Pohlman, Baumann). Väljapaneku lõpetab kontsertklaverite defilee: Bechstein, Steinway, Breitkopf & Härtel, Blüthner jt, ning erilise kuju ja konstruktsiooniga klaverid.

Mäng ja muu

LEMBI METS
tšellist, pedagoog

Olavi Sild “Mötterännakud muusika-
maastikel”. Koostanud Eike Sild ja
Martin-Kaspar Sild. Tallinn, 2010.

Mullu sügisel avaldati Kultuurkapitali ja Eesti Teatri- ja Muusikaakadeemia toel kogumik artikleid Olavi Silla sulest. Osa neist on ilmunud juba ka varem väljaandis Keelpilliõpetaja, Sirp, Teater. Muusika. Kino, mõni aga näinud ilmavalgust alles mainitud kogumikus.

Viiuldaja ja Eesti interpretatsioonipedagoogika teerajajaid Olavi Sild (1949–2003) jättis oma maisel rännakul meie muusika-
maastikule sügava mõttejälje. Vladimir Alumäe järel (kes oli ka tema õpetaja) oli Sild üks peamisi viiuldajaid Eestis, kes on tegelnud pedagoogilise mõtte üldistamisega, süstematiseerimisega ja vahendamisega.

Interpretatsioonipedagoogika on omapärane ala, omades teose eluהלחל loomisest lavale jõudmiseni justkui vaheperemehe rolli. Ometi ei saa sellela läbi. Muusiku õppeaeg on pikk ja ka iseseisvunud interpreedi tegevust saadab taustal alati metoodiline “kuidas”- küsimus.

Selle küsimuse paljudele tahkudele on Olavi Sild otsinud oma arvukates artiklites vastuseid. Allpool toodud nopped ongi pärit autori lahkumise järel tema laste koostatud artiklikogumikust, mille pealkirjaski kajastab nii tema avar vaade teemadele kui ka nõtkete kirjastiil. “Noppimisega” olin raskustes, sest kirjutised on väga mõttetihedad. Kui peaaegu iga lause sobib tsiteerimiseks, kuidas siis valikut teha? Raamatut mitmeid kordi üle sirvides hakkas aga esile kerkima üks mõiste ja nimelt mäng, mis leiab põhjalikku käsitlemist artiklis “Kas viulimäng on mäng?” ja “Muusika esitus kui mäng”. Siinkohal ei pea ma silmas kuulunud sõnu “pillimäng” või “viulimäng”,

vaid mängu selle sügavamas, olemuslikus tähenduses.

Artiklis “Muusika esitus kui mäng” on mängu olemust lahatud järgmiselt. “Mäng kuulub nn vabade tegevuste hulka, olles otsest mitte seotud inimesele omaste bioloogiliste ja sotsiaalsete vajadustega. Tal puudub pragmaatiline motiiv, mäng toimib ta enese pärast, ta on enesest motiveeritud. Teda toidab mängust saadav nauding, rõõm ja lust” (lk 93). “Mängu üks iseärasusi on see, et ta võimaldab viibida üheaegselt kahes või enamas reaalsuses, st lahkuda meie igapäevasest tavailmast ja sellest puhata. [...] Enamikes mängudes (...) tekib mänguline reaalsus tavareaalsuses viimase enese vahenditest, ümberorganiseerituna konkreetse mängu reeglite järgi.

Muusika mängimise puhul on aga tegemist millegi elulisega. [...] Teda ei ole olemas mingil määral, enne kui muusika kõlama hakkab ning temast ei jää midagi järele selle lõppemisel” (lk 95).

Edasi juhib autor tähelepanu sellele, et muusikamaailmas on oluliselt rohkem mõõtmeid kui kolmemõõtmelises tavailmas, vähemalt seitse. Nendeks on korrastatus (meetrum), liikumise kiirus (tempo), rütmiline joonis oma kujundite ja karakteritega, helikõrgus, kooskõllalisus, helide seotus ja eraldatus, heli tugevus ja tämber. Need omakorda jagunevad ja saavad uusi mõõtmeid ning harusid vastavalt sellele, kas tegu on teose noodikirjalise vormiga või ettekandega. Viimase kohta ütleb Sild järgmist: “Muusikat esitada pole võimalik teisiti, kui luues muusikalisele reaalsusele vastava mängu, mis on omane ainult konkreetsele esitatavale teosele. See tähendab, kui ühel ja samal malelual ja malenditega võib mängida tuhandeid erinevaid partiiid, siis Beethoveni “Appassionata” on võimalik esitada ainuüksi olemustades muusikalise reaalsuse, mis ongi seesama ja ainult see “Appassionata”. [...] Nii näitleja kui interpreet peavad teataval määral taaslooma esitatava atmosfääri, meeoleolu, karakteri” (lk 95–96). (Siinkohal oleks mul kiusatus autoriga pisut vaielda: maletaja jaoks on malelaud ja malendid ehk samasugused töövahendid nagu viiuldajale pill ja poogen, partii aga pigem looming, nagu heliteose esitaminegi. Kahjuks ei ole aga arutele autoriga sel teemal enam võimalik.)

Artiklist “Kas viiulimäng on mäng?” loeme järgmist: “See küsimus võib esmapil-

gul näida üsna veider, ent on mõeldud sellegipoolest täiesti tõsiselt. Nimelt on mäng inimtegevustest luksuslikem ja rafineerituim, esitades mängijale vägagi spetsiifilisi nõudmisi. Selleks, et pretendeerida ehtsa mängu staatusele, peaks viiulimäng igal konkreetset juhul vastama 3-le n-ö klassikalisele põhikriteeriumile. Esiteks, ta peab olema kerge, sundimatu ja vaba kõigis oma kvaliteetides. [...] Teiseks, mäng annab inimestele ihaldatud võimaluse oma vaimset tervist ohustamata vabaneda ajutiselt igapäevase reaalsuse kütkeist, (...) ent ühtaegu ka nõuab seda. [...] Kolmas ja võib-olla olulisim kriteerium on mängu totaalne enesekeskus, enesestmotiveeritus. See tähendab, et õige mängu ainsaks olemuslikuks motiiviks-ajendiks saab olla vaid temast saadav rahuldus. Ehk teisisõnu – mängulõbu” (lk 42–43).

Siin on paras aeg tuua välja keelpillimängu peamine paradoks: see on nii keeruline, et selle valdamiseks tuleb ka andekaimatel kulutada tuhandeid ja tuhandeid tunde. Enne tõelise mängutunneni jõudmist tuleb kõvasti teha sihipärast ja suunatud tööd. Kindlasti on lihtsam jõuda mängu olemuseni diletandil, keda ei tee mureli-

kuks loendamatud professionaalsed nõuded, mida mängijale asetatakse. Miinusena tuleb tal tõenäoliselt taluda seda, et teda väga ei soovita kuulata. Sama saatus võib aga oodata ka professionaali, kes on kaotanud oma mängurõõmu või pole seda ehk leidnudki. Kellel on plaan püsida konkurentsis, tuleb peale tundidepikkuse harjutamise teada ka täpselt, mida selle ajaga peale hakata.

“Mötterännakute” autor käsitleb lisaks “mängu”-teemale imestusväärse haarde ning täpsusega hulgaliselt keelpillimängu ja -pedagoogikat puudutavaid probleeme, oskusi ja omadusi. Siit saab ülevaate viiulimängu ajaloo maailmakorüfeede Fleschi ja Jankelevitši seisukohtadest; Vladimir Alumäest; humoorikas avaartiklis ka autori enda varasematest õpetajatest Adalbert Eljandist ja Ivi Tivikust; siin on sugupuu, mis elegantselt tõendab, et Eesti keelpillimäng lähtub kaheteistkümneme sammuga Corellist; on juttu ergonoomikast ja enda vabastamisest (“Vabadas viiulimängus”) ning mängu füüsikalistest külgedest (“Weberi seadus”) jm. Palju väärt lugemist nii asjatundjatele kui muidu asjahuvilistele.

Turvaliselt helisev muusika

KADRI ROOD

semiootika ja kultuuriteooria üliõpilane

Alustuseks tuleb tunnistada, et ma pole eriline muusikalide austaja. Seda veel eriti Vanemuise suurprojektide puhul, mille peale paistab kuluvat suurem osa teatri jõust, nii et intellektuaalselt nõudlikum repertuaar kipub tagaplaanile jääma. “Helisevat muusikat” vaatasin puhta lehena, olemata näinud isegi filmi, seega põhineb hinnang vaid Vanemuise lavastusel.

Üsna ootuspäraselt ei jätnud lavastus erilist muljet, kuid selles ei saa süüdistada niivõrd Vanemuise teostust, kui võrdlavastuse ainst ennast. On loomulik, et muusikali süžee on lihtsustatud, sest põhirõhk on siiski muusikal, kuid ometi ei tohiks vorm nii täielikult ja vääramatult sisu üle valitseada. Tegelasakujude stereotüüpused ja tegevuse absoluutne etteaimatavus võtavad teoselt igasuguse psühholoogilise pinge ning sisu-

lise arengu võimalused. Teadmine, et “Helisev muusika” põhineb tõestisündinud lool, ei teinud asja paremaks, sest kindlasti ei olnud inimesed, kellega need sündmused toimusid, nii üheplaanalised. Selles loos on ju ometi varjatud potentsiaalina inimlikku traagikat, nii isiklikku kui ka rahvuslikku, ning tugev poliitiline tasand, mille puhul on kerge tõmmata paralleele ka Eesti ajaloo. See kõik aga läheb kaduma, sest tegelaste psühholoogiline areng ning ajaloo-sündmuste käärimine selle taustal on muusikalis vaid markeeritud. Lauldakse üks laul ning fundamentaalne muutus inimese olemuses või saatuses ongi juba toimunud. Ka muusikali kui žanri olemust arvesse võttes on lugu vaese tütarlapse ja rikka mehe armastusest, kus figureerib lisaks veel kurja kasuema kuju, üsna primitiivne. Miskipärast saavad aga just arhetüüpsest üheplaanaliste

tegelastega lihtsad lood nii populaarseks. On selle põhjuseks vajadus meelelahutuse või hoopis turvalisuse järele, jääb mulle mõistatuseks. Ehk võib vastuse leida hoopis strukturalismis kasutatavatest teooriatest binaarsete opositsioonide (hea – halb, rikas – vaene, siiras – salakaval) kohta inimõtlemites, psühhoanalüüsi arhetüüpideist või müüdiuringutest. Eks sõltugi “Heliseva muusika” meeldimine või mitte-meeldimine sellest, mida teatrisse otsima minnakse. Küllap ei saagi sellele, kelle jaoks sisu on kunstiteose puhul peamine, olgu siis vorm milline tahes, meeldida teos, kus sisu teenib täielikult vormi nõudmisi. See avastus on muidugi igatpidi jalgratta leiutamine, nii et nüüd lähemalt konkreetsest lavastusest.

Kui esietendusejärgsed arvustused märkisid, et Birgit Õigemeel oli sõnalistes osa-

des pisut rabe ega olnud veel näitlemisega täielikult harjunud, siis sellest murest oli ta täielikult üle saanud. Roll tundus talle hästi sobivat ning Õigemele ja Hanna-Liina Võsa esitust kuidagi paremusjärjestusse panna ei oskagi. Onnaks puudub selleks ka vajadus. Kumbki peaosaline ei andnud rollile omalt poolt aga ka midagi erilist juurde, kuid ilmselt ei saa selleski süüdistada mitte neid, vaid Maria tegelaskuju üldist igavat ja ebaisikulist headust, millele võrtsi lisada ongi üpris keeruline.

Tegelastest olid pisutki huvitavad just kõrvalosalised, kelle käitumine polnud nii mustvalge. Max Detweileri või Rolfi valikud, kes läksid enda naha päästmiseks uue võimuga kaasa, kuid aitasid siiski von Trappide perel pääseda, olid huvitavamad kui Maria ja kapten von Trappi kõigutamatu õilsus. Eks ole ju ka elus nii, et mõne üksiku äraostmatu kangelase maine saavutatu kohta on palju tavalisi inimesi, kelle hinges peavad võitlust enese alalhoid ja ideaalid. Dissidentide ja võimuga kaasa jooksjate temaatika pole ju võõras ka Eesti ajaloo, mida näitas selgelt ka teine Vanemuise lavastus, Liisa Smithi lavastatud "Puhastus".

Kui võrrelda Maarja Mitti ja Liisa Pulka Lieseli rollis, siis tundus Mitt pisut loomuli-

kum ning mõjus tõesti 16-aastase tütarlapsena. Teismelise mässumeelsus ja esimene armumine jäid aga mõlema puhul üsna teisejärguliseks ning puudusid teises vaatuses sootuks. See pole aga kriitika, mida saaks näitlejate süüks panna, sest kui arenguruumi pole isegi peategelastel, siis ei saagi seda loota kõrvalosalistelt. Külliki Saldre ja Raivo Adlas majapersonalina olid vist ühed kõige sümpaatsemad tegelased, sest kogunud näitlejatena mõjus nende eluterve koomika peategelaste pateetilise taustal värskendavalt.

Lavakujundus oli lihtne ja selge ning ega eriline eksperimenteerimine polekski selle lavastuse juurde ilmselt sobinud. Lava oli meeldivalt minimalistlik ning seda, mis oli, kasutati ka täiel määral ära. Taustal olivad Alpid tegid tegevuspaiga vaataja jaoks küll puust ja punaseks, kuid ilmselt oli see siiski õigustatud valik. Algustseen kloostrimüüride ja nunnakooriga oli pidulik ning lubas lavastuslikult rohkemat, kui tegelikult järgnes. Kõige rohkem tahaks kiita kostüümikunstnikku. Kostüümid olid stiilsed ja hästi istuvad, polnud karnevalilikkust ega ülepingutatust, samas oli visuaalne silmatorkavus muusikali puhul omal kohal. Ma pole küll piisavalt pädev, et öelda midagi riituse ajastutruuduse kohta, kuid Elsa

Schraederi kostüümid sellistena vähemalt mõjusid. Dokumentaalkaadrid Austria anšlussist olid etenduse absoluutse turvalisuse ja üllatuste puudumise taustal ainus lavastuslikult põnevam leid. Need andsid tegevusele juurde vahetuma ja tõelisema ajaloolise mõõtme ning lisasid veidigi kaalukust. See oli omalaadne reaalsuse sissetung üldisesse helgesse mullis; kontrast, millest ainsana võiks veidigi pinget välja võluda.

Üldiselt ei saa Vanemuisele ju suuri etteheiteid teha, kui siis ehk just järjekordse üliturvalise valiku pärast. Ilmselt võis ette teada, et nii vana ja tuntud muusikali lavastades on publikumenu tagatud, ning see oli teatri jaoks kindlasti peibutav väljavaade. Oleks ju võinud pisut katsetada ja püüda publikut üllatada, tuttavale ja turvalisele pisut vinti peale keerata, kuid arvestades, et lavastuse sihtrühmaks on ilmselt just turvalisust, helgust ja meelelahutust otsiv publik, siis on mõistetav, et mingeid riske võtma ei hakatud. Tegu oli ühe sissetöötanud teose üllatustevaba taasesitusega, kuid tehtud oli seda siiski professionaalselt. Tuldi n-ö vastu publiku ootustele, kuid ma loodan südamest, et selline ootustele vastamine ei jää ainsaks, mida Vanemuine teeb, sest see oleks hoop Eesti kultuurile.

Tallinna Muusikakeskkooli kontserdid veebruaris

5. veebruar kell 13.00

EMTA orelisaal

Esinevad Tiiu Ranna saateklassiõpilased

10. veebruar kell 18.00

Mustpeade Maja Valge saal

TMKK solistid Elanor Allmann, Georg Mirek King,

Ingely Laiu, Rasmus Peäske, Johannes Põlda,

Rasmus Andreas Raide, Valle-Rasmus Roots,

Konstantin Suhhovski, Andrei Štin, Maria Tiimus,

Robert Traksmann ja Kaia Voitka

Tallinna Kammerorkester

Dirigent Mikk Murdvee

Kavas Mägi, Lill, Siimer, Vivaldi, Mozart, Marcello jt

20. veebruar kell 18.00

Kadrioru loss

Esinevad Mirjam Kerem (viul) ja Riina Joller (klaver)

27. veebruar kell 15.00

EMTA orelisaal

Esinevad Mart Laasi tšelloõpilased

www.tmkk.edu.ee
6576 004

TALLINNA
MUUSIKAKESKKOOL

Corelli Barokkorkestri tuumik Toompea muusikasalongis.

FOTO HARRI ROSPU

Pühad salongis ja kirikus

RIINA ROOLAID

EMTA üliõpilane

Kontserdiagentuur Corelli Music on vilkas tegevuses keerulisest ja lumisest ajast hoolimata, kutsudes ellu jõulumuusika festivali "Kirikupühad Maarjamaal". Aasta viimasel kuul toodi kuulajateni orelimuusikat, vanamuusikat seatuna löökpillidele ja oboele ning barokseid suurvorme Corelli Barokkorkestri ja

Eesti Filharmoonia Kammerkoori esituses Daniel Reussi dirigeerimisel.

Toompea muusikasalongis ajaloolises Ungern-Sternbergide palees kõlas kolmanda advendi öhtul kahel marimbafonil ja vibrafonil J. S. Bachi, Jean-Baptiste Loeillet, Tomaso Albinoni, Louis Couperini ja Alessandro Marcello looming. Soolopilliks

Albinoni ja Marcello kontsertides ning Bachi *Adagio*'s kantaadist "Der Friede sei mit dir" ("Rahu olgu sinuga") ja tenoriaarias "Frohe Hirten, eilt, ach eilet" ("Oh, õnnelik öö, mil karjastele") "Jõuluoratoriumi" kantaadist nr 2 oli oboe. Esinesid Eesti tuntuim löökpilliansambel Paukenfest koosseisus Vambola Krigul (marim-

bafon), Madis Metsamart (marimbafon, vibrafon) ja Anto Õnnis (marimbafon, vibrafon) ning oboevirtuoos Riivo Kallasmaa.

Nende kontserdist toon välja ansambli nõrke koostöö nii omavahel kui ka solistiga, polüfooniliselt ja tämbriliselt leidlikult lahendatud seaded (Bachi prelüüd ja fuuga Cis-duur HTK I Kriguli seades; Couperini süit a-moll Õnnise seades), Riivo Kallasmaa voolava ja mitmekesise tooni ning läbimõeldud ja karismaatilise esinemise. Kõrghetkena jäi meelde Albinoni oboekontserdi teine osa, mille kaunis meloodia lasti loomulikult helisema, pookimata külge intellektuaalseid või artistlikke liialdusi. Ka lisalugu, Ennio Morricone "Gabriel's Oboe" filmist "The Mission" (pärjatud 1986 parima filmimuusika Kuldgloobusega) ei petnud kuulajate ootusi.

Festivali lõppkontsert oli välja kuulutatud 29. detsembriks. Kõlama pidid Händeli kantaat "Dixit Dominus", Corelli *Concerto grosso* g-moll op 6 nr 8 ("Jõulukontsert") ja J. S. Bachi motett "Singet dem Herrn ein Neues Lied" ("Laulge Issandale uus laul"). Kahjuks jäi kontserdi nimiteos "Dixit Dominus" lauljate haigestumise tõttu ära. Kiitus Corelli Barokkorkestrile ja Eesti Filharmoonia Kammerkoorile, kes, kuulnud olukorrast kaks päeva enne Tallinna kontserti, seega terve päev enne Tartu oma, tegid esinemisküpsiks veel ühe Bachi moteti, "Jesu, meine Freude" ("Jeesus, minu rõõm"), ja Aaria orkestrisüüdist nr 3 D-duur. Tõsi, seda motetti on CBO ja TFK Reussi juhatusel ka varem esitanud, nimelt suvel 2009, kui Bachi motetidega anti neli kontserti.

Suurima elamuse pakkus Corelli *Concerto grosso*. Solistid Elar Kuiv ja Mail Sildos (barokkviiulid) ning Tõnu Jõesaar (barokktšello) olid *ripieno*-koosseisuga (orkestri kontsertmeistriks selles teoses Meelis Orgse) tundlikus kontaktis, kõrva jäid stiilne rütmikujundus, erksad meeleolu- ja dünaamikakontrastid ning asjatundlik väljendusvahendid kasutusel nii striihide, dünaamika, ansambli mängu kui ka kaunistuste osas. Kohati oli julgelt välja toodud hääli, mis konservatiivsemas käsitluses hetkega saatepartiiks tembeldatav. Teose viimane osa *Pastorale* on meeleolult ja kujundiringilt kõige ehtsam jõulumuusika; siinses esituses oli tugevasti lisatud

maavillasust, kasutades selleks solistide otsekuu kleebitult lamavat striihi orkestri burdooni taustal.

Mõne kauni korduse ajal *piano*'s oli kuulda koguni Robert Staaki mängitud *arciliuto*'t, mis koos oreliga (Ene Salumäe) oli seekord *basso continuo* harmooniapiliks. Põneva väljanägemisega näppepill pääses kahjuks ülejäänud kontserdi jooksul mõjule peamiselt visuaalselt.

Eespool mainitud Bachi Aaria on lugu, mis ei vaja tutvustamist ning mille iga orkester mängiks ka proovita. Õnneks kõlas see Corelli Barokkorkestri tõlgenduses maitsekamalt ja sisukamalt kui "iga" orkestri esituses või kõlaritest Tallinna Raekoja platsi jõuluturul. Lugu oli nii hästi pakendatud, et raske on midagi üldse esile tõsta. Ehk vaid seda, et juba kontserdi avanootidest oli kuulda, et tegemist on hästi koos mängiva asjatundliku kollektiiviga. (Annaks jumalad, et ka seda kuskilt ülevalt poolt lammutama ei hakataks.) Mõlemad instrumentaalteosed esitati ilma dirigendita, Aaria kontsertmeistri ja *Concerto grosso* solistide juhatusel.

Võimas oli viimane teos, Bachi motett "Singet dem Herrn...". Kui Daniel Reussi interpretatsioon oli kontserdi esimeses pooles paistnud silma väga selgete ja erkate meeleolumuutustega, kuid žesti poolest tundunud pigem lakooniline, siis seda pidulikku teost juhatas ta ka manuaalselt mõjuvamalt. Eesti Filharmoonia Kammerkoor (koormeister Mikk Üleoja) väärrib kiitust saksakeelse teksti väga selge, rõhutatud konsonantidega häälduse eest mõlemas ettekantud motetis (eriti teoste alguses) ja kujundite veenva edasiandmise eest. Orkestri ja lauljate artikulatsioon oli hästi ühtlustatud ning lõikudes, kus mõni pill dubleeris koori vastava häälerühma muusikalist materjali, oli leitud huvitavaid tämbreid.

Lõpetuseks. Rõõmu teeb, et siinmail haruldane koosseis, oboe ja löökpillid, leiab aega ja soovi teha kestvat koostööd; nimelt võis Riivo Kallasmaa ja Paukenfõesti musitseerimist nautida juba mõõdunud suvel. Kuna mängijad on head ning ideid tundub jaguvat, siis tasub nende tegemistel silm peal hoida. Samuti on eksklusiivne elamus, kui õnnestub kuulda Corelli Barokkorkestrit, mis, ehkki tegutseb projekti korras, hoiab kõrget muusikalist taset.

ARMAS PLAAT

BERK VAHER
kirjanik

Kärt Tomingas, "Korallid"

(Tallinna Helikassetitehas, 1992/Eesti Raadio, 2004)

Tänases eesti muusikas on andekaid ja eklektilisi lauljatare-laululoojaid parasjagu nii palju, et kipub ununema, milline UFO Kärt Tomingas omas ajas oli. Ja see aeg oli ju veel enne üheksakümendate haku isiksuseta techno-popi tibile tulva – kui "lauljatar" tähendas puhuti ka naist, kes hingega laulda oskas. Ka paremad esitasid ju teiste, enamasti meeste laule ning suurem jagu sellest oli ikka vana kooli estrada, mõne "tuttu TV-stä" hetkehiti mugandus sekka. Siiri Sisask ehk hakkas julgemalt riskima, aga lõõris sel moel läbi ka üleminekuaja ahtramad maitselegendikud.

Kärt Tomingas ei üritanud šokeerida, ta lihtsalt kõlas nii nagu ei keegi teine sel ajal ja sel maal. Ja laulis omi laule. Mine tea, kust see kõik tuli – bossa ja electro, kohvikujazz ja idaiha lev ambient... midagi folgist, midagi soulit. Mõnda kaasmuusikute kuuldust-kogetust, mõnda oma häälega haakuva avastamisest. Kokku kõlas see hellaks, erguks ja teraseks hõljumiks, mis mu kolkalinna-teismeeale talutava, isegi naudeldava valguse värvis.

Aga hell, erk ja terane on "Korallide" kõla tänagi. "We Are Passing By" kui puuduv lüli Tanita Tikarami "Twist in My Sobriety" ja Plixide "Teismelise" vahel. "Alone" kui joiguv Siouxsie. "Alguste meri" kui breikiv Collage. "Ootuse" tasane siretus kirekarjeiks murdumas. Ja CDl on mõnda, mis "Korallide" kassetilt puudus, ehkki peibutavalt raadios kõlas. "Sügis" ja "Tule tagasi" on mõned ta kaunimaist, mis kettaruumi pidid ootama, ühes mõne üllatava proge- ja hevikatsetusega. Veidi hilisemast veel vaid paigetarretav "Tulvavesi", kuhu võib sisse kuulata ka "Estonia" või mis tahes hilisema veekatastroofi ennustuse...

Mozart ja Haydn

Estonia kontserdisaalis: tuttavate teoste tervitatav tagasitulek

AARE TOOL

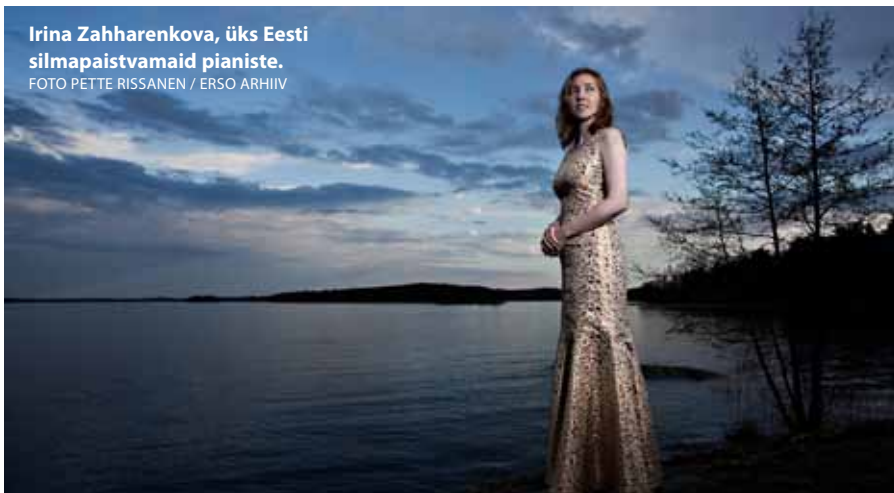
EMTA muusikateaduse üliõpilane

ERSO, dirigent Milan Turković ja Irina Zahharenkova (klaver) 10. detsembril Estonia kontserdisaalis. Kavas Mozarti *Serenaad G-duur (KV 525)*, Klaverikontsert *G-duur (KV 453)* ja Haydni *Sümfoonia C-duur (Hob I: 90)*.

Kümnendal detsembril Eesti Riiklikku Sümfooniaorkestrit juhatanud Austria ja Horvaatia päritolu Milan Turkovićil peaks jätkuma kogemusi, mida siinsete muusikutega jagada: on ta ju aastakümneid fagotivirtuosina osalenud Nicolaus Harnoncourt'i asutatud ansambli Concentus Musicus Wien, mis ajaloolise esituspraktika austajatele tutvustamist küllap ei vaja, ning kogunud ka dirigendina nüüdseks juba omajagu kuulsust. Eesti esindusorkestriga on dirigent Turković teinud koostööd varemgi, millest annab tunnistust 2008. aastal plaadifirmas Camerata ilmunud salvestis, kus Thomas Indermühle soleerimisel kõlavad Johann Nepomuk Hummeli, Johann Wenzel Kalliwoda, Julius Rietzi ja Wilhelm Bernhard Molique'i teosed oboele ja orkestrile, laiemale publikule mitte just ülearu tuttavad, kuid kahtlemata avastamist väärt helitööd.

Kontserdi avaloona mängitud Mozarti serenaadi juures oleks aga vähesest tuntuusest kõnelda ilmne liialdus. Kas "Väike öömuusika" tõepoolest väärib helilooja mõne teise teosega võrreldes nii mõõdutundetult suurt populaarsust, jäägu igäihe enda otustada, kindlasti on aga tunnustuse ära teeninud iga orkester, kes seda veel huviväärselt esitada suudab. Dünaamikakontrastide kõrval nõutakse teose esimeses osas ka pinge sujuva koondamise oskust, ilma milleta võib sidus helikangas kergesti hargneda üksikute värvikate episoodide järgnevuseks. Orkestri muidu lai dünaamikapa-

Irina Zahharenkova, üks Eesti silmapaistvamaid pianiste.
FOTO PETTE RISSANEN / ERSO ARHIIV

lett ja kiiduväärt kõlanõtkus oleksid võinud tulla mõnevõrra paremini mõjule teose eri osade karakteri kujundamisel; see on loomulikult maitseasi, kuid ehk eelistanuks kuulaja teist osa (*Romanze*) veidi rohkem väljapeetud laadis. Kes lootis, et Turkovićil õnnestub tuua pinnale mõni seni imekombel varjus püsinud detail või isegi anda teosele hoopis uus nägu, see pidi ilmselt pettuma, kes aga tuli kuulama heal tasemel, kuigi võib-olla ka mõningate väiksemate iluviigadega ettekannet, võis end rahulolevana valmis seada järgmisteks elamusteks.

Kummalisel kombel väidetakse mõnikord, et Mozarti klaverikontserdid olevat suhteliselt vähenõudlik repertuaar. Erilisi mängutehnilisi väljakutseid need enamasti tõepoolest ei paku, muus osas on aga selline arusaam vägagi ekslik. Irina Zahharenkova, eesti pianistide noorema põlvkonna üks tunnustatumaid esindajaid, orienteerub raskusteta Mozarti teoste varjundirikkas maailmas ja oskab sealseid peensusi veenvalt publiku ette tuua. Tema mängustiili kujunemisele on aidanud kaasa ajastuomaste pillide põhjalik tundma õppimine, mis innustab teda otsima ka nüüdisaegsel klaveril läbipaistvatat kõla ja pöörama tähelepanu täpsele artikulatsioonile. Suurt si-

sendusjõudu evis Zahharenkova esituses teose teine osa *Andante*, mille vaashoitud dramaatilisus tuli hästi esile, maitsekat fantaasiat jätkus esimese ja teise osa sooloka-dentsidesse. Tujuküllasele finaalile reageeris publik palava heakskiiduga, mis loodetavasti veenab pianisti ERSOga juba lähemas tulevikus taas ühiselt esinema.

Kontserdi teise poole sisustas Haydni *Sümfoonia C-duur*. Kas õnnestus Milan Turkovićil anda siinsetele muusikutele edasi mingi osa oma ajastuteadliku kodukollektiivi vaimususest või oli asi milleski muus, ent Haydn kõlas seekord kaasahaaravamalt, kui oleme harjunud. Kuigi tänapäevastel instrumentidel mängituna ei tohikski Haydni puhkpillipartiid raskusi valmistada, väärivad orkestri tagumised read siiski kiitust: soolodes näidati head fraasikujundusoskust ning muul ajal oldi ülejäänud orkestriga sobivas tasakaalus. *Sümfoonia viimases osas* leidub üks koht, mida heauskne kuulaja kaldub pidama teose lõpuks, eriti kui dirigent omalt poolt sellisele tõlgendusele teadlikult kaasa aitab. Ka Estonia kontserdisaalis lasi publik end Haydni ja Turković'i huumorist meeleldi nakatada ja tõi kuuldavale aplausi, mis oli küll enne-aegne, kuid see-eest kõigiti teenitud.

Romantik ja armastuse laulik Eino Tamberg.
FOTO KAUPU KIKKAS

In memoriam Eino Tamberg (1930–2010)

24. detsembril lahkus oma 80. eluaastal helilooja Eino Tamberg – eesti muusika suurkuju, 1950. aastate uue heliloojate põlvkonna esifiguure ja juhtivaid sümfoniste, romantik ja armastuse laulik.

Eino Tambergi loomingusse kuulub üle 130 oopuse paljudes žanrites, kaalukama osa neist moodustavad lava- ja orkestriteosed. Tambergi loominguga läbivaks teemaks on armastus, tema muusikas peegeldub ka sügav huvi kirjanduse ja luule vastu.

Eino Tamberg lõpetas 1953. aastal Tallinna Konservatooriumi kompositsioonierialal professor Eugen Kapi juures. Töötas Tallinna Draamateatri muusikaala juhatajana (1952–1953) ja Eesti Raadio helirežissöörina (1953–1957). Aastast 1968 oli Tamberg kompositsiooniõppejõud Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias. Tema juhendamisel on heliloojadiplomi saanud 31 heliloojat, teiste seas Raimo Kangro, Mari Vihmand, Toivo Tulev, Peeter Vähi, Margo Kõlar, Alo Mattiisen ja Urmas Lattikas.
(EMIK)

Hingega klaverite duell Tartus

Klaverimuuseumi ja Tartu Saksa Kultuuri Instituudi (juhataja Malle Ploovits) koostöös toimus 3. detsembril kultuuripealinna programmi avaüritusena Tartus muusikaõhtu “Hingega klaverid – ajaloorännakud eesti ja saksa klaveritel”. Fookuses olid kaks tiibklaverit, eesti Astron ja saksa Bechstein. Kummalgi pillil on oma põnev kultuurilooline taust: Bechstein kuulus matemaatika-doktor Harald Keresele, Astron aga helilooja ja koorijuht Juhan Simmile. Mõlemal klaveril musitseerisid pianistid Tartust: Tanel Joamets ja Elleri kooli noorteosakonna õpilane Algis Pauljukaitis (õp Kadri Leivategija).

Miks olid valitud just Astron ja Bechstein? Sest eesti klaveritehase *grand old man* Ernst Hiis (Ihse) võttis Eesti Vabariigi algusaastatel esimese kodumaise klaveri Astroni mudeli väljatöötamisel eeskujuks just saksa Bechsteini. Seda tõendab ka mitmete Astroni

pillide malmraamil seisev tähis System Bechstein.

Seekordse Bechsteini ja Astroni lavale toomise ajendiks oli ka ajalooline sündmus, mis leidis aset 1923. aastal. Siis toimus Tartus Astroni pianino avalik esitus koos eeskujuks olnud Bechsteini pianiinoga. Mängides vaheldumisi mõlemal klaveril, esitasid pianistid ulatusliku kontserdikava. Päevaleht kirjutas: “Peale proovimängu, mis umbes paar tundi kestis ja mida umbes 100 inimest pealt kuulas, oli vaimustus koosolijate keskel suur. Eritundjate otsuse järgi on Astron kõla poolest isegi mõjurikkam kui Bechstein, eriti avaldavad aga bassid oma kõlavust ja võlvust.” Aasta hiljem korraldati samalaladset kontserti Tallinnas Estonia kontserdisaalis. Mängiti taas vaheldumisi ja ka mõlemal pillil koos, esinejaks Tallinna konservatooriumi õppejõud Theodor ja Artur Lemba, Hermann Bieck ning Sigrid Antropoff-Hoerschelmann.
(Alo Põldmäe)

Eesti muusika tellimiseks jääb üha vähem raha

Lõppenud aasta 20. detsember tõi uudise, et Eesti Heliloojate Liidu esimees Olav Ehala avaldas Kultuuriministeeriumile saadetud kirjas sügavat muret eesti rahvusliku heliloomingu hääbumise pärast, kuna riiklik tellimus on järjepidevalt vähenenud ning uued muusikalised suurteosed jäävad seetõttu sündimata.

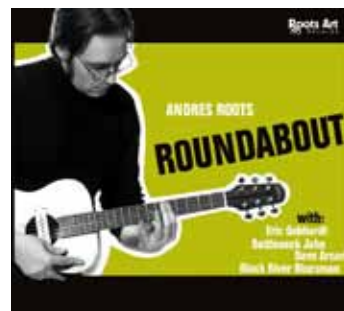
“Meid ajendab kirjutama üha kasvav mure eesti rahvusliku heliloomingu käekäigu pärast. Muusikat tavatsetakse tihti tõsta esile kui Eesti üht olulisemat visiitkaarti ja kultuurisaadikut laias maailmas, kuid vaadates selle valdkonna arenguks eraldatud vahendite järjekindlat vähenemist läbi aastate, tekib põhjendatud hirm, et seda “saatkonda” ähvardab peatselt sulgemine”, vahendas Postimees Olav Ehala sõnu.

Võrreldes statistikaameti andmeid heliloomingu riikliku rahastamise ja üldiste majandusnäitajate kohta aastail 2003–2009, jõudis Heliloojate Liit ehmatava järelduseni: samal ajal kui keskmine palk on tõusnud 45 protsenti ning tarbijahinnaindeks kasvanud 31,7 protsenti, on Kultuuriministeeriumis uute heliteoste tellimiseks mõeldud vahendid kahanenud 36 protsenti.

Euroopa parim blusiplaat pärineb Tartust

Jõululauapäeval kuulutas Kanada veebiajakiri Blues Underground Network välja aasta parimad blusiplaadid, sedapuhku kahekümne kuues kategoorias. Parima USAs tehtud kontsertplaadi auhind läks legendaarsele Joe Louis Walkerile, Euroopa parimaks blusiplaadiks nimetati aga Tartu kitarristi Andres Rootsi CD “Roundabout”.

““Roundabout” on pika puuga parim vana kooli blusiplaat, mis tänava on ilmunud,” kirjutas Blues Underground Networki toimetaja John Vermilyea. “See on kohustuslik kuulamine.” Mullu võitis sama kategooria Bullfrog Browni album “Moon and Central”, 2008. aastal aga Bullfrog Browni EP “Mother River Delta” –

mõlemad koosnesid lõviosas Andres Rootsi kirjutatud lugudest.

CD "Roundabout" on salvestatud 2010. aastal peamiselt Tartus Valge Toa stuudios, produtsentideks Asko-Romé Altsoo ja Andres Roots. Osaliselt on kasutatud ka Rootsis, Šotimaal ja USAs tehtud salvestusi. Muusikutena löid kaasa Eric Gebhardt (USA), Bottleneck John (Rootsi), Dave Arcari (Šotimaa), Black River Bluesman (Soome), Jantso Jokelin (Soome), Bad Mood Hudson (Soome), Kalle Kindel, Uku Püttsepp, Ahti Bachblum, Hanno Maadra ja Raul Terep. Kaanekujunduse tegi Siret Roots.

Hando Nahkuri sooloplaadi rahvusvaheline edu

USAs õppiv ja tegutsev noor eesti pianist Hando Nahkur on oma paljude kontsertide ja uue plaadiga "Deus Ex Clavier" pannud muusikaasjatundjad taas endast rääkima. Estonian Record Productionsi (ERP) firmamärgi all 2010. aastal ilmunud sooloplaat on leidnud üllatavalt suurt ja positiivset vastukaja. Veebiajakiri Zeit Online valis Nahkuri CD kogu maailma klassikalisest muusikast aasta kolme parima plaadi hulka, põhjendades oma valikut sõnadega: "Hando Nahkur on üks suurtest üllatustest klaverimaastikul. Selle CDga mängis ta end suurte pianistide ridadesse."

Saksa ajakirja PIANONews kriitik Burkhard Schäfer kirjutas väljaande aastalõpunumbris, et "Nahkur ja tema teine CD "Deus Ex Clavier" on lihtsalt avastus! Kõrgpunktiks on Schumanni "Sümfoonilised etüüdid" op 13, mis ei jää alla isegi Wilhelm Kempffi või Martha Argerichi legendaarsetele tõlgendustele. Loodetavasti kuuleme sellest pianistist veel väga palju." Samas ajakirjas on avaldatud ka pikem intervjuu noore eesti pianistiga.

Kõrgelt hinnatud CDl kõlavad Bachi-Busoni *Chaconne*, Erkki-Sven Tüüri Sonaat, Schuberti *Impromptu* op 90 nr 3 ja Schumanni "Sümfoonilised etüüdid".

Pärast õpinguid Eestis siirdus Hando Nahkur end täiendama USAsse ning elab seal juba kaheksandat aastat. Algul õppis ta Yale'i Ülikoolis, seejärel New Englandi konservatooriumis Bostonis ning praegu kolmandat aastat Texase Kristliku Ülikooli Muusikakoolis Fort Worthis professor Tamás Ungári juhendamisel. (Priit Kuusk, ERR)

"Aasta muusik 2010" on Urmas Sisask

Uue aasta esimestel päevadel valisid Rahvusringhäälingu muusikatoimetajad "Aasta muusikuks 2010" helilooja Urmas Sisaski.

Möödunud sügisel 50. aasta juubelit tähistanud Urmas Sisask on eesti üks viljakamaid ja populaarsemaid heliloojaid. Palju lauldud kooriteoste kõrval on Sisask loonud kammermuusikat, orkestriteoseid, muusikat lastele, filmidele ja teatrilavastustele. Heliloojalt on ilmunud neliteist autoriplaati ning tema teoseid võib leida rohkem kui neljakümne kogumikplaadilt.

Aasta muusiku tiitel kuulutati välja juba 29. korda. Möödunud aastatel on selle pälvunud teiste hulgas Ivo Linna (2009), Tiia-Ester Loitme (2008), Aarne Saluveer (2007), Valter Ojakäär (1993), Erkki-Sven Tüür (1996), Tõnis Mägi (1997), Tõnu Kaljuste (1998), Rein Rannap (2002) jt.

Aasta muusiku tiitli pälvib muusik, kelle loomingulised saavutused on edendanud eesti muusikakultuuri ja kes on teinud koostööd Eesti Rahvusringhäälinguga.

"Aastahitt 2010" võitja Koit Toome.

FOTO TAIRO LUTTER / ÖHTULEHT

"Aastahitt" reastas eestlaste lemmiklaulud

Juba seitseteist korda on Raadio 2 koostanud kuulajate abiga edetabeli lõppeva aasta parimatest Eesti ja välismaa lauludest. Viimastel aastatel on "Aastahitt" väljunud raadiosaate formaadist ning kujunenud koostöös ETVga atraktiivseks otsesaateks ning suurejooneliseks *show*'ks, kus astuvad üles Eesti parimad solistid ja bändid. Seekordne auhinnagala toimus 5. jaanuaril Eesti Raadio esimeses stuudios.

"Aastahitt 2010" võitjaks kuulutati Koit Toome, kellele läks esikoht ka möödunud aastal; seekord tõi võidu laul "Mälestused". Välismaa artistidest pälvis aastahiti tiitli Eminemi ja Rihanna laul "Love the Way You Lie". Aasta demo auhinna sai ansambel Animal Drama lauluga "Taevasinine". Raadio 2 muusikatoimetuse valis oma lemmikuks ansambli Ultima Thule. Uue tulija auhinna sai Merlyn Uusküla lauluga "Ihuüks".

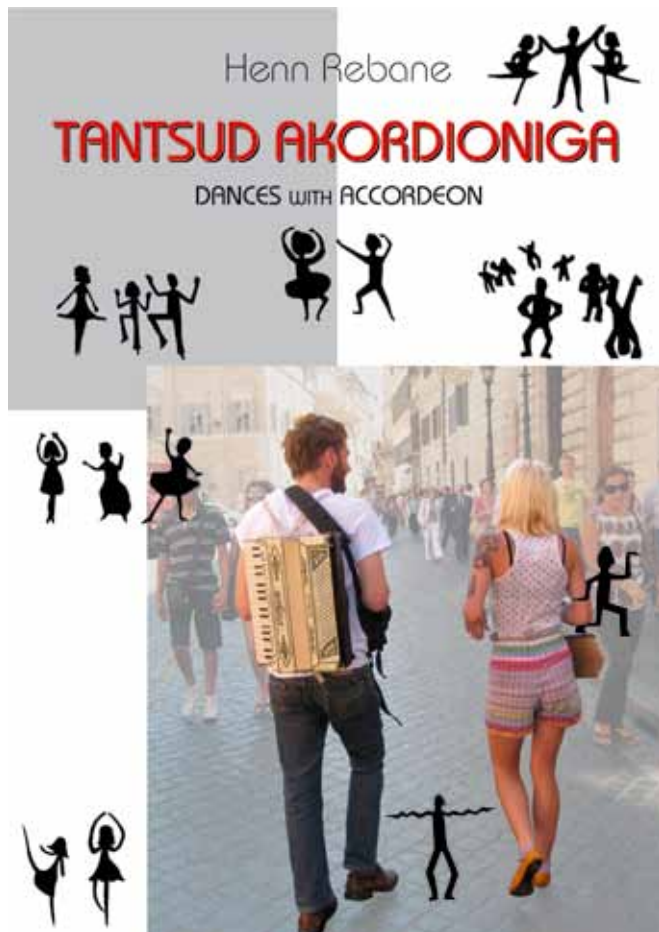
Aastahiti galal esines ka ainult üheks öhtuks kokku pandud Unistuste Bänd, mille koosseisu hääletasid Raadio 2 kuulajad. Seekord said laval kokku Tanel Padar (The Sun; vokaal), Mihkel Raud (Singer Vinger; kitarr), Rein Rannap (klaver), Kristo Rajasaare (Kosmikud; trummid), Viljar Norman (Dramamama; basskitarr) ja Paul Oja (Toe Tag; elektroonika).

Igale linnaosale oma helilooja

Jaanuaris sai alguse Eesti Heliloojate Liidu algatatud ning tervet aastat hõlmav sündmuste sari "Resideeriv helilooja igale Tallinna linnaosale". Euroopa kultuuripealinna Tallinn 2011 programmi raames toimub kokku kaheksa autorikontserti heliloojate "kodu-kandis". Avalöögi andis Mirjam Tally, praegune Gotlandi ja kunagine Pirita elanik, kelle looming kõlas 12. jaanuaril Pirita kloostris, esitajateks ansambel Resonabilis ja akordionist Sirje Mõttus. Luulet luges Indrek Hirv.

Järgmised resideeruvad heliloojad on Tatjana Kozlova Põhja-

Tallinnas (veebruaris), Märt-Matis Lill Mustamäel (märtsis), Piret Rips-Laul Kristiines (aprillis), Tauno Aints Haaberstis (mais), Erkki-Sven Tüür kesklinnas (septembris), Urmas Sisask Lasnamäel (oktoobris) ning Tõnu Kõrvits Nõmmel (novembris).

Uus akordionipalade noot Henn Rebaselt

Eesti tuntuim akordionivirtuoos Henn Rebane andis välja uue noodialbumi “Tantsud akordioniga”. See on Rebasel juba neljas album, mida tema enda sõnul sundis koostama sobiva repertuaari puudus. Varasemad albumid on “Minu akordion”, “Polüfoonia album akordionile” ja “Viis eesti tantsu” ning need on akordioni õppivate noorte seas väga populaarsed, seda nii Eestis kui ka näiteks Soomes ja Lätis.

Noodi kaastekstis selgitab Rebane, et eesmärgiks oli kirjutada meelde jääva meloodiaga muusikat, mida ümbritseks põnev harmoonia ja rütmika. Tantse on erinevatest ajastutest: Itaalia renessansist tõuke saanud *saltarello*, barokne menuett, sajanditagused *ragtime*, *milonga*, tango ja paljud teised. Lood on reastatud kergemast nõudlikuma poole.

Soome Akordioniliidu ja Akordioni Instituudi juhataja Kimmo Mattila soovib albumit kõikidele akordionimängijatele ja -õpetajatele: “See on suurepärane kogumik uusi kompositsioone.

Akordion on nõtk ja rütmiliselt ilmekas pill ning just neid omadusi on Rebane osavalt esile toonud, põimides paladesse mitmesuguseid tantsurütme.”

Noodiga on kaasas ka CD, millele on salvestatud kõik albumis leiduvad palad, esitajaks loomulikult Henn Rebane ise. Kaanekujunduses on kasutatud Viimsi Kunstikooli õpilaste joonistusi.

Rahvusooperite vastastikused külalisedendused Riias ja Tallinnas

10. jaanuaril toimus Riias Rahvusooper Estonia külalisedendusi tutvustav pressikonverents, mille avasid Eesti kultuuriminister Laine Jänes ja Läti kultuuriminister Sarmīte Ēlerte.

“Eesti, Läti ja Leedu rahvusooperi koostööprojekti on kaua ette valmistatud ja see saab teoks just nüüd, kui Euroopa kultuuripealinna tiitel on jõudnud Eestisse. Ooperi- ja balletipublik nii Eestis, Lätis kui ka Leedus saab nautida väga häid lavastusi, ilma et selleks peaks spetsiaalset reisi ette võtma – naaberriikide teatrikunst tuleb koju kätte,” märkis Laine Jänes.

Rahvusooper Estonia peadirektor Aivar Mäe, ooperijuht Mart Mikk ja balletijuht Toomas Edur tutvustasid meediale 18.–23. jaanuarini Läti Rahvusooperis esitusele tulnud lavastusi, nagu balletid “Metshaldjas” ja “Kolm musketäri” ning ooperid “Cosi fan tutte” ja “Armastus kolme apelsini vastu”. Kokku anti Riias viis etendust ligi 300 estoonselase osavõtul.

“Eesti, Läti ja Leedu rahvusooperi leping kirjutati alla 2009. aasta lõpul ja see näeb ette koostööd aastani 2013. Lisaks külalisedendustele kajastab see ka lavastajate ja solistide vahetust, ühiseid ettelaulmisi rollidele ja muid ettevõtmisi,” ütles teatrijuht Aivar Mäe. “Meie teater pole uuel iseseisvusajal Riias gastroleerimas käinud ja on viimane aeg see viga parandada.”

Samal ajal kui Estonia esines Riias, andis Läti Rahvusooper etendusi Tallinnas. Septembris toimuvad etenduste vahetused Vilniuse ooperi- ja balletiteatriga.

Maineka auhinna Masters of Jazz pälvis David Liebman

USA tippsaksofonist ja pedagoog David Liebman pälvis 11. jaanuaril auhinna Masters of Jazz, mida antakse välja 1982. aastast ning mis on USAs kõrgeim tunnustus muusikuile nende elutöö eest. Tänavu said džässil alal preemia veel produtsent Orrin Keepness, flötist Hubert Laws, helilooja ja muusik Johnny Mandel ja muusikute pere Marsalis (Ellis, Wynton, Delfayo, Jason ja Branford).

David Liebmani muusikukarjäär on kestnud juba neli aastakümnet. Seitsmekümnendatel mängis ja salvestas ta koos Elvin Jones'i ja Miles Davise ansamblitega, enne kui moodustas oma bändid, millest tuntumad on Lookout Farm, Quest ja The Dave Liebman Group. Ajakirja Downbeat kriitikute aastaküsitlustes on ta olnud kolme parima sopransaksofonisti seas juba aastast 1973. Liebman on Euroopa kultuuripealinna Tallinn 2011 programmi residentartist ja rahvusvahelise džässikuu saadik Eestis. Tema kontserdid koos eesti parimate džässmuusikutega toimuvad 26. aprillil Tallinnas Vene Kultuurikeskuses ja 27. aprillil Jõhvi kontserdimajas.

Paul Kriguli fondi stipendium Liisi Toomsalule

Jõulude eel sai Paul Kriguli fondi esimese stipendiumi meeskoori Sakala dirigent Liisi Toomsalu, kes juhatab sel puhul Viljandi Pauluse kirikus Ülo Kriguli uudisteost "Taevasse tõusku". Ülo Krigul lõi vanaisa 100. sünniaastapäevaks improviseeritud se teose, milles põimuvad Mihkel Lüdigi "Koit", Pauluse kiriku kellade hääl, Paul Kriguli ema viulimängu salvestus ja veel palju muud. Esitasid Krigulite suguvõsa muusikud ning kolm koori.

Paul Krigul oli legendaarne koorijuht, kes pühendas end 120 lauljaga segakoorile Koit. See 1969. aastal asutatud koor laulab tänini.

Kriguli perekonna fond asutati Eesti Rahvuskultuuri Fondi allfondina ning selle eesmärk on elavdada Viljandi niigi rikat kultuurielu ja toetada sealseid muusikuid.

Pärnu Linnaorkestri dirigendina jätkab Jüri Alperten

Kuigi Pärnu linnavalitsusel oli kavas täita Pärnu linnaorkestri peadirigendi koht avaliku konkursi kaudu, pikendati möödunud aasta viimasel päeval lepingut praeguse peadirigendi Jüri Alperteniaga.

Peadirigendi küsimus kerkis üles mullu sügisel, kui linnavalitsus otsustas korraldada Pärnu filharmonia ümber Pärnu linnaorkestriks. Veel novembris polnud aga selge, kas konkurss peadirigendi leidmiseks on üldse vajalik. Aasta lõpul otsustas linnavalitsus Alperteni seni kehtinud töölepingut pikendada ning määrata ta Pärnu linnaorkestri etteotsa veel kolmeks järgmiseks aastaks.

Välisministeeriumi kultuuripreemia Pärdi "Aadama itkule"

Välisminister Urmas Paet andis 5. jaanuaril üle välisministeeriumi kultuuripreemiad, millega tunnustatakse neid loomeinimesi, kes on eesti kultuuri rahvusvaheliselt tutvustanud. Tänavuse preemia pälvivad helilooja Arvo Pärt, dirigent Tõnu Kaljuste, Eesti Filharmonia Kammerkoor, ansambel Vox Clamantis ja Borusani filharmoniaorkester Pärdi suurteose "Aadama itk" esiettekande eest Istanbulis. Välisminister tunnustas ka Mikko Fritzet tema tegevuse eest suurteose esiettekande korraldamisel.

Välisministeeriumi kultuuripreemia sai ka Tiina Lokk Euroopa filmiauhindade väljandmise tseremoonia ja 14. Pimedate

Õode filmifestivali õnnestunud korraldamise eest.

Selgusid "Laulukarusselli" võitjad

8. jaanuaril toimus Pärnu kontserdimajas Eesti Televisiooni lauluvõistluse "Laulukarussell 2010" finaali, kus esinesid eelvoordude parimad noored lauljad kolmes vanuserühmas. Soliste saatis Urmas Lattikase ansambel, õhtu juhid olid Andero Ermel ja Meelis Kompus.

Suurejooneline otsesaade kulmineerus võitjate autastamisega. Žürii eesotsas koorijuhi Hirvo Survaga kuulutas kahe teistkümmene finalistit hulgast võitjaks Susanne Rulli (3–7-aastaste rühmas), Kristin Põdra (8–10-aastaste seas) ning Jüri-Saimon Kuusemetsa (11–13-aastaste rühmas). Telefonihääletuse teel valisid televaatajad aga üldvõitjaks Violeta Osula.

"Laulukarussell" on keerelnud alates 1992. aastast ning olnud ETV lahutamatu osa. Lauluvõistlustel osalenutest on hiljem sirgunud mitmeid tunnustatud lauljaid ja näitlejaid.

Ernesaksa klaver jõudis Moskvast Eestisse

Detsembri keskel andis välisminister Urmas Paet Eesti Teatri- ja Muusikamuseumile üle seni Eesti Moskva saatkonnas asunud Gustav Ernesaksa klaveri. Sellel komponeeris helilooja ka loo "Mu isamaa on minu arm", millest sai Nõukogude okupatsiooni ajal rahvusliku liikumise üks sümboliteid. Pianiino Schröder asus Eesti saatkonnas Moskvast alates 1930. aastast.

Otsa kool sai Euroopa Liidu rahadega uue kontrabassi

Georg Otsa nimeline Tallinna Muusikakool on saanud ja saab lähiajal täiendust oma pilliparki. Kool liitus 2008. aastal Euroopa Regionaalarengu Fondi projektiga "Elukeskkonna arendamise rakenduskava" prioriteetse suuna "Hariduse infrastruktuuri arendamise" meetmega "Kutseõppeasutuste õppekeskkonna kaasajastamine". Projekti raames soetatakse koolile nüüdisaegset õppeinventari. Esimene riigihange on juba teostunud: koolil on nüüd uus soolokontrabass Pölmann Cremona poognaga E. Dörfler, mida kasutavad kontrabassiõpetaja Meeme Saareväli ja tema õpilased.

Metsatõll Lauri Öunapuu.
FOTO URMAS LUIK/SCANPIX

Metsatõll lõpetas eduka Euroopa turnee
Edukalt Euroopa tuurilt naasnud Metsatõll alustas uut aastat kontserdiga kodumaal, esinedes 14. jaanuaril Rock Cafés. Vahetult enne jõule lõpetas Metsatõll suurejoonelise Euroopa tuuri, kus esineti koos ansamblitega Finntroll, Samael ja Rotting Christ.

Metsatõllu viimati ilmunud albumit "Äio" on tänaseks müüdud üle 16 000 eksemplari kogu maailmas. Eestikeelne album jõudis lettidele USAs, Inglismaal, Saksamaal, Prantsusmaal, Hollandis ja teistel suurematel turgudel. "Äio" andis välja maailma juhtiva muusikafirma Universal Music *metal*-muusikale spetsialiseerunud label Spinefarm Records.

Seitsmes "Koolijazz = Jazzikool"

5.–7. jaanuarini toimus Viljandi Pärnumuusika Aidas laagerfestival "Koolijazz = Jazzikool". Noored popdzässimuusika huvilised said osaleda õpi- ja jututubades ning avalikel kontsertidel. Laagrisse oli kokku tulnud ligi kaheksakümmend noort üle Eesti: Tartust, Kuressaarest, Alatskivilt, Põltsamaalt, Haapsalust, Tallinnast, Viljandist ja mujalt. Kõige rohkem huvilisi oli Pärnust.

Laagristest moodustati ansamblid ning koos õpetajate Liina Saare, Arno Tamme, Henno Kelpi, Andre Maakeri, Jalmar Vabarna, Jaan Jaago, Kirke Karja, Reigo Ahvena, Villu Veski ja Teet Raigiga anti kontsert Pärnumuusika Aidas. *Workshop* juhendasid Luber Jimenez Junco Kuubalt, Raivo Tafenau, Jaak Sooäär ja Andres Noormets.

Toimetust ootab uudiseid eesti muusikutest ja muusikaelust aadressil kristina@ema.edu.ee

Eino Tamberg. Viilikontsert, Ballett-sümfoonia. Vanemuise Sümfooniaorkester, Anna-Liisa Bezrodny, Mihkel Kütson.

Teater Vanemuine

Album on erakordselt kaunis nii väliselt kui ka sisemiselt ning erilise tähendusega – see on viimane plaat, mis salvestati helilooja eluajal, ja esimene Vanemuise sümfooniaorkestri plaat. Kristina Kõrveri ülevaatlilik tekst on sisukas ja kesken-dub olulisele, fotod (Aldo Luud) elavad ja kõnekad ning kujunduse (Kristina Kütt) punakaspruunid toonid peegeldavad hingesoojust, mis muusikast vastu kõlab. Lugupidamist esitajate vastu näitab bukletis toodud orkestrantide nimekirja. Trükise lugemine oli siiski probleem, mul oli tükk tegemist, et läikiva paberi värvimängus tillukest kirja näha. Võib-olla tasuks bukletid trükkida läiketa paberile?

Anna-Liisa Bezrodny ja Mihkel Kütson on rahvusvahelise haardega muusikud. Bezrodny on mitme rahvusvahelise konkursi ja auhinna laureaat (sh Londoni Guildhalli kooli kuldmedal 2006), kes esineb nii Euroopas, Ameerikas kui ka Lähis- ja Kaug-Idas. Dirigent Kütson on end aastaid jaganud Vanemuise ja Saksamaa teatrite vahel ning pälvis 2006. aastal esimest korda välja antud Saksa dirigendipreemia.

Eino Tambergi Viilikontsert op 64 (1981) on salvestatud Vanemuise kontserdimajas ja Ballett-sümfoonia op 10 (1959) Kambja kirikus. Tambergi muusika eeldab interpreetidele spontaansust ja tundeaktiivsust ning oskust osaleda loominguprotsessis. Tema sageli näiliselt lihtsad muusikalised kujundid tõstata-

vad tegelikult eksistentsiaalseid küsimusi. Salvestustes peegeldub interpreetide esitusküpsus ja valmisolek püüelda koos heliloojaga täiuse poole, mis on Tambergi muusikale omane. Helipildis valitseb hea tasakaal solisti ja orkestri ning orkestrisolistide ja orkestri vahel, helirežissöörid Mait Karm ja Silver Lepaste on säilitanud dünaamilise liikumise *piano pianissimo*’st *forte fortissimo*’ni. Viilikontsert on kahtlemata üks eesti muusika vääriske. Ballett-sümfoonia osade alapealkirjadena on märgitud prelüüd, skertso ja nokturn, kuid kuna helilooja mõtles teost komponeerides isiksuse arengule või ühele päevale inimese elus, võime kohata ka alapealkirju “Ärkamine”, “Tegevus” ja “Küpusus” või “Hommik”, “Keskpäev” ja “Õhtu”. Et igale talvele järgneb kevad, võib ju ka (elu)õhtust saada uus hommik. Mine tea... Igal juhul saab Ballett-sümfoonia Eino Tambergi lahkumise järel hoopis avarama tähenduse.

ENE PILLIROOG
muusikateadlane

Kodus. Laura Junson – Erko Niit – Kristjan Mazurtchak.

Hea Musa

Ilu peitub sageli lihtsuses ja soojas silmavaates. Ilus ja soe on ka Laura Junsoni ning tema sõprade debüütalbum, millel Laura isikupärast ja kõrvu paitavat selge diktsiooniga vokaali aitavad võluvaks tervikuku kujundada Erko Niit kitarridel, Kristjan Mazurtchak saksofonidel, Joel-Rasmus Rimmel klaveril, Mihkel Mälgand kontrabassil ning Tõnu Tubli löökpillidel. Plaat on kuue muusiku ühine hingamine, kus

lastakse sõbralikult üksteisel soole-rida ja isikupära näidata. Just väikeste ja suuremate erivärviliste nüansside tulemusena moodustavad lood lummava ning üllatavalt küpse terviku. Märkimist vajab fakt, et kogu muusika autoriteks on ansambli põhikoosseisu kuuluvad Junson, Niit ja Mazurtchak. Sõnalise poole eest hoolitsevad nad samuti peamiselt ise, ent sõpruskonna ringi lubatakse ka eesti luuletajate tuntud ning vähem tuntud tekste. Kindlasti valmistab mõnelegi kuulajale üllatuse Artur Alliksaare sõnadele loodud “Lahkühtimine”, mida on siiani harjutud seostama Hedvig Hansoniga (“Kes sind on näinud”, 2008). Nüüd saame teada (õigemini, avatakse me silmad), et tegemist on noore Laura Junsoni loominguuga, ning tõenäoliselt kõlab lugu plaadil nimme. Hedvigi esitust Laura paraku ei ületa. See on üks väheseid vokaalseid komistusi sel albumil, ülejäänud muusikaline lahendus on vägagi hea ja suudab Hansonil plaadil kõlavaga edukalt konkureerida, seda vahest ületadagi. Alliksaar sobib küpsemale naisele, laul mahedamale häälele – seda saladuslikku “miskit” on Hansonil hääles täna rohkem. Otsast lõpuni enda kirjutatud lugudes kõlab Laura Junsoni hääel seevastu imeliselt, kohati lausa haldjalikult, heas mõttes ebamaiselt. Eraldi väärivad esiletõstmist laulud “Kodumaa” ja “Sügis kodus” (mis jõudnud ka ETV saatesse “Eesti TOP 7”). Hingematvalt ilusalt kõlab Niidu-Junsoni duett Debora Vaarandi luuletusele “Õõviil”. Midagi nii liigutavat, teineteise häälele armastavalt toetuvat ja sobivat sünnib noorte lauljate ühisesituses harva. Huvitav leid on Erko Niidu muusikaline lahendus laulus “Parandamatu” (teatavasti on see Jüri Üdi tekst kõlanud ka ansambli Ruja esituses). Kristjan Mazurtchaki “Kas sa kuuled mu häält” ja “Ühel päeval” pakuvad luksuslikke hetki saksofoni nautlejatele. Laura näitab neis kahes loos hoopis teistsugust nägu, kohati joonistub vägagi tugevalt silme ette Liisi Koiksoni kuju plaadilt “Väike järv”, ent see võib olla ka siinkirjutaja värvikas ettekujutus. Kordan, et enda loodud lauludes on Junson absoluutselt eriline ja eristatav. Album teeb kummarduse ko-

dumaale ja kodule. Kohati lüüriline nukrameelsus ja hoomamatu igatus ei tee plaadi nägu ometi kurvaks või liiga ballaadilikuks. Nägemuus kodust, suhe sellega, on meis igaühes luule- ja muusikateostena olemas. Kodus on hea.

KATRIN KARU
filoloog

Jälgede jälgedes. Ultima Thule.

Ultima Thule

Mul on väga eredalt meeles pikk järjekord, mis vonkles 1988. aastal Tallinnas Kuninga tänaval asunud “Melodija” firmapoe ukse taga. Nagu toona ikka, võeti esmalt sappa ja alles siis uuriti, mis parasjagu saadaval on. Selgus, et Ultima Thule uus plaat. Nõnda hangitud pruuni ümbrisega LP on tänini kindlasti üks peapretendente olulisima eestimaise rockiplaadi tiitlile. Kohe klassikaks saanutele, nagu “Vägev vähk”, “Aed” ja “Hallaöö”, tuli peatselt lisa ja ansamblist kujunes omamoodi supergrupp, etalon kõigile teistele “uue aja” bändidele. Ometi hakkas Ultima Thule tähtsus ja tähendus üheksakümnendatel ja nullindatel aeglaselt, kuid pidevalt kahanema, päädides etteastetega Café Amigos ja teistes sellesarnase moega peopaikades. Uus plaat “Jälgede jälgedes” pole otseselt *comeback*, aga kindlasti tugev ja toekas rock-oo-pus, samamoodi sisukas ja sisendusjõuline nagu omaaegne debüüt. Isegi kui ta ei korda esikplaadi “rokišokki” – ja kuidas ta suudakski.

Uue plaadi kaanekujundus on napp ja väheütlev, kuid viisid, vär-sid, kõlakujundus ja esitus on seda kõnekamad. Ultima Thule kauba-märgist, põhjamaisest ängst kan-

tud albumil on mitu “sosistavat” ballaadi, neist kõitvaim nimilugu “Jälgede jälgedes” (Riho Sibula muusika ja Jüri Leesmendi sõnad). On proge ja fusion-jazzi kõlasid kokku sõlmiv, kosmiline “Helemeelne” (Kalle Vilpuu ja Jüri Leesment). Kuid on ka mitu haaravat, ilmselgelt kittarriffidest sündinud rajurokilikku uudispala: “Võitluslauluke” (Sibula viis, Ott Arderi sõnad), väga groovy “Kandideerin” (Raul Vaigla ja Jüri Leesment) ja veidi ansambli Kosmikud laadis “Varavalmik” (Toomas Rull ja Villu Kangur). Viimane hammustab eriti teravalt: “Esiplaan/on teisest küljest võttes tagaplaan,/ kärbeskaal/on juuksekarval käies ülekaal,/ võitsemoraal/on pahupidi pöördes bakhanaal,/rüperaal/on ajudeta lapse Püha Graal.”

JOOSEP SANG

Lingua mea. Siiri Sisask.

Jazz'n'Arts

Kui ma nüüd just väga ei eksi, siis piidi sellest Saksamaal salvestatud ja rahvusvahelisele turule orienteeritud plaadist esialgse kontseptsiooni järgi vormuma ingliskeelne album. Miks otsustati ikkagi valdavalt eesti keele kasuks, pole teada, kuid hea, et nii läks. Nii ei saanudki tulemuseks mitte pelgalt üks korralike muusikutega neojazzi radadel uitav ingliskeelne album, vaid hoopis tugeva rahvusliku koloriidiga isikupärane plaat.

Pole päris kindel, kui paljud on Siiri Sisaskit tema päris pika ja mitmekülgse karjääri jooksul õigesti mõistnud. Kuulates plaati “Lingua mea” (ladina keeles “minu keel”) on kõige targem mitte hukka mõista, või veel hullem, kohut mõista,

vaid lihtsalt ilma eelarvamusteta kuulata. Eelarvamused on aga Siiri Sisaski kui ekstravagantse avaliku elu tegelase ja korraks poliitikassegi põigianuga paratamatult tragid kaasa käima. Milligipärast näib, et ka lauljatar ise tunneb ennast kuidagi kõrvalseisjana, pigem vaatleja kui aktiivse osalejana. Võib vaid hoomata, milliseid kannatusi see endaga kaasa toob, kuid muusikas kõlab omaladadne üksidustunne ning oma tee otsimine igal juhul kütkestavalt, seda isegi tugeva karakteriga nais-terahva juures.

Siiri Sisaski koostöö pianist Kristjan Randaluga on kestnud ligi dekaadi, Randalu seisab albumi moodsate arranžeringute taga, mis ulatuvad päris puhastest kuni kohati üsna pühhedelseteni. Tõsi, album pole läbinisti eestikeelne. Sekka on lipsanud ka palad lauljatar muusikaliselt eneseotsingu teelt – “Utai oron” Mongooliast ning “Ari, Ari” Koreast –, kuid domineerivad siiski kodused mustrid alates sügavast ja nukrast avaloost “Lähme lähme, käime käime” kuni eeleegilise palani “Vii üle vii”. Eestis viimastel aastatel jõudsalt pead tõstnud uue laine pärimusmuusikute hulka ei sõandaks Sisaskit siiski paigutada, vaatamata tema värske- mas loomingus domineerivale eesti rahvamuusika aktsendile. Sisask on liiga isepäine, et lasta mingitel reeglitel oma loomingu üle valitseda ja tema puhul on see kindlasti kompliment. “Lingua meas” on igal juhul energiat ja eks see sõltu juba kuulajast, mida ta sellega peale hakata mõistab. Võimalusi on rohkem kui üks.

MARGUS HAAV
kultuuriajakirjanik

Galaktikad. Mahavok. Mahavok

Imelugu, kuidas nii madalat profiili hoidev ja justkui kaugetest kaheksakümnendatest pärit punt nagu Mahavok tõmbab oma harvadel kontsertidel platsi rahvast täis nagu nalja. Ju neis lihtsalt on midagi, mis kõnetab erinevaid generatsioone. Mahavoki kaua tehtud, valdavalt instrumentaalne “Galaktikad” on kindlasti kontseptuaalne ja laiahaar-

deline album ning ega siin midagi imestada olegi – Mahavoki ninamehel Heini Vaikmaal kulub selle loomiseks umbes kolm aastakümnet. Väga tähelepanuväärne, kui arvestada popmuusika turu suisa kosmilist evolutsioonitempot. “Galaktikatest” peegelduvad vastu mitme põlvkonna tähetolm ja komeedid, meteorid ning perseiidid Led Zeppelinist Mike Oldfieldini, Joe Zawinulist tänapäevaste klubi-sound’ide peegeldusteni. Vana kooli rocki, jazzi maiku, pretensioonikat fusion’it, proge ambitsioonikat täri- nat, plõnnivat funk’i, voogavat ambient’i, etnopeegeldusi ja futu- hõllandusi. Lisaks lausa naturaalselt veesulinat ja autentseid tänavahääli. Vinüüliajastul oleks see album ilmunud vähemalt topeltplaadina. Päris huvitav, kuidas siis palad oleksid olnud järjestatud. Mis esimese plaadi A-poolel, mis teise plaadi viimasele, pimedal küljel?

Sound on olnud Heini Vaik- maale ja tema võitluskaaslastele oma ideede väljendamisel äärmiselt tähtis. Mida suuremast ja kvaliteetsemast helisüsteemist endale “Galaktikaid” projitseerite, seda reaalsem saab tulemus. Nii on ka tä- histaeava vaatamisega – teatribinok- lil ja teleskoobil on erinevad võima- lused. Tegelikult on eksperimentee- riva ja pika instrumentaalplaadi väl- ja andmine muidugi parajalt hull temp. Peale selle põksub lugudes ka tugev ühiskondlik ja sotsiaalne pulss. Avapala, fataalse tonaalsuse- ga

“Tsunami” on saanud inspirat- siooni Kagu-Aasiat tabanud loodus- katastroofist, svengrünbergilikult eeleegiline “Ever So Blue” on aga pühendatud Estonia hukule.

Aga ikkagi: kas ühte konservi pole liiga palju pressitud, koguni nii palju, et kaas on lõhkemiseni kum- mis? Teisalt, mida oleks vaja välja

jätta? Nende arutluste käigus jõuab- ki kätte plaadi viimane pala, nimilu- gu. See tuletab oma meloodilises süntesaatorikeeles toredasti meel- de, et Mahavok ajab ikkagi oma ra- da ning on põhimõtteliselt ükskõik, kas vaod küntakse maamulda või si- nisesse tähistaevasse. See on nen- de valik ja nende nägu.

MARGUS HAAV

Salaliit. Secret Marriage. Gourmet Duo.

XEQT Group

Lauljast ja pianistist Yvetta Uus- talust ja kontrabassistist Tõnis Tüürist koosnev Gourmet Duo on pärast paarkümmend aastat kest- nud plaanipidamist andnud lõpuks välja oma esimese täispika albumi. Plaat sisaldab kaheksatteist lugu, mida võib iseloomustada sõnade- ga “romantiline” ja “mõtlik”. Olgugi et lood on eri keeltes, eri ajastutest ja eri stiilides, kõlavad nad Gourmet Duo esituses mõ- nusalt jazzilikult ja mahedalt. Yvetta Uustalu väga maitsekas klaverimäng ja madal sametine tämber lausa paitavad kõrvu, Tõnis Tüür annab oma kontrabassimän- guga lugudele vajaliku raami ja sügavuse. Mitmes loos on kuulda ka rütmipille, mille on tõenäoliselt duo liikmed salvestusel n-õ peale mänginud. Seda on tehtud nii häs- ti, et plaati kuulates tekib tunne, nagu mängiks kahe asemel kolm või isegi neli muusikut. Yvetta Uustalu puhul on hämmastav tema keskendumisoskus, võime teha suurepärasel tasemel mitut asja – mängida klaverit ja laulda. Mitte kordagi ei kosta, et laulmine segaks klaverimängu või vastupidi, ta suudab mõlemat teha võrdse

pühendumisega. Selliseid pianiste-lauljaid pole eesti muusikute seas just palju. Pisut harjumatu on kuulata välismaiste hittide eestikeelseid variante. Näiteks Stingi lugu "Secret Marriage" on saanud Leelo Tungla tekstis pealkirjaks "Me kahe salaliit". Tõenäoliselt on tegu esialgse võõristusega, mis mitmekordsel kuulamisel hajub. Huvitavad ja haaravad on duoversioonid paljulauldud menulugudest "Killing Me Softly" ja "Muinaslugu muusikas".

Neil, kes ootavad pöörast skätimist ja muid imetrikke, tuleb petuda, kuid need, kes peavad lugu lihtsusest ja rahulikust muusikast, leiavad siit kindlasti hingekosutust ja oma plaadimängijasse uue lemmiku. Gourmet Duo ei ole ainult nautiljatele mõeldud elitaarne muusika. Ta on piisavalt lihtne, et puudutada ka n-ö tavainimese hinge, kuid samas piisavalt nüansirohke, et pakkuda pinget ka nõudlikumale kuulajale.

MARGE LUMISALU
muusikakriitik

Contrarian Grooving. Jaak Lutsoja.

Jaak Lutsoja

"See ei ole traditsiooniline akordionimuusika," hoiatab Jaak Lutsoja albumi "Contrarian Grooving" saatesõnas. Tõepoolest, akordionile eesti rahvatraditsioonis omistatud roll on paljude kujutluses võib-olla pisut stereotüüpsena kleepunud selle tegelikult muljetavaldavalt laia amp-luaaga pilli külge. Lutsoja vaatab pigem Vahemere ranniku kui meie külasimmani poole. Et ansambli teeb kaasa ka Meelis Vind, siis tulevad meeldivald kokku sulavad akordion

ja klarnet meelde just selliseid suurepäraseid kooslusi nagu Michel Portal – Richard Galliano või miks mitte ka Gianluigi Trovesi – Gianni Coscia.

Plaat on selline nagu Evelin Pissarenko kujundatud kaanepilt – inimfiguur liigub ühes suunas, nool aga näitab teises suunas. Vaevalt jõuab harjuda Arno Kalbuse tablahelide ja ragarütmidega, mis plaadi imposantselt sisse juhatavad, kui juba tuleb teha 360-kraadine pööre ja häälestada end prantsuse šansoonilainele. Omapäraseid nüansse lisab kitarrist Iljo Toming. Lutsuja autoriplaadil on vaid üks lugu, mis pole tema enda kirjutatud, selle autor on Toming. Pealkiri "Piazzolla" räägib iseenda eest; Toming on ju varemgi silma paistnud sellega, et kasutab inspiratsiooniallikana Ladina-Ameerika muusikat. Kalbust teame aga muu hulgas Brian Melvini projektist East – West ja idamaiseid allusioone lisab ta siia omajagu. Väidetavalt oli maailma majanduse madaelseid peamine impulss, miks Lutsuja hakkas vähem kontserte andma ja rohkem muusikat kirjutama. "Contrarian Grooving" on tema esimene sooloplaat. Erineva taustaga muusikute koondamine on end ära tasunud ja kõrva hakkab värske üllitis kohe kindlasti.

IVO HEINLOO
jazzikriitik

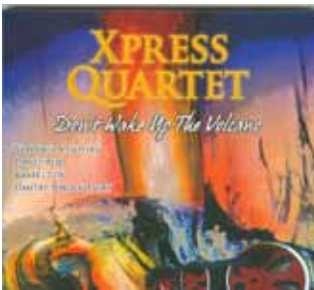
Uus usk. Bombillaz.

Superbandiit Records

Raadiosõbralik estraadi-reggae pole Eestis teab mis uudis. Tegelikult on see pigem reegel, et iga endast lugupidava estraadikollektiivi repertuaaris oli vähemalt üks reggae-lugu. Võtame või sellised grupid ja ar-

tistid nagu Apelsin, Justament, Suveniir, Ivo Linna ja muidugi surematu, magus Karavan. Bombillaz tuli eestimaisesse muusikasse aplombiga, mille põhjustas ansambli debüütlugu "Raggamasta". See oli värske, energiline ja uudne. Edasi keerati tempot ja koredust vähemaks, kuni mu kolleeg kommenteeris (vist neljandat) singlit "Päike paistab peale", et "see on nagu Karavan". On ka. Sellepärast suhtusin ka bändi debüütalbumisse skeptisega. Seda enam, et kontsertversioon on Bombillaz muutunud järjest aeglasemaks ja rutiinsemaks. Peab aga ütlemä, et album on omas kategoorias tubli saavutus. Tege-mate on muusikaga, mis balansseerib kusagil raadiopopi ja pehme "alternatiivipeo" tantsumuusika vahel. On muidugi ka karavanilikku reggae't ("Mees on rasta") ja "Päike paistab peale"). On üks lugu mõtlikku folki à la Jäääär. Teine äärmus on aga lugu nimega "Bhangra", segu bhangra'st, dancehall'ist ja türgi meloodiatest. Siin näitab frontman Kill Baba, et tema legendaarne eksperimenterimislust on igati alles. Hoolimata kõigest on album väga terviklik. Selline muusika ei ole pretensioonikas, Bombillazi kuulamisel oluline vaid hea tuju. Kahju ainult, et nad panid plaadile "Raggamasta" uue versiooni, mis on pehmem ja turvalisem kui esmane raw cut.

AIMAR VENTSEL
DJ ja Raadio 2 saatejuht

Don't Wake up the Volcano. Xpress Quartet.

Eclectic Productions

Pianist Vladimir Võssotski, saksofonist Danel Aljo, bassist Kaarel Liiv ja

trummar Dmitri Nikolajevski on maha saanud jazz-fusion'i plaadiga, mis pulbitseb heast materjalist, väga heast kokkumängust ja muusikute omavahelisest sünergiast. Plaadi avalugu "Mr Wen" loob kujutluse pikkade vuntsidega hiina alkeemikust, kes oma laboris tarkusekivi ja hii kõikvõimalikku podisevat kokku segab. Ühel hetkel toimub plahvatus ning algab tempokas ja vaheldusrikas sõit vulkaanide maal, kus liiguvad ringi ka Herbie Hancock, CAB, Michael Brecker, Bugge Wesseltoft, Esbjörn Svensson Trio ja teised.

Xpress Quarteti muusika mitmekesisus avaneb nii vaheldusrikastes fraasides, instrumentides, kõlades kui ka varjundites, mida iga mängija juures kuulata saab. Esineb isegi mõnevõrra popilikuma kõlaga momente nagu pala "The Other Way Around" suurepärase avateema, millele järgnevad kord üksteisele vastu mängivad, kord flirtivad ideed. Plaat on hästi koostatud, pakkudes ka rahulikumaid, kuid kelmikaid palasid, näiteks "This Melody Still Plays in my Head". Samuti on hea ja mõnus "Look Around", kus leidub alalhoidlikumaid varjundeid, mis teistes lugudes niivõrd esikohal pole. On ka väga soulilikke hetki, nagu "Kevad südames", mis on intiimne, õrn ja jõuline. Kõige krooniks on lauljatar Laura Põldvere etteaste plaadi viimases loos "Hello-Goodbye", kus kuuleme esitust, milles kajab vastu kogu ansambli täpsus, värvikas palett ja kunst seda kõike oskuslikult servereida. Xpress Quarteti debüütalbum on energiline ja mitmekesine; paljulubav ja intrigeeriv sisu ja teostus paneb ootama juba ansambli järgmisi plaate ja katsetusi.

PÄRTEL-PEETER PERE
muusikaõpilane

Veebruar

Tallinnas

1. 02 kell 19 Barokkmuusikafestival: vokaalansambel Die Singphoniker (Saksamaa) Estonia kontserdisaalis
2. 02 kell 19 KontsertJazz. Tanel Rubeni plaadi esitluskontsert: Kadri Voorand (vokaal), Tanel Ruben (löökpillid), Raivo Tafenau (saksofonid), Kristjan Randalu (klaver), Taavo Rimmel (kontrabass) RO Estonia Talveaias
2. 02 kell 19 J. Straussi operett "Nahkhiir" Rahvusoooper Estonias
3. 02 kell 19 Barokkmuusikafestival. Praetoriuse motetid: Eesti Filharmonia Kammerkoor, Hortus Musicuse laiendatud koosseis, Andres Mustonen (dirigent) Jaani kirikus
3. 02 kell 19 Verdi ooper "La traviata" Rahvusoooper Estonias
4. 02 kell 19 Barokkmuusikafestival: Claire Leffilliâtre (sopran), Ensemble La Fenice Mustpeade majas
4. 02 kell 19 ERSO, Bella Hristova (viul), Dima Slobodeniouk (dirigent) Estonia kontserdisaalis
4. 02 kell 19 Tšaikovski ballett "Luikede järv" Rahvusoooper Estonias
5. 02 kell 12 Orelipooltund: oreliduo Leonald Kaidja – Kadri Ploompuu toomkirikus
5. 02 kell 19 Eesti Kontsert 70 / Barokkmuusikafestivali lõppkontsert. Bach ja pojad: Patrick Demenga (tšello), Paolo Pollastri (oboe), Claudi Arimany (flööt), Tallinna Kammerorkester, Andres Mustonen (dirigent) Estonia kontserdisaalis
5. 02 kell 19 Mozarti ooper "Così fan tutte" Rahvusoooper Estonias
6. 02 kell 17 Nixoni ballett "Kolm musketäri" Arnoldi muusikale Rahvusoooper Estonias
 *
9. ja 10. 02 kell 19 Gruusia Riikliku Balleti gala Nokia Kontserdimajas
9. 02 kell 19 Loewe' muusikal "Minu veetlev leedi" Rahvusoooper Estonias
10. 02 kell 19 Rimski-Korsakovi ooperi "Tsaari mõrja" kontsertettekannet: solistid, Rahvusoooper Estonia orkester ja koor, Arvo Volmer (dirigent) Estonia kontserdisaalis
10. ja 12. 02 kell 19 Balletiõhtu Rahvusoooper Estonias
11. ja 16. 02 kell 19 Verdi ooper "Maskiball" Rahvusoooper Estonias
11. 02 kell 19 Täiuslik vaikus: Anja Lechner (tšello), Vassilis Tsbropoulos

(klaver) Kumu auditooriumis
12. 02 kell 12 Orelipooltund: Tiit Kiik toomkirikus
12. 02 kell 17 Meistrite Akadeemia: saksofonikvartett SaxEst Vene Kultuurikeskuse kammersaalis
12. 02 kell 19 Hiina uusaasta: ansambel Lin Yue Ran Ran, Weifangi võitluskunstide trupp, meister Zhang Shangmin Estonia kontserdisaalis
12. 02 kell 19 Täiuslik vaikus. Film "Sound and Silence" ning vestlus Manfred Eicheriga Kumu auditooriumis
12. 02 kell 22 Talvejazz: Donkey Monkey (Prantsusmaa/Jaapan) Teater NO99 Jazziklubi
13. 02 kell 12 Loomade karneval: Johan Randvere ja Kristiina Rokaševič (klaver), ERSO, Toomas Vavilov (dirigent), Aleksei Turovski (tekst) Estonia kontserdisaalis
13. 02 kell 16 Täiuslik vaikus. Tallinna Kammerorkestri ja NYD Ensemble'i solistid Mustpeade majas
13. 02 kell 18 Vivaldi, Casanova ja Veneetsia: Raivo Järvi ja Corelli Consort Saku Valla Majas
13. 02 kell 19 Kristina Orbakaite (vokaal) Nokia Kontserdimajas
13. 02 kell 19 Täiuslik vaikus: Norma Winstone (vokaal), Klaus Gesing (bassklarnet, tenorsaksofon), Glauco Venier (klaver) Kumu auditooriumis
 *
14. 02 kell 19 Eliitkontsert: Anna-Liisa Bezrodny (viul), Henry-David Varema (tšello), Ralf Taal (klaver) Estonia kontserdisaalis
14. 02 kell 19 Valentinpäeva laulukonkursi finaalkontsert Nokia Kontserdimajas
15. 02 kell 19 Noored talendid: Kaija Lukas (viul), Indrek Leivategija (tšello), Maksim Štšura (klaver) Estonia kontserdisaalis
15. 02 kell 19 J. Straussi operett "Nahkhiir" Rahvusoooper Estonias
16. 02 kell 15 Noorte Meistrite Akadeemia: EMTA akordionklassi üliõpilased Jekaterina Danilova ja Margus Laugesaar Eesti Rahvusraamatukogu fuajees
17. 02 kell 19 Tšaikovski ballett "Luikede järv" Rahvusoooper Estonias
17. 02 kell 20.15 A. Le Coq Live Eesti Muusikaauhinnad 2011: gala Nokia Kontserdimajas
18. 02 kell 19 ERSO, Mikko Murdvee (viul), Henry-David Varema (tšello),

Jüri Alperen (dirigent) Estonia kontserdisaalis
18. 02 kell 19 Tšaikovski ooper "Padaemand" Rahvusoooper Estonias
19. 02 kell 12 Orelipooltund: Olga Gams toomkirikus
19. 02 kell 16 Hortus Musicus Väravatornis
19. 02 kell 18 Vocalissimo. Eesti romanss: Kaia Urb (sopran), Heiki Mätlik (kitarr) raekojas
19. 02 kell 19 Balletiõhtu Rahvusoooper Estonias
20. 02 kell 17 Talvejazz. Plaadi-esitluskontsert: Urmas Lattikas (klahvipillid) Kumu auditooriumis
20. 02 kell 17 Loewe' muusikal "Minu veetlev leedi" Rahvusoooper Estonias
 *
22. 02 kell 19 Valge klaver: Rein Rannap (klaver) Estonia kontserdisaalis
23. 02 kell 15 Rütmiõhtu: Liisi Koikson (eeslaulja), Cätlin Jaago (torupill, flööt), Siim Aimala (saksofonid, flööt), Tanel Ruben (löökpillid, looper), P. Julm (DJ; efektid, luubid), neidiste regilaulukvartett ja torupilliansambel Estonia kontserdisaalis
25. 02 kell 19 Kálmáni operett "Silva" Rahvusoooper Estonias
26. 02 kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe toomkirikus
26. 02 kell 18 Suur Muusikaakadeemia: Andres Mustonen (viul), Ivo Sillamaa (haamerklaver) raekojas
26. 02 kell 19 Tšaikovski ooper "Padaemand" Rahvusoooper Estonias
26. 02 kell 21 Eesti Laul 2011: finaalkontsert Nokia Kontserdimajas
27. 02 kell 12 Nixoni ballett "Kolm musketäri" Arnoldi muusikale Rahvusoooper Estonias
27. 02 kell 19 Solo for Three: Tšehhi Rahvusteatri Ballett Nokia Kontserdimajas
 *
28. 02 kell 19 Kirikupühad Maarjamaal: Uku Joller (bass-bariton), Eesti Filharmonia Kammerkoor, Corelli Consort, Toomas Siitan (dirigent) Jaani kirikus

Tartus

1. 02 kell 19 KontsertJazz. Tanel Rubeni plaadi esitluskontsert: Kadri Voorand (vokaal), Tanel Ruben (löökpillid), Raivo Tafenau (saksofonid),

Kristjan Randalu (klaver), Taavo Rimmel (kontrabass) Vanemuise kontserdimajas
2. 02 kell 19 Barokkmuusikafestival: vokaalansambel Die Singphoniker (Saksamaa) Vanemuise kontserdimajas
4. 02 kell 19 Webberi muusikal "Evita" Vanemuise suures majas
5. 02 kell 19 Esietendus: Purcelli semi-ooper "Haldjakuninganna" Sadamateatris
6. 02 kell 16 Olav Ehala lastemuusikal "Nukitsamees" Vanemuise väikeses majas
 *
8. 02 kell 12 ja 19 Rodgersi muusikal "Helisev muusika" Vanemuise suures majas
9. 02 kell 19 Adami ballett "Giselle" Vanemuise suures majas
9. 02 kell 19 Valge klaver: Rein Rannap (klaver) Tartu Ülikooli aulas
10. 02 kell 19 Mozarti ooper "Figaro pulm" Vanemuise väikeses majas
11. 02 kell 18 Öölehed lendavad pärastlõunasse: Tiit Born (vokaal, kitarr) Tampere Majas
11. 02 kell 19 Hiina uusaasta: ansambel Lin Yue Ran Ran, Weifangi võitluskunstide trupp, meister Zhang Shangmin Vanemuise kontserdimajas
12. 02 kell 12 Priit Pajusaare lastemuusikal "Detektiiv Lotte" Vanemuise suures majas
12. 02 kell 19 Styne'i muusikal "Džässis ainult tüdrukud" Vanemuise suures majas
13. 02 kell 12 Tantsulavastus "Mowgli" Tauno Aints muusikale Vanemuise suures majas
 *
15. 02 kell 19 Purcelli semi-ooper "Haldjakuninganna" Sadamateatris
16. 02 kell 19 Noored talendid: Kaija Lukas (viul), Indrek Leivategija (tšello), Maksim Štšura (klaver) Tartu Ülikooli aulas
17. 02 kell 19 Tšaikovski ballett "Uinuv kaunitar" Vanemuise suures majas
18. 02 kell 19 Kanderi muusikal "Ämbliknaise suudlus" Vanemuise suures majas
19. 02 kell 19 Offenbachi operett "Orpheus põrgus" Vanemuise suures majas
20. 02 kell 12 Lasteetendus "Lotte ja Bruno muusikatund" Vanemuise väikeses majas

20. 02 kell 16 Webberi muusikal "Evita" Vanemuise suures majas

*

22. 02 kell 12 Olav Ehala lastemuusikal "Nukitsamees" Vanemuise väikeses majas

22. 02 kell 19 Purcelli semi-ooper "Haldjakuninganna" Sadamateatris

23. 02 kell 12 Tantsulavastus "Mowgli" Tauno Aintsi muusikale Vanemuise suures majas

23. 02 kell 19 Mozarti ooper "Figaro pulm" Vanemuise väikeses majas

25. 02 kell 19 Rodgersi muusikal "Helisev muusika" Vanemuise suures majas

26. 02 kell 18 Noorte pärimusmuusikute kontsert Jakobi mäe kultuurikojas

26. 02 kell 19 Rütmiällikal: Liisi Koikson (eeslaulja), Cätlin Jaago (torupill, flööt), Siim Aimla (saksofonid, flööt), Tanel Ruben (löökpillid, looper), P. Julm (DJ; efektid, luubid), neidiste regilaulukvartett ja torupilliansambel Vanemuise kontserdimajas

26. 02 kell 19 Masseneti ooper "Manon" Vanemuise väikeses majas

Pärnus

3. 02 kell 19 Valentiniapäeva laulukonkursi tuur Pärnu kontserdimajas

4. 02 kell 19 KontsertJazz. Tanel Rubeni plaadi esitluskontsert: Kadri Voorand (vokaal), Tanel Ruben (löökpillid), Raivo Tafenu (saksofonid), Kristjan Randalu (klaver), Taavo Remmel (kontrabass) Pärnu kontserdimajas

6. 02 kell 14 Abonement 007.

Muusikat neljal käel: klaveriduo Ebe Müntel – Jorma Toots raekoja

9. 02 kell 19 Hiina uusaasta: ansambel Lin Yue Ran Ran, Weifangi võitluskunstide trupp, meister Zhang Shangmin Pärnu kontserdimajas

11. 02 kell 19 Balletiõhtu Pärnu kontserdimajas

12. 02 kell 13 ja 18 Rahvuskooper Estonia külalissetendus: Kálmáni ooper "Silva", Jüri Alperen (dirigent) Pärnu kontserdimajas

13. 02 kell 14 Abonement 007. Hullu kuninga laulud: Atlan Karp (bariton), Repoo Ensemble, Andrus Kallastu (dirigent) raekoja

16. 02 kell 19 Valge klaver: Rein Rannap (klaver) Pärnu kontserdimajas

18. 02 kell 20 Jäaaria: Kai Kallastu

(sopran), Andrus Kallastu (klaver) Port Arturi kaubamaja aatriumis

19.–25. 02 VI Rahvusvaheline Arbo Valdma pianistide TALVEUNIversiteet raekoja

19. 02 kell 17 Talvejazz. Ice on Ipanema: Sergio Bastos, Ricardo Padilla & Raivo Tafenu kvartett Endla teatri Kūūnis

20. 02 kell 16 Proovikas 2011: Pärnu linna ja maakonna noortebändide konkursi finaalkontsert Endla teatri Kūūnis

26. 02 kell 12 Ümin 2011: Pärnu linna ja maakonna koolinoorte vokaa-lansambli konkurs Pärnu kontserdimaja kammersaalis

27. 02 kell 17 Rütmiällikal: Liisi Koikson (eeslaulja), Cätlin Jaago (torupill, flööt), Siim Aimla (saksofonid, flööt), Tanel Ruben (löökpillid, looper), P. Julm (DJ; efektid, luubid), neidiste regilaulukvartett ja torupilliansambel Pärnu kontserdimajas

Viljandis

3. 02 kell 16 Walesi laulude ja tantsude õpituba Pärimusmuusika Aidas

3. 02 kell 19 Ansambel Sild Pärimusmuusika Aidas

12. 02 kell 11 Pärimushommik: Maarja Nuut (viul) ja laulumängud Pärimusmuusika Aidas

17. 02 kell 13 Kontsertkohtumine: Ruslan Trochynskiyi Pärimusmuusika Aidas

25. 02 kell 19 Kaminakontsert: Ott Sandrak ja Margus Põldsepp Pärimusmuusika Aidas

Jõhvis

3. 02 kell 19 KontsertJazz. Tanel Rubeni plaadi esitluskontsert: Kadri Voorand (vokaal), Tanel Ruben (löökpillid), Raivo Tafenu (saksofonid), Kristjan Randalu (klaver), Taavo Remmel (kontrabass) Jõhvi kontserdimajas

5. 02 kell 17 Valentiniapäeva laulukonkursi tuur Jõhvi kontserdimajas

10. 02 kell 19 Hiina uusaasta: ansambel Lin Yue Ran Ran, Weifangi võitluskunstide trupp, meister Zhang Shangmin Jõhvi kontserdimajas

12. 02 kell 17 Sõprusest armastuseni: Hanna-Liina Vösa (vokaal), Marek Talts (kitarr), Marti Tärn (kontrabass) Jõhvi kontserdimajas

18. 02 kell 19 Vene romansside õhtu: Oleg Pogudin Jõhvi kontserdimajas

22. 02 kell 19 Rütmiällikal: Liisi Koikson (eeslaulja), Cätlin Jaago (torupill, flööt), Siim Aimla (saksofonid, flööt), Tanel Ruben (löökpillid, looper), P. Julm (DJ; efektid, luubid), neidiste regilaulukvartett ja torupilliansambel Jõhvi kontserdimajas

25. 02 kell 19 Jõhvi balletifestival.

Solo for Three: Tõehhi Rahvusteatri Ballet Jõhvi kontserdimajas

26. 02 kell 18 Põhjala balletigala: Jorma Uotinen ja Kaie Kõrb, Anu Viheriäranta ja Tomas Nagy, solistid Peterburist, Norra, Rootsi ja Eesti Rahvusballetist ning Vanemuise teatrist; Juhani Terasvuori (kunstiline juht) Jõhvi kontserdimajas

27. 02 kell 18 Laste balletigala Jõhvi kontserdimajas

Mujal Eestis

3. 02 kell 19 Eesti Rahvusmeeskoor, Eesti Kaitseväge Orkester, Peeter Saan (dirigent) Paide Kultuurikeskuses

5. 02 kell 16 Rein Rannap (klaver) Rõuge rahvamajas

6. 02 kell 17 Valentiniapäeva laulukonkursi tuur Rakvere Teatris

8. 02 kell 19 Rein Rannap (klaver) Valga kultuuri- ja huvialakeskuses

11. 02 kell 19 Rein Rannap (klaver) Kuressaare kultuurikeskuses

11. 02 kell 19 Valentiniapäeva laulukonkursi tuur Valga kultuuri- ja huvialakeskuses

12. 02 kell 16 Eliitkontsert: Anna-Liisa Bezrodny (viul), Henry-David Varena (tšello), Ralf Taal (klaver) Türi kultuurimajas

17. 02 kell 19 Jäaaria: Kai Kallastu (sopran), Andrus Kallastu (klaver)

Tõrva kirik-kammersaalis

17. 02 kell 19 Eliitkontsert: Leonora Palu (flööt), Age Juurikas (klaver) Võru kultuurimajas Kannel

19. 02 kell 16 Jäaaria: Kai Kallastu (sopran), Andrus Kallastu (klaver) Kuressaare linnuses

21. 02 kell 19 Jäaaria: Kai Kallastu (sopran), Andrus Kallastu (klaver) Rakvere rahvamajas

22. 02 kell 19 Jäaaria: Kai Kallastu (sopran), Andrus Kallastu (klaver) Kohtla-Järve kultuurikeskuses

23. 02 kell 17 Jäaaria: Kai Kallastu (sopran), Andrus Kallastu (klaver) Narva linnuses

24. 02 kell 13 ERSO, Kristiina Poska (dirigent) Haapsalu Kultuurikeskuses

Muusikasaated Eesti Televisioonis kanalil ETV1

3. 02 Muusikadokumentaal: Barokkstaar Händel (Saksa, 2008)

10. 02 Muusikadokumentaal: Kes oli Jacqueline du Pré? (Inglise, 2001)

17. 02 Forellikvintett: D. Barenboim, I. Perlman, P. Zukerman, J. du Pré, Z. Mehta (Inglise, 1970)

20. 02 Peterburi Jaani kiriku pühitsemistseremoonia

24. 02 Peterburi Jaani kiriku ava-

Andmed on kontrollitud 16. jaanuaril. Täpsem info kodulehekülgedel. Märtsi kontserdiinfot COLLAGE'is avaldamiseks ootame hiljemalt 14. veebruariks aadressil kristina@ema.edu.ee

Mitte ainult dudukist ehk lugu kanoonist

BRIGITTA DAVIDJANTS
muusikateadlane

Kes vähegi Armeenias ja selle muusikast midagi kuulnud on, nimetavad enamasti ansamblit System Of A Down, Cheri, Charles Aznavouri ja otse loomulikult dudukki. Pärast Mel Gibsoni Kristuse-filmi on see pill Läänes eriti populaarsust leidnud. Vähemalt korra kvartalis pöördub minu pole mõni kodanik, kes otsib dudukiõpetajat. Ja Kristinagi pakkus esimese hooga välja, et kirjutaksin dudukist. Heitsin selle mõtte kähku kõrvale. Ausalt öeldes on dudukikultus mind viimasel ajal väsitama hakanud. Nagu Armeenias teisi pille polekski. Aga on ju küll! Näiteks plokkflööti meenutav švi, millel saab sõrmeauke osaliselt avades ka veerand- ja pooltoone mängida. Autopasu on meenutav zurna. Eestlaste hulgaski väga populaarne ud. No ja muidugi kanoon.

Kanoon on kandlelaadne pill, mille variatsioonid on levinud üle kogu Kaukaasia ja Lähis-Ida ning mida mängivad lisaks armeenlastele ka näiteks araablast, pärslased, türklased ja aserbaidžaanlased. On raske öelda, kust kanoon pärit on. Väidetavalt levis see esialgu Iraanis ja alles seejärel mujal ümberkaudsetes maades. Aga seegi ei pruugi olla lõplik tõde, sest regioonid, kus iga riik tahab olla kohalik kultuurihäll, käib kõva sõda stiilis “kiiremale-kõrgemale-kaugemale”. Kui aga jääda Iraani-teooriale truuks, leiab vanimad märkmed kanoonist Pärsia muusika ajaloo al-Farabi raamatust “Al-Kabiri muusika”. (9. ja 10. sajandi vahetusel elanud al-Farabi oli filosoof, kes kirjutas palju ka muusikast.)

Õigupoolest nimetavad moslemid oma pilli kanuniks, armeenlased kanooniks. Ja tegemist pole pelgalt lingvistilise eripäraga – kuigi visuaalselt tundub, et tegemist on ühe ja sama pilliga, on kanoonidel ja kanu-

nidel piirkonniti vahe sees. Peamine erinevus seisneb selles, et kanuni küljes on rohkem hoobasid, mida kergitades saab mugavasti mängida ka veerandtoone. Pähklipuust kanoonil on neid aga vähem ja seetõttu veerandtoonide tekitamine raskendatud, kuigi mitte võimatu. Mina kirjutan kanoonist, sest kanuni olen lähedalt näinud oma elus täpselt kaks korda ning kummalgi korral ei õnnestunud mul seda isegi mitte puudutada.

Kõige üldisemalt määratledes on kanoon näppepill, millel on 72 keelt, ent kuna keeled paiknevad kolmekaupana, on pilli ulatus kolme oktaavi ringis. Kanoonil peaksid olema soolkeeled, kuid tänapäeval, mil raha on vähe, panevad armenia kanoonistid oma pillidele nailonkeeled, täpsemalt õngenoõrid.

Kanooni mängitakse metallvõrude abil nimetissõrmede külge kinnitatud sarvest plektrumitega. Vahel võetakse appi ka teised sõrmed, näiteks kui tuleb mängida arpedžosid või rohkem kui kahest noodist koosnevat *tremolo*’t. Olgugi et tänapäeva armenia kanoon on sisuliselt tempereeritud pill, eelistavad mõned mängijad teatud astmed ümber häälestada. Näiteks armenia muusikat mängides tasub pisut madalamaks häälestada põhihelist kvardi kaugusel asuvad helid, kuigi eesti publikule võib see

Noorema põlvkonna esikanonist ja minu õpetaja Meri Vardanjani on korduvalt esinenud ka Eestis, kontserdisarja “Diplomaatilised noodid” ja festivali “Orient” raames.

FOTO ERAKOGUST

kõlada nii, nagu pill oleks süstemaatiliselt häälest ära.

Kanooni hoitakse mängu ajal süles, mis külvab siinmail palju segadust. Rohkem kui korra olen ma kontserti andma minnes avastanud, et mõni usinam on mulle lavale laua tassitud. Kahju on siis öelda, et vaev on olnud asjatu. Pealegi ei taha heasoovijad sageli lauast sugugi nii kergesti loobuda. Sellest võib ka aru saada, sest ühele põlvele toetatud pill jätab kõrvalt vaadates tõesti ebakindlalt kõikuvat muljet. Sisimas kahtlustan aga, et jalga üle põlve mängustiil on uue aja leiutus, mis lähtub sellest, et valdav osa kanoonist on naised. Olen küll ja küll näinud videoklippe 1915. aasta järgse teise põlvkonna armenia vanameestest kusagil Ameerikas, kes kohalikel Väike-Armeenias

festivalidel kanooni kitkuvad, jalad harkis ja sigaret suus tolknemas.

Varasematel aegadel oligi kanoon meeste pill. (Kui keegi mulle keegi, milline pill üldse oli naiste pill? Ja veel Kaukaasias?) Aga siis, nii viiekümndatel aastatel, ilmus välja neiu nimega Anžela Atabekjan. Pärast teda leviski kanoon Armeenias eranditult naiste hulgas. Atabekjani auks tuleb öelda, et ta ei piirdunud ainult soolise revolutsiooniga. Nagu omal ajal pani gruusia päritolu armeenlane Saša Oganezašvili rebekki meenutavale kamantsšale neljanda keele juurde, põhjustades sellega tollases kamantsšamängus minirevolutsiooni, reformis Atabekjan kanoonimängu tehnikat, jätkates nii oma õpetaja, helilooja Hatšatur Avetisjani alustatud tööd. Varem mängisid armeenlased kanooni üsna sarnaselt teiste Lähis-Ida maadega: kergelt ja pisut hellitlevalt, ohtrate kaunistustega. Atabekjan hakkas aga kanooni mängima väga jõuliselt, isegi pisut agressiivselt.

Tegelikult pole midagi imestada, et kanooni mängutehnika sarnanes varem kanooni omaga. Oli ju seegi pill levinud endises Lääne-Armeenias ja praeguses Türgis elanud armeenlaste hulgas. Kanooni nagu teisi keelpille seostatakse armeenlaste linnakultuuriga, kõikvõimalikud puhkpillid kuulusid pigem n-õ talupojakultuuri. Omaaegse Vene impeeriumi aladel, ajaloolises Ida-Armeenias ehk tänapäeva Armeenias leviski kanoon rohkem alles 20. sajandil, tänu Hatšatur Avetisjanile.

Pole vaja erilist taibukust, et märgata kanooni sugulust siinsetel aladel levinud kandlega. Ja keskmine kodanik on nagunii sedavõrd muusikavõõras, et tal jääks kanooni ja kandle erinevus üldse kahe silma vahele. Nii et kui keegi mulle kontserdil juurde astub ja küsib, neiu, mis pill see teil on, kas kannel, noogutan ma rahumeeli pead, et jah, muidugi kannel.

Kanooni pandi mind mängima Jerevani konservatooriumis, kus ka folkloristidele oli ette nähtud rahvapillide praktika. Õigupoolest tahtsin tollal nagu õige eestlane dudukki õppida, ent professor Pahlevanjan laitis sellele mõtte ruttu maha, hirmutades mind, et dudukki mängivad naised surevad vara hirmsatesse kopsuhaigustesse. Praegu kahtlustan, et Alina Ašotevna ajas mulle lihtsalt jura, sest ei tolereerinud traditsioonide rikkumist. Naised las mängivad kanooni, mehed puhugu dudukki ja zurnad.

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kontserdid veebruaris

3. veebruar kell 18.00

EMTA kammersaal
KÜLALISKONSERT
Johan Fostier (kitarr, Belgia)

11. veebruar kell 18.00

EMTA kammersaal
KÜLALISKONSERT
Anne Hallikmaa (klaver, Läti)

12. veebruar kell 18.00

EMTA kammersaal
Kontserdisari JUBILATE
AAVO OTS 60

19. veebruar kell 18.00

EMTA kammersaal
KÜLALISKONSERT
Guðný Guðmundsdóttir (viul, Island)

28. veebruar kell 18.00

EMTA kammersaal
Kontserdisari JUBILATE
JÜRI PÄRG 80

2011

Esinevad plaadifirma ECM artistid

TÄIUSLIK VAIKUS

muusikafestival

11. - 13. VEEBRUAR

ECM
records

R 11.02

CHANTS, HYMNS AND DANCES

LAULUD, HÜMNID JA TANTSUD

Duo Anja Lechner/Vassilis Tsabropoulos 10€

TOIMUMISKOHT: KUMU AUDITOORIUM ALGUS: KELL 19.00

L 12.02

Film SOUND AND SILENCE

HELID JA VAIKUS

Järgneb vestlus filmi peategelase MANFRED EICHERIGA 5€

TOIMUMISKOHT: KUMU AUDITOORIUM ALGUS: KELL 19.00

P 13.02

ECM JA EESTI - KAMMERMUUSIKA

NYJD Ensemble ja Tallinna Kammerorkestri solistid

E.-S.Tüür | A. Schnittke | J. Cage | H. Tulve | F. Martin 10€

TOIMUMISKOHT: MUSTPEADE MAJA ALGUS: KELL 16.00

P 13.02

STORIES YET TO TELL

LOOD, MIDA JUTUSTADA

Trio Norma Winstone (vokaal), Glauco Venier (klaver),

Klaus Gesing (bassklarnet, tenor-saksofon) 12€

TOIMUMISKOHT: KUMU AUDITOORIUM ALGUS: KELL 19.00

TALLINNA FILHARMOONIA TEL: 6 699 940 WEB: WWW.FILHARMOONIA.EE

